

Regidoria de Polítiques d'Igualtat
Ajuntament d'Esparreguera

Protocol local per a l'abordatge de la violència masclista

2017 - 2021

CSV: 06050a1a-a624-402a-b266-5888bd4fd534
Aquest document és document electrònic segons l'article 27 de la Llei 39/2015, de
1 d'octubre. La seva autenticitat pot ser comprovada a l'adreça
<https://tramits.esparreguera.cat/Ciutadania/ValidarDocuments.aspx>

Ajuntament
d'Esparreguera

Diputació
Barcelona

Índex

Presentació

1. Introducció

Procés d'elaboració i finalitat del protocol Estructura

Objectius del protocol

La xarxa local d'atenció a les dones davant la violència masclista i la comissió tècnica

2. Marc conceptual de la violència masclista

Definició i tipus de violència

Comprensió del fenomen

3. Marc legal en relació a la violència masclista

Àmbit internacional

Àmbit europeu Àmbit estatal

Àmbit autonòmic i local

4. Model d'intervenció

Principis orientadors de les intervencions dels poders públic

Treball en xarxa

Abordatge integral

Circuit local d'intervenció. Diagrama

5. Prevenció

6. Detecció

Indicadors de detecció

Recomanacions per a una detecció precoç

7. Atenció i recuperació

8. Recursos del municipi

9. Annexos

PRESENTACIÓ

Avui en dia, la igualtat entre dones i homes és encara una utopia i la violència masclista n'és la prova més crua i contundent. En ple segle XXI, la violència contra les dones continua sent quelcom arrelat a la nostra societat i se segueixen normalitzant comportaments i actituds masclistes que suposen un greu atemptat contra la dignitat i la llibertat de les dones. Sens dubte, aquesta és una de les problemàtiques socials més greus a les què s'enfronta la nostra societat i de les que més reptes planteja a les polítiques públiques locals.

A nivell espanyol i català, les mesures legislatives desenvolupades han suposat un important avenç, posant de manifest el compromís per part dels poders públics d'intervenir de forma integral i coordinada per l'eradicació d'aquesta violència i per a salvaguardar els drets de les dones que en són víctimes¹.

La *Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista* reconeix el paper de les administracions locals en el seu abordatge i, en concret, en el desplegament de mesures i serveis d'informació, atenció i suport a les dones, en la creació d'espais de coordinació amb el món associatiu i en l'establiment de **protocols d'actuació i coordinació**.

El protocols d'actuació en l'àmbit local es configuren com una eina de coordinació, útil i actualitzada per donar una resposta integral a les necessitats de les dones que pateixen violència masclista.

Els Ajuntaments, doncs, com a administració més propera a la ciutadania, adquireixen un paper essencial en la lluita contra la violència masclista. En el cas concret d'Esparreguera, l'Ajuntament té un compromís consolidat vers les polítiques d'igualtat de gènere des de l'any 2003, amb el naixement de de la Regidoria de Dona, actualment Regidoria de Polítiques d'Igualtat.

En aquest sentit, el 2008 es crea el primer Protocol i circuit d'actuació contra la violència de gènere amb l'objectiu de crear una xarxa que prestés una atenció coordinada i integrada a aquelles dones víctimes de violència.

L'any 2016 i donant compliment al Pla d'Igualtat de Gènere d'Esparreguera 2015-2019 així com al Pla d'Actuació Municipal (PAM), s'ha decidit engegar novament un procés per renovar el Protocol del 2008, incorporant els canvis legislatius i les noves

---

¹ La Llei 1/2004, de 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la violència de gènere estableix una sèrie de garanties per preservar els drets, la seguretat jurídica i la protecció integral de les dones víctimes

metodologies de treball, amb l'objectiu de disposar d'una eina més actualitzada que millori el treball en xarxa dels serveis implicats, que proporcioni un millor coneixement de la realitat de la violència masclista a Esparreguera i que, en definitiva, sigui un instrument per lluitar de forma més efectiva contra la violència vers les dones.

El Protocol per l'abordatge de la violència masclista del 2016, doncs, s'ha elaborat per tal que totes i tots els professionals disposin d'un instrument de treball pràctic que serveixi per actuar de forma eficaç i coordinada envers la violència masclista. Es tracta, per tant, no només d'un document, sinó d'una eina que ha de vetllar pel treball en xarxa amb l'objectiu de garantir la detecció, la prevenció i l'atenció eficaç i personalitzada.

Maria Mas Borràs

Regidora de Polítiques d'Igualtat

1 INTRODUCCIÓ

1.1 Procés d'elaboració i finalitat del protocol

Els *protocols* són instruments que permeten acordar, ordenar i descriure l'organització de la resposta que es dona davant d'una situació identificada com a problema, en aquest cas la violència masclista. Així, un protocol d'actuació en casos de violència recull els acords dins i entre institucions i agents socials, per tal de garantir l'atenció coordinada i eficaç a les dones que estan en situació de violència, tot definint les competències respectives. Aquesta definició limita l'abast dels protocols a l'atenció a les dones però, en un sentit més ampli, els protocols poden també establir mesures adreçades a la prevenció, la detecció de casos o la recuperació de les dones i la reparació dels aspectes danyats per la situació viscuda.

Permet definir un model d'intervenció i el marc de referència tècnic i metodològic de la coordinació interna, entre els diferents serveis municipals, i també externa, amb les altres institucions implicades en l'abordatge de la violència masclista al municipi.

D'acord amb el que indica la Llei catalana², els protocols tenen com a finalitat posar en marxa una "*intervenció coordinada contra la violència masclista incloent-hi un conjunt de mesures i mecanismes de suport, coordinació i cooperació destinats a les institucions públiques i altres agents implicats, que defineixin les formalitats i la successió d'actes que s'han de seguir per a executar-los correctament*", per tal de garantir la prevenció, l'atenció eficaç i personalitzada i la recuperació de les dones que es troben en risc o en una situació de violència masclista.

Segons el protocol marc de la Generalitat de Catalunya³, el tractament de la violència masclista ha de partir dels criteris següents:

- Perspectiva estructural i integral
- Transversalitat, coordinació i cooperació institucional
- Participació i corresponsabilitat de totes les agències implicades
- Accessibilitat i proximitat en les intervencions, tenint en compte la diversitat de col·lectius femenins que hi ha a la ciutat
- Qualitat de la resposta i coneixement de la realitat, per tal de planificar polítiques públiques que tinguin un veritable impacte amb relació a la problemàtica

---

² Llei 5/2008 de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista

³ Protocol marc per una intervenció coordinada contra la violència masclista. ICD. Generalitat de Catalunya 2009

Igualment, val la pena remarcar que és un instrument viu, obert a incorporar-hi millores o noves necessitats que puguin anar sorgint; per la qual cosa l'avaluació periòdica serà essencial per garantir-ne l'actualització.

Per tal de dissenyar un protocol es parteix de l'elaboració d'un treball previ de diagnosi que inclou l'avaluació dels aspectes claus de la realitat de la violència masclista al municipi. Aquesta diagnosi permet millorar el coneixement tant de la situació social al municipi com dels serveis i institucions implicades, a la vegada reforça la sensibilització dels seus components i els vincles de relació per un veritable treball en xarxa.

El treball en xarxa resulta fonamental per dotar d'efectivitat al protocol i complir amb els objectius de millorar la qualitat de la resposta dels serveis públics davant les situacions de violència, evitar les duplicitats inoperants i la conseqüent victimització secundària de les dones.

1.2 Estructura

Tot protocol recull:

- El marc conceptual i legal sobre la violència masclista.
- El model d'intervenció, amb algunes orientacions i recomanacions per als i les professionals.
- Els diferents aspectes que cal tractar des de la sensibilització, prevenció, detecció, atenció fins a la recuperació de les dones afectades.
- El document presenta també la representació gràfica del circuit local d'intervenció, i també els protocols que descriuen les actuacions dels serveis que conformen els diferents àmbits professionals.
- Finalment, annexos amb instruments o eines de treball adreçats a millorar l'eficàcia dels serveis i del circuit d'actuació.

1.3 Objectius del protocol

L' Ajuntament d'Esparreguera, amb la voluntat d'actualitzar el Protocol Municipal de l'any 2008, es proposa l'elaboració del Protocol per a l'abordatge integral de la violència masclista amb els objectius següents:

1. Dotar la ciutat d'un instrument que permeti oferir a les dones en situació de violència, o en risc de trobar-s'hi, una atenció integral, adient i àgil; i també desenvolupar accions de prevenció d'aquestes situacions.
2. Definir les bases, les pautes d'actuació, els mecanismes i els circuits tècnics per a la prevenció, la detecció i la recuperació de les dones que viuen en situació de violència masclista o risc de viure'n.
3. Unificar els criteris de les institucions i els àmbits implicats en l'atenció a les dones per tal d'actuar d'una manera conjunta i coordinada, respectant en tot moment les decisions de la dona i la seva autonomia.

1.4 La xarxa local d'atenció a les dones davant la violència masclista i la Comissió Tècnica

La definició d'un protocol implica l'establiment d'un model d'intervenció que afecta als diferents agents i serveis implicats en la problemàtica i que constitueix el que anomenem circuit d'actuació. Establir un circuit local d'actuació en casos de violència masclista significa estructurar un sistema articulat i homogeni en el qual, cada agent implicada sap què cal fer i qui té les competències per fer-ho. A més, suposa posar en funcionament un mètode de treball que permet a cada agent implicat dissenyar o redefinir els procediments i els sistemes organitzatius existents o de nova creació, en funció de tot el sistema⁴.

Per tal d'avançar en la coordinació i el treball conjunt en relació a les situacions de violència masclista, es constitueix la *Xarxa Municipal d'Atenció a les Dones en Situació de Violència Masclista*, de la qual, la Comissió Tècnica n'és l'òrgan operatiu.

La Comissió Tècnica està constituïda per totes les agències i serveis que intervenen o poden intervenir en l'abordatge integral de la violència masclista:

- Regidoria d'Igualtat: Servei d'Informació i Atenció a les Dones
- Regidoria d'Educació
- Regidoria de Joventut
- Regidoria de Serveis Socials: Serveis Socials Bàsics

---

⁴ Circuit BCN contra la violència vers les Dones

- Regidoria de Serveis Socials: Serveis Socials Bàsics
- Àrea Bàsica de Salut (Institut Català de la Salut)
- Jutjat
- Policia de la Generalitat Mossos d'Esquadra (PG-ME)
- Policia Local

Aquesta comissió representa l'òrgan tècnic responsable de dinamitzar la xarxa i de realitzar el seguiment del funcionament del protocol, així com d'impulsar les millores necessàries perquè tan la xarxa com el protocol, s'adaptin a les necessitats i a la realitat canviant del municipi.

L'objectiu principal és el de poder avaluar de forma continuada el treball conjunt dels i les professionals que gestionen el Circuit i fer el seguiment dels objectius del mateix. El que significa, vetllar perquè el circuit funcioni correctament.

Les principals funcions de la Comissió Tècnica són:

- Ser el nucli impulsor i organitzatiu de la xarxa mantenint la voluntat de cooperació interdepartamental i interinstitucional.
- Vetllar pel compliment dels objectius del protocol, avaluar-ne l'aplicació i promoure les millores i les actualitzacions que es derivin de l'avaluació.
- Difondre i aplicar el protocol, tant entre els i les professionals dels serveis implicats, com entre altres agents clau de la comunitat i a tota la ciutadania.
- Consensuar i aplicar les estratègies i els instruments que contribueixin a fer més efectiu el tractament integral de la violència masclista.

En aquest sentit, i per tal d'assumir aquestes funcions, la Comissió Tècnica ha de dur a terme les intervencions següents:

1. Mantenir espais de coordinació periòdics, tenint en compte els recursos disponibles i el diferent grau d'implicació de serveis i institucions en el tractament de les situacions de violència masclista.
2. Complir els acords presos en el marc de la Comissió i contribuir activament a millorar el protocol.
3. Compartir la informació necessària, i prèviament acordada, que permeti evitar la victimització secundària de les dones, avaluar el treball dut a terme a la xarxa en l'aplicació del protocol, i conèixer la dimensió real de la situació al municipi.
4. Promoure la utilització dels formularis de derivació consensuats amb aquesta finalitat, a fi de simplificar la transmissió de la informació entre professionals.
5. Adquirir la formació específica necessària i promoure la capacitat dels

professionals dels equips per garantir l'òptima aplicació del protocol.

6. Desenvolupar, en funció de les necessitats detectades, els plans i/o els circuits d'atenció específics que complementin aquest protocol. En aquest sentit, algunes de les línies que la Comissió pot treballar de forma complementària són:

- Protocols relatius a altres manifestacions de violència masclista, diferents a la violència en l'àmbit de la parella
- Atenció a les necessitats específiques de dones que es troben en situacions d'especial vulnerabilitat: immigració, dones grans, del món rural, precarietat econòmica...
- Atenció a fills i filles víctimes de violència masclista
- Prevenció de la violència masclista en joves i adolescents.

La Comissió tècnica es reunirà una vegada a l'any fent una reunió plenària per avaluar el funcionament de la xarxa i l'aplicació del protocol, i tres reunions de seguiment de les intervencions conjuntes entre els diversos serveis implicats. En aquestes reunions de seguiment també es dedicarà un espai al treball de casos, on els serveis presentaran un cas de violència masclista que servirà per treballar conjuntament tot el que implica l'abordatge d'aquest tipus de situacions.

La coordinació és responsabilitat de la Regidoria d'Igualtat, on la tècnica d'igualtat referent compleix les següents funcions:

- Assegura un espai de trobada idoni i dotat dels recursos necessaris pel bon desenvolupament de les reunions.
- Gestiona les convocatòries i ordres del dia, incloent la relació dels casos que s'abordaran a les diverses reunions.
- Promou informació, recursos i documents de treball que permetin intercanviar criteris i experiències.
- Dóna suport als diferents serveis i promou el bon funcionament de la comissió.
- Vetlla per la presentació de casos per part dels diferents serveis en les reunions de seguiment.

Tot els serveis que formen part de la Comissió tècnica es comprometen a assistir-hi almenys amb la representació d'una o un professional, que a l'hora es comprometen a:

- Mantenir una participació i intervenció activa en la Comissió.
- Aportar el seu coneixement, experiència i informació sobre les intervencions.

- Promoure el diàleg i vetllar pel bon clima de la comissió.
- Vetllar pel compliment dels objectius del protocol.
- Consensuar i aplicar estratègies i instruments que contribueixin a fer més efectiu el tractament integral de la violència masclista.
- Presentar un cas per analitzar quan correspongui.
- Analitzar la coordinació professional i proposar, si s'escau, els consens de projectes de millora.

2 MARC CONCEPTUAL DE LA VIOLÈNCIA ENVERS LES DONES

2.1 Definició i tipus de violència

La violència masclista és un dels problemes més greus als que s'enfronten les nostres societats contemporànies, una qüestió de salut pública i que atempta contra els drets humans més fonamentals.

Avui en dia, és inqüestionable la necessitat d'intervenció dels poders públics en l'abordatge de la violència masclista, tal i com recull el nostre ordenament jurídic i tal i com es dedueix de la llarga experiència per part de les organitzacions socials.

Aquesta representació de la violència masclista com un problema públic és, però, relativament recent i ha viscut una important transformació.

El paper de la comunitat internacional ha estat clau per conceptualitzar el fenomen i desenvolupar estratègies d'intervenció, evidenciant que el seu origen es troba principalment en el desequilibri de les relacions de poder entre homes i dones. L'any 1993, l'ONU aprova la Declaració sobre l'eliminació de la violència contra la dona.

Fins aleshores el terme més utilitzat per referir el problema ha estat el de violència domèstica, contemplant aquella que es desencadena en el marc de les relacions de parella, en el marc de l'espai privat. En tot cas, el tret més significatiu és que l'home i la dona estan, o han estat, units per vincles afectius i això confereix a la problemàtica una especial complexitat.

Amb el terme domèstic es tendeix a englobar a les formes de violència que es poden produir entre els membres d'una família en el àmbit de la llar, la qual cosa fa que s'utilitzi indistintament el terme de violència familiar.

L'any 1995, en el marc de la IV Conferència Mundial de les Dones de Nacions Unides, es consensua una definició:

La violència contra les dones és qualsevol acte de violència basat en el gènere que té com a resultat, o és probable que tingui com a resultat, uns danys o patiments físics, sexuals o psicològics per a les dones, incloent hi les amenaces d'aquests actes, la coacció o la privació de la seva llibertat, tant si es produeix en la vida pública com en la privada.

Aquest plantejament incorpora la dimensió de gènere i es parla, doncs, de violència de gènere per posar l'accent en el caràcter estructural d'aquest fenomen. Contempla la construcció social i cultural de les identitats femenines i masculines, que atorga a les diferències sexuals uns continguts basats en la desigualtat de poder entre homes i dones (Sau, 2000).

Aquest és l'enfocament del qual parteix la Llei 5/2008, de 24 d'abril, sobre el *dret de les dones a eradicar la violència masclista* que considera que aquesta violència és una greu vulneració dels drets humans i un impediment perquè les dones puguin assolir la plena ciutadania, l'autonomia i la llibertat.

La Llei utilitza l'expressió violència masclista perquè el masclisme és el concepte que, d'una manera més general, defineix les conductes de domini, control i abús de poder dels homes sobre les dones i que, alhora, ha imposat un model de masculinitat que encara és valorat per una part de la societat com a superior. La violència contra les dones és l'expressió més greu i devastadora d'aquesta cultura, que no només destrueix vides, sinó que impedeix el desenvolupament dels drets, la igualtat d'oportunitats i les llibertats de les dones.

Resulta imprescindible unificar criteris i definir una terminologia que doti de coherència al Protocol. Es recomana utilitzar la terminologia emprada a la Llei autonòmica per ser la nostra legislació de referència.

Així, la definició seria:

Violència masclista és la violència que s'exerceix contra les dones com a manifestació de la discriminació i de la situació de desigualtat en el marc d'un sistema de relacions de poder dels homes sobre les dones i que, produïda per mitjans físics, econòmics o psicològics, incloses les amenaces, les intimidacions i les coaccions, tingui com a resultat un dany o un patiment físic, sexual o psicològic, tant si es produeix en l'àmbit públic com en el privat.

La llei catalana amplia la definició i estableix diferents formes i àmbits de la violència masclista:

Formes de violència masclista (Article 4):

1. Violència física: compren qualsevol acte o omissió de força contra el cos d'una dona, amb el resultat o el risc de produir-li una lesió física o un dany.

2. Violència psicològica: compren tota conducta o omisió intencional que produeixi en una dona una desvaloració o un patiment, per mitja d'amenaques, d'humiliació, de vexacions, d'exigència d'obediència o submissió, de coerció verbal, d'insults, d'aïllament o qualsevol altra limitació del seu àmbit de llibertat.
3. Violència sexual i abusos sexuals: compren qualsevol acte de naturalesa sexual no consentit per les dones, incloent-hi l'exhibició, l'observació i la imposició, per mitjà de violència, d'intimidació, de prevalença o de manipulació emocional, de relacions sexuals, amb independència que la persona agressora pugui tenir amb la dona o la menor una relació conjugal, de parella, afectiva o de parentiu.
4. Violència econòmica: consisteix en la privació intencionada i no justificada de recursos per al benestar físic o psicològic d'una dona i, si escau, de llurs filles o fills, i la limitació en la disposició dels recursos propis o compartits en l'àmbit familiar o de parella.

Àmbits de la violència masclista (Article 5):

1. Violència en l'àmbit de la parella: consisteix en la violència física, psicològica, sexual o econòmica exercida contra una dona i perpetrada per l'home que n'és, o n'ha estat, el cònjuge o per la persona que té, o ha tingut, relacions similars
2. Violència en l'àmbit familiar: consisteix en la violència física, sexual, psicològica o econòmica exercida contra les dones i les menors d'edat en el si de la família i perpetrada per membres de la mateixa família, en el marc de les relacions afectives i dels lligams de l'entorn familiar. No s'hi inclou la violència exercida en l'àmbit de la parella, definida en l'apartat primer.
3. Violència en l'àmbit laboral: consisteix en la violència física, sexual o psicològica que es pot produir al centre de treball i durant la jornada laboral, o fora del centre de treball i de l'horari laboral si té relació amb la feina, i que pot presentar dues tipologies:
  - a) **Assetjament per raó de sexe**: el constitueix un comportament no desitjat relacionat amb el sexe d'una persona en ocasió de l'accés al treball remunerat, la promoció al lloc de treball, l'ocupació o la formació, que tingui com a propòsit o produeixi l'efecte d'atemptar contra la dignitat de les dones i de crear-los un entorn intimidatori, hostil, degradant, humiliant o ofensiu.
  - b) **Assetjament sexual**: el constitueix qualsevol comportament verbal, no verbal o físic no desitjat d'índole sexual que tingui com a objectiu o produeixi l'efecte d'atemptar contra la dignitat d'una dona o de crear-li un entorn intimidatori, hostil, degradant, humiliant, ofensiu o molest.
4. Violència en l'àmbit social o comunitari que compren les manifestacions següents:
  - a) **Agressions sexuals**: consisteixen en l'ús de la violència física i sexual exercida contra les dones i les menors d'edat que esta determinada per

- a l'ús premeditat del sexe com a arma per demostrar poder i abusar-ne.
- b) **Tràfic i explotació sexual de dones i nenes.**
  - c) **Mutilació genital femenina o risc de patir-la:** incloent-hi qualsevol procediment que impliqui o pugui implicar una eliminació total o parcial dels genitals femenins o hi produeixi lesions, encara que hi hagi consentiment exprés o tàcit de la dona.
  - d) **Matrimonis forçats.**
  - e) **Violència derivada de conflictes armats:** incloent-hi totes les formes de violència contra les dones que es produeixen en aquestes situacions, com ara l'assassinat, la violació, l'esclavatge sexual, l'embaràs forçat, l'avortament forçat, l'esterilització forçada, la infecció intencionada de malalties, la tortura o els abusos sexuals.
  - f) **Violència contra els drets sexuals i reproductius de les dones,** com ara el avortaments selectius i les esterilitzacions forçades.

També es tenen en compte qualssevol altres formes anàlogues que lesionin o siguin susceptibles de lesionar la dignitat, la integritat o la llibertat de les dones.

No obstant això, la major part dels protocols existents aborden únicament la violència de parella. D'altra banda és tasca de les Comissions Locals continuar treballant per anar incorporant les especificitats relatives a altres formes i àmbits de violència contra les dones.

2.2 Comprensió del fenomen

Per poder dissenyar estratègies d'intervenció adequades és imprescindible comprendre les causes subjacents a aquesta violència. Sovint hi ha la tendència a confondre els factors de risc amb les causes de la violència. L'alcoholisme, les addiccions o la pobresa són alguns d'aquests factors que actuen com a mites o creences i que tenen la funció de minimitzar el fenomen i de fer-lo invisible com a problema social però, en cap cas, en són la causa.

Cal, doncs, defugir d'aquestes formes simplificadores que parteixen d'un factor causal, i analitzar la base i l'arrel del problema. Per això, considerem més oportú adoptar una perspectiva multidimensional i circular, com la que proposa el model ecològic⁵, que postula que la realitat familiar, la realitat social i la cultural poden entendre's organitzades com un tot, com un sistema compost per diferents subsistemes que s'articulen entre si d'una manera dinàmica.

---

⁵ U. Bronfenbrenner (1994), J. Corsi (1995), G. Ferreira (1995 i 1999).

MACROSISTEMA

- Creences i valors culturals en referència als homes, les dones, els nens i les nenes, la família...
- Concepció en referència al poder i l'obediència
- Actituds cap a l'ús de la força per a la resolució de conflictes

EXOSISTEMA

- Legitimació institucional de la violència
- Models violents transmesos pels mitjans de comunicació
- Victimització secundària
- Manca de suport institucional per a les víctimes
- Impunitat per als perpetradors

MICROSISTEMA

- Models violents transmesos pels mitjans de comunicació
- Historial personal (violència en la família d'origen)
- Aprenentatge de resolució violenta de conflictes

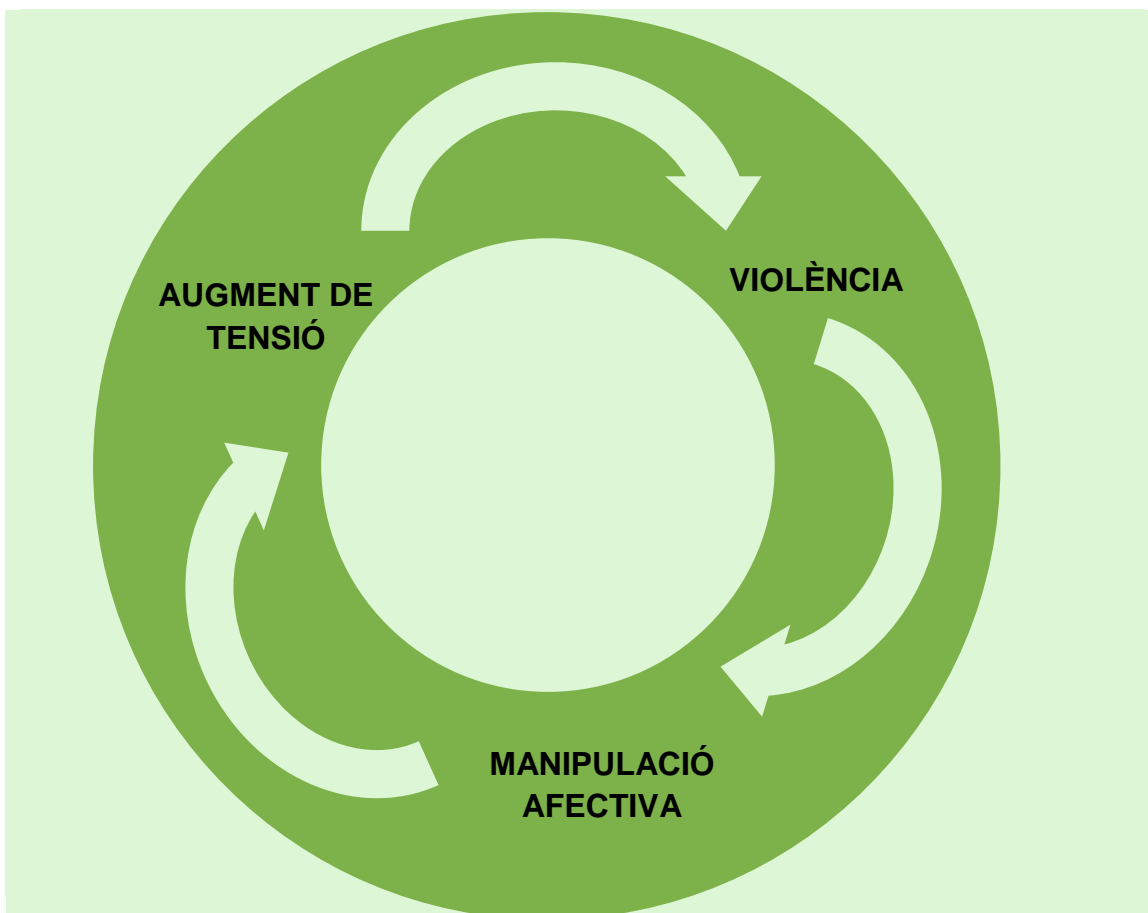
FACTORS DE RISC

- Estrès econòmic
- Atur
- Aïllament social

Cal, doncs, pensar accions dirigides a incidir en aquests diferents nivells, com per exemple:

- Desvetllar els mites i els estereotips culturals que serveixen de base a la violència
- Conscienciar la comunitat que la violència masclista és un problema social
- Fomentar models alternatius de funcionament familiar, més democràtics i menys autoritaris

Així mateix, per comprendre com aquesta violència s'instal·la en la relació de parella, i entendre els comportaments de les persones implicades, cal tenir molt present la idea de procés. El model que millor reflecteix les fases d'aquest procés violent és el del **Cicle de la violència**⁶.

⁶ Teoria del Cicle de la Violència formulada per Leonor Walker, a "The Battered Women", 1979.

1. FASE D'ACUMULACIÓ DE TENSIÓ: escalada gradual de tensió en que la irritabilitat de l'home, manifestada amb crítiques, crits o insults, va en augment sense motiu comprensible i aparent per a la dona. És probable que qualsevol intent de control d'agents externs fracassi.
2. FASE D'EXPLOSIÓ VIOLENTA: descarrega incontrolada de les tensions acumulades (atacs físics, atacs, sexuals, amenaces, etc.) que fan que es produeixi un incident agut d'agressió.
3. FASE DE "LLUNA DE MEL": desapareixen la violència i la tensió. L'agressor utilitza la manipulació afectiva perquè la dona no l'abandoni, argumenta un penediment amb promeses de canvi, regals, etc., que pot semblar sincer. La dona confia en les seves promeses.

Dins d'aquest procés es produeixen tres emocions bàsiques que mantenen el cicle de la violència en moviment i dificulten el trencament d'una relació violenta:

- AMOR per la seva parella; la relació passa per bons moments i no tot és dolent.
- ESPERANÇA que tot canviarà, atès que a l'inici de la relació no va ser així de violent.
- POR que la matin, a ella, o a la seva família.

Reconèixer i respectar aquest procés és fonamental per evitar la revictimització de les dones per part dels i les professionals.

Així mateix, diferents estudis han evidenciat que aquesta violència cap a les dones per part de les seves parelles o ex parelles presenta alguns trets característics que cal també tenir en compte:

- Els episodis de violència tenen un **inici primerenc**; comencen amb la convivència, durant l'embaràs o amb el naixement dels/de les fills/filles.
- **La cronicitat de la violència**; sovint les dones demanen ajut després d'una llarga evolució de les agressions. L'assiduitat de les agressions fa que es converteixin en un patró de relació difícil de trencar.
- Les estratègies de les dones enfront aquesta violència pretenen evitar les agressions, i moltes de les accions que duen a terme (denúncia, fugida, petició d'ajut...) tenen com a objectiu, en molts casos, **canviar la conducta de l'agressor**, que és, en realitat, un objectiu inabastable per a les dones.
- Les repercussions de la violència en les dones afectades impliquen un ampli ventall de manifestacions en el pla psíquic, com **la indefensió apresada i la síndrome d'estrès posttraumàtic**, caracteritzats per trastorns d'ansietat, depressió, disminució de l'autoestima, passivitat, disminució de la capacitat de

control sobre les seves vides, o re-experimentació dels successos traumàtics, associats a sentiments de culpa i vergonya. Quant a la salut física, els efectes de la violència es presenten d'una manera molt variable, des de les contusions a les lesions cròniques, fins arribar a l'assassinat. També cal considerar les conseqüències sobre la salut de les/dels filles i fills que presenciïn les agressions cap a la mare i/o que també són agredides/ts.

3 MARC LEGAL EN RELACIÓ A LA VIOLÈNCIA VERS LES DONES

9

3.1 Àmbit internacional

La Conferència Mundial de Drets Humans celebrada a Viena l'any 1993 va suposar un reconeixement dels drets de les dones com a drets humans i establí la base mínima d'igualtat entre homes i dones. Aquell mateix any es va aprovar a l'ONU la Declaració sobre la eliminació de la violència contra la dona, en la qual s'afirma que la violència vers les dones és un problema universal de la societat i significa un atemptat contra els drets fonamentals. Els articles 1 i 2 de la Declaració defineixen la violència vers les dones com: qualsevol acte de violència basat en el gènere que tingui o pugui tenir com a conseqüència dany físic, sexual, psicològic o patiment per a la dona, incloent-hi amenaces, coacció o privat arbitrària de la llibertat, tant si es produeixen en l'àmbit públic com privat.

Altres conferències mundials convocades per les Nacions Unides han servit per atorgar al problema de la violència contra les dones un lloc preeminent en el debat polític i social de la comunitat internacional: Mèxic 1975, Copenhaguen 1980, Nairobi 1985, Beijing 1995 i Nova York 2000. La IV Conferència de Dones celebrada a Beijing significa un punt d'inflexió clau per determinar el tractament que s'havia de portar a terme per fer front a la violència vers les dones; és la primera vegada que s'afirma que aquest tractament s'ha d'integrar en polítiques de conjunt i que requereix solucions integrals.

3.2 Àmbit europeu

El 1986, al Parlament Europeu, es planteja per primera vegada el problema de la violència contra les dones, mitjançant la Resolució sobre agressions a la dona.

El 1994, el Parlament Europeu adopta la Resolució sobre violacions de les llibertats i drets fonamental de les dones.

El 1997, s'impulsa la Iniciativa Daphne per donar suport als països perquè desenvolupin programes d'acció comunitària adreçats a promoure mesures preventives per combatre la violència sobre les dones, els menors i els adolescents.

3.3 Àmbit estatal

Les referències a la promoció de la igualtat de drets entre homes i dones no apareixen fins l'aprovació de la Constitució Espanyola de 1978.

En l'àmbit del dret penal, fins al Codi penal (CP) de 1983, la relació conjugal en els maltractaments d'un home cap una dona es considerava un factor atenuant; és en el Codi penal de 1989 quan apareix, per primer cop, el delictes de violència domèstica

habitual. A partir d'aleshores, i fins avui, la redacció de la tipificació dels delictes i les penes ha experimentat diverses reformes, incloent-hi la prohibició d'aproximar-se a la víctima, el reconeixement de la violència psicològica i els supòsits en que hagi finalitzat el vincle matrimonial o la situació de convivència. A partir d'aquestes reformes comencen a desencadenar-se una sèrie d'accions polítiques i propostes legislatives que permetran conèixer una nova practica jurídica en matèria de violència vers les dones.

El 2003 es produeix una important reforma amb la Llei 27/2003, de 31 de juliol, reguladora de l'ordre de protecció de les víctimes de la violència domestica que atorga a la víctima l'estatut integral de protecció que pot fer valer davant l'administració. Aquesta protecció es porta a terme per mitja d'un procediment àgil i senzill, davant del tribunal d'instrucció, que habilita el jutge a determinar una sèrie de mesures de naturalesa civil i penal.

3.3.1 Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, sobre mesures de protecció integral contra la violència de gènere

Aquesta llei suposa una fita sense precedents en el nostre ordenament jurídic. Implica el reconeixement legal de la violència de gènere com un problema social de gran rellevància i fa palès el compromís dels poders públics a intervenir d'una manera coordinada per salvaguardar els drets de les dones que en són víctimes. La Llei estableix que totes les dones víctimes de violència de gènere han de rebre informació, assessorament i atenció integral adequada a la seva situació personal; s'hi inclou, també, l'atenció als i les menors, la pàtria potestat, o la guarda i custodia dels quals, la té dona agredida.

La Llei estableix que el subjecte passiu és la dona però, estableix la necessitat que es mantingui, o s'hagi mantingut, matrimoni o relació d'anàloga d'afectivitat, encara que sense convivència. L'ordre de protecció implica el reconeixement de la condició de víctima de violència de gènere a tots els efectes i permet a la dona gaudir de drets econòmics, laborals i de prestacions de la Seguretat Social previstos en aquesta llei.

- **Drets laborals i prestacions de la Seguretat Social.** Dret a la reducció o canvi de jornada, dret a la mobilitat geogràfica, excedència amb reserva de lloc de treball i extinció del contracte laboral sense preavís i per decisió de la treballadora, amb subsidi d'atur. Les treballadores pel seu compte que cessin en la seva activitat per maltractament quedaran dispensades de cotitzar a la Seguretat Social durant sis mesos. Prioritat en els programes de formació ocupacional i inserció laboral, i bonificació de quotes de la Seguretat Social.

- **Drets econòmics.** Ajut econòmic de pagament únic quan existeixin dificultats raonades per a la inserció laboral. L'ORDRE ASC/342/20088, de 30 de juny, regula el procediment aplicable a la sol·licitud i concessió d'aquest ajut de pagament únic establert a l'article 27 d'aquesta llei orgànica. A banda, tenen accés a les altres prestacions econòmiques com la renda activa d'inserció i la renda mínima d'inserció. A més, accés prioritari a l'habitatge protegit i residències públiques per a gent gran.

La Llei també estableix el dret de defensa i representació gratuïta d'advocat i procurador en tots els procediments judicials i administratius que tinguin causa directa o indirecta en la violència de gènere, a les dones que acreditin insuficiència de recursos.

Amb la Llei integral es crea la Delegació especial del Govern contra la violència sobre la dona, encarregada de formular les polítiques públiques en relació a la violència de gènere, i també l'Observatori estatal de violència sobre la dona al qual correspon l'execució de les mesures judicials que adoptin els jutjats de violència sobre la dona, que es creen també a partir d'aquesta Llei⁷.

3.3.2 Marc normatiu en relació a les dones immigrades víctimes de violència de gènere

Llei orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social (art. 31 bis) i el Reglament que el desenvolupa, aprovat pel Reial decret 557/2011, de 20 d'abril (articles 131 a 134).

D'acord amb aquesta legislació, les dones estrangeres víctimes de violència de gènere que visquin a Espanya en situació irregular podran obtenir autorització de residència i treball per circumstàncies excepcionals, i també els seus fills i filles menors d'edat que es trobin a Espanya en el moment de la denúncia per violència de gènere, o de residència i treball, en el supòsit de ser majors de setze anys. Cal, però, que es compleixin els requisits següents:

- No ser ciutadana d'un estat de la Unió Europea, de l'espai econòmic europeu o de Suïssa, o familiar de ciutadans d'aquests països, als quals sigui aplicable el regim comunitari.

---

⁷ Llei 5/2008 de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista.

- Haver denunciat ser víctima de violència de gènere i poder aportar un d'aquests documents:
  - Ordre de protecció, dictada per l'autoritat judicial competent en el marc del procés penal.
  - Informe del Ministeri Fiscal que indiqui l'existència d'indicis de violència de gènere.
- Per a la concessió definitiva de l'autorització de residència temporal per circumstàncies excepcionals es requerirà la sentència condemnatòria o la resolució judicial de la qual es dedueixi que la dona ha estat víctima de violència de gènere i amb la qual conclogui el procediment penal.

En resum, aquesta norma estableix que, amb una ordre de protecció o informe del Ministeri Fiscal, es concedeixi d'ofici una autorització provisional de residència i treball, que es resoldrà definitivament quan es conclogui el procés penal. Si finalment es conclou sentència condemnatòria, es concedirà un permís de residència per circumstàncies excepcionals que tindrà una durada de 5 anys. En el cas que el procediment penal conclogui amb sentència no condemnatòria, s'ha de denegar l'autorització i, si escau, es continuarà el procediment sancionador suspès.

3.4 Àmbit autonòmic i local

L'any 1985 el Govern de la Generalitat de Catalunya crea l'Institut Català de les Dones, per mitja del qual s'han desenvolupat diversos plans per a la igualtat d'oportunitats per a les dones i de prevenció de la violència masclista.

L'any 2003 s'aprova la Resolució JUI/3338/2003 del Departament de Justícia i Interior, per mitjà de la qual es dona publicitat a l'Acord de Govern de la Generalitat de Catalunya que disposa que les Oficines d'Atenció a les Víctimes del Delicte del Departament de Justícia constitueixin els punts de coordinació de les ordres de protecció de les víctimes de violència domestica.

L'any 2006, la Llei orgànica 6/2006, de 19 de juliol, sobre la Reforma de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, estableix a l'article 19.1: "*Totes les dones tenen dret al lliure desenvolupament de llur personalitat i capacitat personal, i a viure amb dignitat, seguretat/autonomia, lliures d'explotació, maltractaments / de tota mena de discriminació*".

3.4.1 Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista

La Llei vol contribuir a fer visibles totes les formes en que s'exerceix la violència masclista i tots els àmbits en els quals es pot produir, i tractar-la d'una manera integral. Dona molta importància a la prevenció i estableix noves mesures adreçades a la sensibilització i a la detecció precoç d'aquestes situacions, per impulsar els canvis necessaris en la societat.

Es tracta d'una llei de drets que, alhora, defineix i ordena la Xarxa d'Atenció i Recuperació Integral, un model d'intervenció que promou l'abordatge integral i el treball en xarxa. I per tant que confia en un actuació coordinada i els instruments com els protocols d'actuació.

Drets de les dones

Totes les dones que es troben en situacions de violència masclista, i també llurs fills i filles de les quals depenen, que visquin o treballin a Catalunya i amb independència del veïnatge civil, la nacionalitat o la situació administrativa i personal, tenen garantits els drets que aquesta llei els reconeix, sens perjudici del que estableix la legislació en matèria d'estrangeria i de l'exigència de determinats requisits per a les diferents prestacions i serveis. Les referències a les dones incloses en aquesta llei s'entén que inclouen també les nenes i les adolescents, llevat que s'indiqui altrament. Aquests drets es concreten en:

- Dret a la protecció integral, real i efectiva tant per mitjans tecnològics com per serveis policials o per qualsevol altre mitjà.
- Dret a l'atenció i a l'assistència jurídiques, que compren el dret a rebre tota la informació jurídica relacionada amb la situació de violència a través del Servei d'atenció Telefònica Especialitzada de la Xarxa d'Atenció i Recuperació Integral i els Serveis d'Orientació Jurídica, i també el dret als Serveis d'Assistència Llettrada. Per al reconeixement de l'assistència jurídica gratuïta en els supòsits de violència en l'àmbit de la parella i l'àmbit familiar, es tenen en compte únicament els recursos i els ingressos econòmics personals de la dona. L'atenció jurídica es reconeix també als menors perjudicats per la mort de la mare o per altres circumstàncies que impedeixin a la mare exercir les potestats que li són pròpies.
- Dret a l'atenció i a l'assistència sanitària, a través de la Xarxa Hospitalària d'Utilització Pública i mitjançant un protocol específic per a totes les manifestacions de la violència masclista.

- Drets econòmics:
  1. **Accés a l'habitatge**, mitjançant la concessió d'ajuts, sempre que s'estigui en situació de precarietat econòmica a causa de les violències o quan l'accés a l'habitatge sigui necessari per recuperar-se. Trobar-se en situació de violència masclista, acreditada mitjançant sentència, ordre de protecció o informe de la Inspecció de Treball i Seguretat Social és una circumstància que serà tinguda en compte per a l'accés als habitatges de promoció pública i per a la concessió d'una plaça en una residència pública per a gent gran. A més, les dones amb discapacitat tenen preferència en les ajudes públiques destinades a l'adaptació funcional de la llar.
  2. **Renda mínima d'inserció**, d'acord amb els requisits que estableix la Llei 10/1997. Només es tenen en compte els ingressos i les rendes individuals de la dona.
  3. **Prestacions d'urgència social**, que estableix la Llei 13/2006, per atendre situacions puntuals, urgents i bàsiques de subsistència com l'alimentació, la roba per vestir-se i l'allotjament.
  4. **Prestacions econòmiques extraordinàries**, adreçades a pal·liar situacions de necessitat personal avaluables i verificables, sempre amb informe previ dels organismes competents sobre la seva necessitat.
  5. **Indemnitzacions**. Són ajuts econòmics de pagament únic per a les dones que pateixin seqüeles, lesions corporals o danys en la salut física o psíquica de caràcter greu. També es reconeixen aquests ajuts a favor dels fills i filles de víctimes mortals menors de vint-i-sis anys i que en depenguin econòmicament en el moment de la mort de la mare.
  6. **Ajuts escolars**. Les situacions de violència masclista són un factor qualificat en els ajuts de l'administració educativa. Per poder determinar els requisits de necessitat econòmica, s'han de tenir en compte únicament les rendes o els ingressos personals de la dona. L'administració educativa garantirà, en tot cas, l'escolarització immediata dels/de les fills i filles en els supòsits de canvi de residència derivat d'actes violents.
  7. **Fons de garantia de pensions i prestacions**, per a les dones que tenen reconegut judicialment el dret a percebre pensions alimentàries i compensatòries, si hi ha constatació judicial d'aquest incompliment, tenen dret a rebre la prestació econòmica corresponent si aquest incompliment comporta una situació de precarietat econòmica.
  8. **Dones amb discapacitat i dones amb VIH**. Les dones en situacions de violència masclista amb un grau de discapacitat igual o superior al 33% i les dones amb VIH tenen dret a una millora econòmica o temporal dels drets econòmics esmentats.

9. **Dret a la recuperació social integral.** Per fer reals els seus drets, les dones en situació de violència masclista tenen el dret a l'atenció, l'assistència, la protecció, la recuperació i la reparació per mitjà dels serveis públics i gratuïts de la Xarxa d'Atenció i Recuperació Integral. Mitjançant els serveis de la Xarxa es fa possible que les dones rebin informació i assessorament sobre les actuacions que poden emprendre i els seus drets; coneguin els serveis als quals es poden dirigir, accedeixin als diferents recursos d'allotjament, recuperin la seva salut física i/o psicològica, i assoleixin la seva formació, inserció o reinserció laboral.
10. **Dret a l'ocupació i la formació ocupacional,** amb caràcter prioritari, per a les dones que pateixen o han patit violència masclista amb l'objectiu d'afavorir la seva formació, inserció o reinserció laboral. Compren l'establiment de projectes específics per a l'accés a les tecnologies de la informació i la comunicació, subvencions a la contractació, signatura de convenis amb empreses i organitzacions per facilitar la reinserció laboral i l'establiment d'ajuts i mesures de suport per a les dones que es constitueixen en treballadores autònomes.

Competències als municipis (art. 83)

Pel que fa als municipis, la Llei estableix les competències següents:

- a) **Programar, prestar i gestionar els serveis d'informació i atenció a les dones** i efectuar la derivació als diferents serveis en els termes que especifica aquesta llei.
- b) **Prestar o gestionar altres serveis de la Xarxa d'Atenció i Recuperació Integral,** d'acord amb el que s'estableixi per mitjà d'un conveni amb l'administració de la Generalitat.
- c) **Col·laborar en la gestió de les prestacions econòmiques i les subvencions** que aquesta llei estableix.
- d) Complir totes les altres funcions que estableix aquesta llei que, quant a les competències respectives, els correspongui assumir amb relació a les dones que pateixen o han patit violència masclista.
- e) Complir les altres competències atribuïdes per disposició legal.

Els municipis amb una població inferior a 20.000 habitants poden delegar llurs competències a una mancomunitat de municipis o a altres ens locals.

3.4.2 ÀMBIT LOCAL

El paper de les administracions públiques locals es recull, específicament, a la Llei 7/1985, de 2 d'abril, reguladora de les bases del regim local on es delimita l'actuació dels poder públics. En concret, l'article 28 diu: **els municipis poden fer activitats complementar-les a les que els són pròpies o d'altres administracions públiques i en particular les relatives a l'educació, la cultura, la promoció de la dona, l'habitatge, la sanitat i la protecció del medi ambient.**

La Carta Europea d'Autonomia Local reconeix la posició dels governs locals com a organismes pròxims a la realitat social i, prenent com a base el principi de subsidiarietat, estableix que l'exercici de les responsabilitats públiques, d'una manera general, ha d'incumbir preferentment a les autoritat més properes als ciutadans. Així, estableix que els governs locals tenen dret i capacitat efectiva per ordenar i gestionar tots aquells assumptes públics que incumbeixen directament a la seva comunitat, **amb l'objectiu de dispensar serveis de qualitat i beneficiar-ne els ciutadans.**

4 MODEL D'INTERVENCIÓ

4.1 Principis orientadors de les intervencions dels poders públics

Alguns dels criteris d'actuació assenyalats per la Llei catalana (Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista, art.7) són:

- El compromís amb el dret de no-discriminació de les dones.
- La consideració de tots els danys que les dones i els menors pateixen com a conseqüència de la violència masclista.
- La transversalitat de les mesures, de manera que cada agent implicat ha de definir accions específiques des del seu àmbit d'intervenció, d'acord amb models d'intervenció globals.
- La consideració de les particularitats culturals, religioses, personals, socioeconòmiques i sexuals de la diversitat de les dones.
- L'evitació de la victimització secundària de les dones i l'establiment de mesures que impedeixin la reproducció o la perpetuació dels estereotips sexistes.
- El compromís de totes les persones professionals que atenen les dones en situacions de violència, de disposar de la deguda capacitació i formació especialitzada.
- El foment dels instruments de col·laboració i cooperació entre les administracions públiques per a l'eradicació de la violència masclista.
- El foment dels instruments de participació i col·laboració amb les organitzacions socials, en especial les de dones.
- La celeritat de les intervencions, per tal de possibilitar una adequada atenció i evitar l'increment de la victimització.
- La limitació de qualsevol procés de mediació familiar si hi ha implicada una dona que ha patit o pateix qualsevol tipus de violència masclista en l'àmbit de la parella o el familiar.

Un aspecte cabdal en la intervenció professional és considerar que la dona que ha patit una situació de violència masclista és també una **dona supervivent**, amb habilitats i capacitats preservades que li permeten actuar com a subjecte i dirigir la seva pròpia vida. Però, passar de viure la violència a exercir el control de la seva vida requereix un procés previ de reconeixement de la seva situació i de presa de decisions, més o menys lent i difícil, que necessàriament ha de recórrer ella mateixa.

Els i les professionals poden acompanyar-la, proporcionar-li protecció i suport però, no decidir per ella.

Si la o el professional veu la dona que viu violència només com una víctima, la seva intervenció contribuirà a la perpetuació d'aquest paper. En canvi, si a més de

reconèixer i entendre les conseqüències de la violència que ha viscut la dona, s'identifiquen i estimulen aquelles capacitats, habilitats, aptituds i actituds que la poden ajudar a guanyar progressivament més quotes d'autonomia i control de la seva vida, amb la intervenció professional s'estarà contribuint a l'empoderament de la dona, és a dir, li estarà donant poder de decisió i control sobre allò que l'afecta.

En determinats casos, aquest posicionament és difícil per la o el professional ja que suposa respectar les decisions de la dona encara que, des de la valoració tècnica, es consideri que no són les adequades. Sovint, aquests tipus de decisions són viscudes com un fracàs que fa que el o la professional es qüestioni la seva intervenció. A més, aquest posicionament professional implica respectar el ritme i el temps que cada dona necessita en el seu procés de sortida i recuperació de la situació de violència.

Un procés que acostuma a tenir alts i baixos, passos enrere i passos endavant i que, sovint, és més lent del que desitja el o la professional.

Des d'aquest enfocament, la intervenció professional s'ha de caracteritzar per:

- Escoltar i contenir la situació
- Acompanyar la dona en el procés de presa de decisions
- Activar, sempre que calgui, els recursos existents per a la protecció i per a l'autonomia de la dona en cada moment del seu procés

Protegir, d'acord amb la llei:

- Quan les decisions o el comportament de la dona vulneren els drets d'altres persones, per exemple, dels fills i filles
- Actuant d'ofici quan hi ha prou indicis del fet que la dona pot estar en perill i "sense forces" per buscar alternatives o aprofitar les que se li ofereixen.

És important que el o la professional eviti sobrereactuar activant recursos i fent derivacions que no es corresponen al moment i la decisió de la dona. Aquesta reacció professional sol ser una resposta a la pròpia angoixa. En aquest sentit, és important tenir present que les situacions de violència masclista solen mobilitzar sentiments i vivències dels i les professionals els quals poden dificultar la seva intervenció, i a més, la complexitat del problema evidencia que no pot ser tractat en solitari.

Per això, és molt important que els i les professionals implicats i implicades en la intervenció, a més de disposar d'espais de supervisió externa, treballin en equip i puguin contrastar amb altres professionals (del mateix servei o d'altres serveis) les

intervencions que duen a terme, i també extreure'n criteris comuns d'intervenció per garantir una anàlisi interdisciplinària i cercar un veritable treball en xarxa que permeti compartir el "pes" de la intervenció.

4.2 Treball en xarxa

Entendre que el treball en xarxa no és una opció sinó un requisit és fonamental per tractar la problemàtica de la violència masclista. Però, perquè aquest treball en xarxa sigui veritablement efectiu, cal que la xarxa s'organitzi a partir del **lloc central que ocupa la persona, subjecte de la intervenció**.

Treballar en xarxa suposa un treball més integrat que la simple coordinació i va molt més enllà del fet de disposar d'uns bons procediments de derivació. Per això, el treball en xarxa exigeix un pacte previ entre els actors implicats en relació a la necessitat d'escollir aquest model de treball i el seu compromís d'adoptar una posició ètica davant les dificultats, que aposta per tractar-les en lloc d'obviar-les o negar-les. Tenint en compte la magnitud de la problemàtica amb la qual es treballa i les implicacions personals que aquesta comporta, la xarxa esdevé l'espai i el mitjà idoni on expressar aquestes dificultats i buscar-hi alternatives compartides. Així, el treball en xarxa implica per als professionals acceptació d'un nou saber compartit.

La xarxa és, doncs, **un espai de coordinació i d'intercanvi interdisciplinari i interinstitucional**, que conforma el marc des del qual es poden plantejar les accions d'atenció, prevenció, sensibilització, formació, investigació i totes aquelles que es considerin oportunes per millorar la resposta envers la violència masclista i complir els objectius que estableix la normativa vigent. La xarxa esdevé el **punt de referència per als i les professionals i, també, per a la població en general**.

En definitiva, la utilitat del treball en xarxa al municipi es basa en la possibilitat de definir un model que permet una intervenció integral i que aprofita les sinergies per millorar l'eficiència dels serveis, la qualitat de les intervencions i la resposta que es vol donar a la problemàtica de la violència masclista.

La *Llei 5/2008, del dret de les dones a eradicar la violència masclista*, contempla un model de xarxa de serveis que donin resposta coordinada i de forma integral. I defineix la Xarxa d'Atenció i Recuperació Integral, com conjunt coordinat de recursos i serveis públics de caràcter gratuït per a l'atenció, l'assistència, la protecció, la recuperació i la reparació de les dones que han patit o pateixen violència masclista.

4.3 Abordatge integral

Com ja s'ha dit, l'abordatge d'un fenomen tan complex com és el de la violència masclista requereix una intervenció integral; és a dir, una intervenció adreçada no solament a atendre les dones afectades, sinó també, a incidir sobre les causes del problema per evitar-ne la reproducció, a detectar la violència al més aviat possible a fi de prevenir-ne la cronicitat, i també a contribuir a la restitució dels àmbits danyats de la vida de les dones conseqüència de la situació viscuda. Són diverses les normatives que orienten en aquest sentit.

La *Llei estatal 1/2004, de 28 de desembre, sobre mesures de protecció integral contra la violència de gènere* pretén proporcionar una resposta global i efectiva, i promou una intervenció integral i multidisciplinària per tractar tots els aspectes que afecten les víctimes i el seu entorn. Així, dona màxima rellevància a les mesures preventives i insta els poders públics a impulsar campanyes d'informació i sensibilització específiques amb la finalitat de prevenir la violència. Aquestes campanyes i plans de sensibilització han d'anar adreçats tant a dones com a homes, mitjançant un treball comunitari i intercultural.

A Catalunya, l'article 41.3 de l'Estatut d'autonomia de 2006 estableix que: ***"Les polítiques públiques han de garantir que s'afrontin de manera integral totes les formes de violència contra les dones i els actes de caràcter sexista i discriminatori"***.

La llei catalana del dret de les dones a eradicar la violència masclista, elaborada ja a l'empara de l'Estatut de 2006, reconeix la importància dels aspectes preventius i subratlla les mesures de sensibilització, prevenció i detecció precoç com a principis fonamentals per l'eradicació de la violència. Segons la llei, les mesures de sensibilització han de mostrar la multidimensionalitat del fenomen, la desigualtat de poder entre dones i homes, els models agressius vinculats a la masculinitat tradicional, la diferència entre causes i problemes afegits (o factors de risc) i la capacitat de les dones per activar els seus propis recursos.

En la mateixa línia d'intervenció dels poders públics, el Pla estratègic d'Igualtat d'Oportunitats del Govern estatal 2014-2016 estableix la eradicació de la violència masclista en el seu eix 3è i contempla la necessitat de la sensibilització per la detecció precoç. Igualment el Pla estratègic de polítiques de dones 2012-2015 de la Generalitat de Catalunya contempla com a objectiu estratègic el de millorar els mecanismes per prevenir i detectar la violència masclista. I per últim, el Pla d'intervenció integral contra

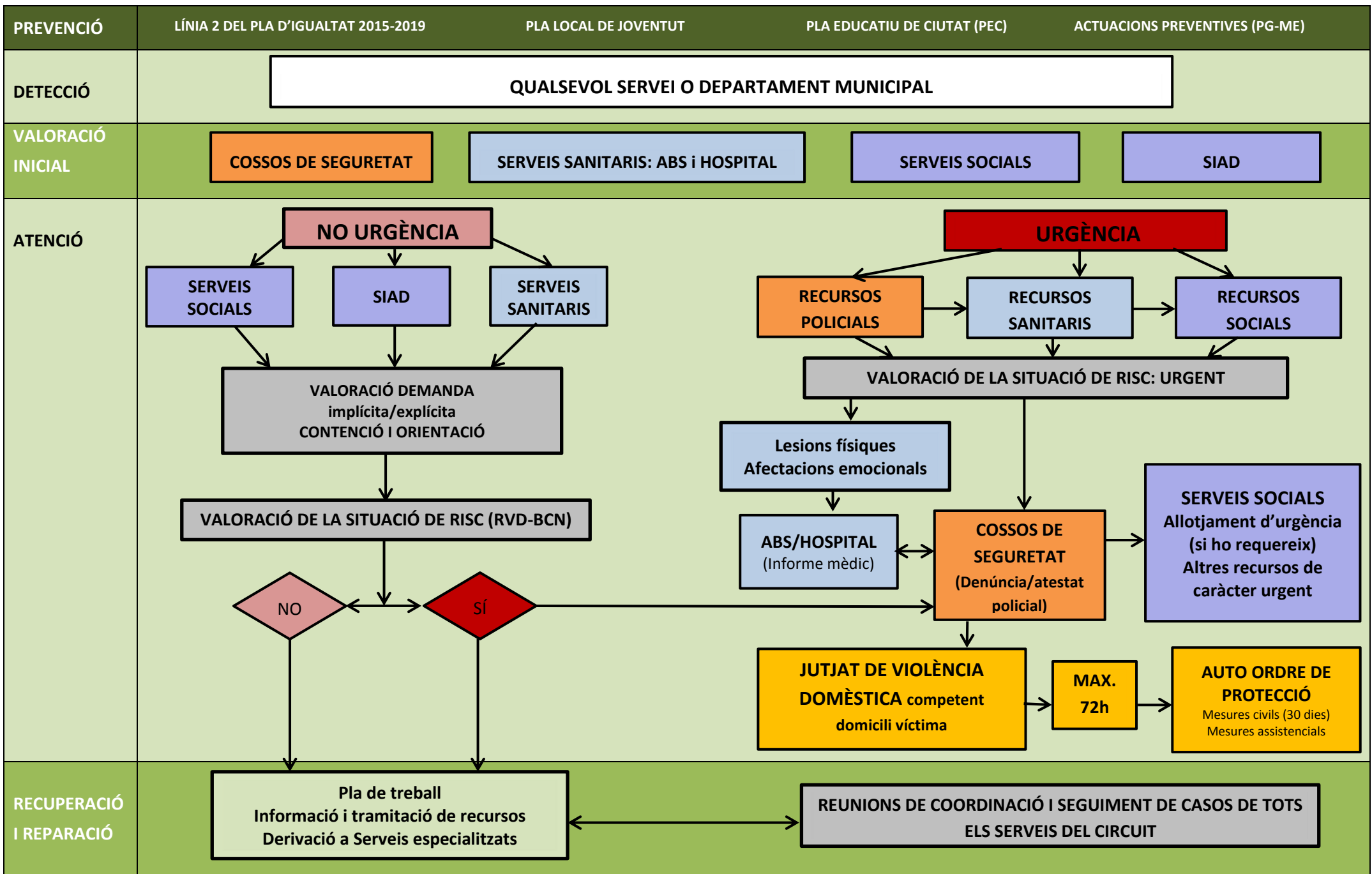
la Violència masclista vigent fins el 2015, remarca la necessitat de reforçar la sensibilització de la societat, transformar la percepció de la ciutadania i propiciar canvis en l'imaginari social i cultural de dones i homes per tal que trenquin amb les estructures que legitimen i sustenten totes les formes de violència masclista.

L'abordatge integral implica desenvolupar mesures respecte a la prevenció i la sensibilització social, de detecció de la violència masclista, així com d'atenció, assistència, protecció i recuperació de les dones.

4.4 Circuit d'intervenció local. Diagrama

A continuació es presenta un esquema de circuit local d'actuació amb les limitacions pròpies d'una representació gràfica que impedeix mostrar detalladament les intervencions de cada servei, les quals es descriuran més endavant en aquest mateix protocol.

El circuit local d'actuació representa el model consensuat que facilita els itineraris i les intervencions que han de seguir els i les professionals en relació a la xarxa de serveis i que per tant ajuda a garantir una intervenció coordinada i una atenció a les dones adequada a les seves situacions personals.

5 PREVENCIÓ

D'acord amb la *Llei 5/2008, del dret de les dones a eradicar la violència masclista*, la **prevenció** consisteix en el conjunt d'accions encaminades a evitar o reduir la incidència de la problemàtica de la violència masclista mitjançant la reducció de factors de risc, i impedir-ne així la normalització, i també les encaminades a sensibilitzar la ciutadania, especialment les dones, en el sentit que cap forma de violència no és justificable ni tolerable.

Per **sensibilització** s'entén el conjunt d'accions pedagògiques i comunicatives encaminades a generar canvis i modificacions en l'imaginari social que permetin avançar cap a l'eradicació de la violència masclista.

Podem distingir tres nivells de prevenció:

- **Prevenció primària:** es dirigeix a la població en general. Consisteix a fer visible la violència i sensibilitzar la comunitat sobre les característiques estructurals del fenomen, amb una incidència en el fet de desmuntar els mites i trencar amb els estereotips de gènere que la sostenen. Les accions s'han de dirigir a transformar l'entorn de risc i a reforçar les habilitats de les persones per afrontar-ho.
- **Prevenció secundària:** accions dirigides a la població en risc de patir violència: dones amb antecedents de violència en la seva història familiar i/o de parella, que viuen relacions abusives. En aquest cas, les intervencions han d'assegurar una detecció el més precoç possible.
- **Prevenció terciària:** intervencions encaminades a reduir la durada i la gravetat del maltractament, dirigides a aquelles dones que viuen o han viscut una situació de violència; cal intervenir en el seu procés de recuperació. També es poden dur a terme intervencions de "reeducació" de l'agressor.

Així, en funció del nivell de prevenció les accions que cal desenvolupar poden ser molt diferents i en diversos contextos, com per exemple: recerca per millorar el coneixement en violència masclista, formació i capacitació dels professionals, campanyes d'informació i de sensibilització social, aplicació de principis coeducatius en tots els nivells de l'educació, tallers sobre relacions abusives adreçats a joves, supervisió de llibres de text i material educatiu, ús de llenguatge no sexista ni d'imatges o missatges discriminatoris als mitjans de comunicació, grups terapèutics de dones que han patit violència, etc.

En el moment de l'elaboració d'aquest Protocol, les accions preventives que s'estan duent a terme des de diferents serveis del municipi són:

- Tallers de prevenció als centres educatius de primària i secundària per part de la Regidoria d'Igualtat
- Tallers de prevenció als centres educatius de secundària per part de la Policia de la Generalitat – Mossos d'Esquadra: “*Com comença tot?*”
- Activitats dirigides a la ciutadania, per exemple, els actes del 8 de març i del 25 de novembre.
- Difusió del díptic de detecció de situacions de violència masclista per part de la Regidoria d'Igualtat
- Activitats dirigides a joves en el marc del 25 de novembre i 8 de març
- Activitats amb diferents serveis de l'Àrea d'atenció a les Persones per sensibilitzar sobre la violència masclista

Així mateix, en termes generals, les accions que els diferents àmbits i serveis desenvolupen en matèria de prevenció directament en el treball amb les dones es podrien resumir de la següent manera:

- Àmbit de serveis socials: la prevenció es realitza individualment en les atencions a les dones que ja estan vinculades als serveis i que se sospita que es troben en situacions de risc. Així mateix es realitzen tasques de prevenció en les comissions socials de les escoles i instituts.
- Àmbit de cossos de seguretat: informen sobre pautes i mesures d'autoprotecció.
- Àmbit educatiu: es realitzen formacions dirigides a professionals dels centres educatius i/o les associacions de mares i pares, també s'ofereixen xerrades de convivència conjuntament amb la Policia Local.
- Àmbit de joventut: es realitzen activitats puntuals de prevenció.
- Àmbit sanitari: assessorament i intervenció psicosocial a nivell individual, coordinació amb altres recursos. Realitzen accions de prevenció i de sensibilització a través de xerrades a dones embarassades i a nivell comunitari.
- Àmbit d'igualtat: prevenció a través de les demandes de les dones.

6 DETECCIÓ

La *Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista*, defineix la detecció com la posada en funcionament de diferents instruments teòrics i tècnics que permeten identificar i fer visible la problemàtica de la violència masclista, tant si apareix de forma precoç com de forma estable, i que permetin també conèixer les situacions en les quals s'ha d'intervenir, per tal d'evitar-ne el desenvolupament i la cronicitat. En aquest nivell, és bàsic visibilitzar totes les possibles vies d'accés al circuit i disposar d'elements per diferenciar els casos urgents i els no urgents.

En aquests nivells de prevenció i detecció, l'àmbit educatiu pren una rellevància especial, considerant la coeducació com un instrument clau per construir una societat sense subordinacions culturals i socials entre dones i homes. Aquesta acció coeducadora ha de tenir caràcter permanent i transversal en l'acció de govern del departament o àrea competent en matèria educativa. Cal incorporar els principis de la coeducació en els llibres de text i altres materials curriculars, i és cabdal que les persones professionals de l'educació tinguin formació específica en matèria de violència masclista.

També els **mitjans de comunicació** han d'incorporar criteris orientadors per tal que el tractament i els continguts no incitin, justifiquin o banalitzin la violència masclista, ni reproduïxin missatges sexistes o misògins.

La Llei també estableix l'obligació de les administracions públiques de Catalunya de desenvolupar les accions necessàries per detectar i identificar situacions de risc o existència de violència masclista. I en concret, l'article 11 recull l'obligació d'intervenció dels i de les professionals, especialment dels àmbits de la salut, l'educació i dels serveis socials, quan coneguin una situació de violència masclista, a més del deure de comunicar-ho a les forces de seguretat i al Ministeri Fiscal. El mateix article amplia l'obligació a aquelles empreses que siguin contractades per l' Administració per prestar serveis a les persones, especialment en els àmbits assenyalats.

La detecció és complexa davant d'un problema que fàcilment s'oculta o invisibilitat, per tant és necessari el recolzament d'eines i tècniques que recolzin aquesta tasca professional.

6.1 Indicadors de violència

Els signes o indicadors alerten el i la professional sobre la possibilitat d'existència d'una situació de maltractament, és a dir, apunten que l'existència de violència és una hipòtesi possible en aquella situació. Però de cap manera podem abordar la dona i preguntar-li directament. Ens cal primer crear un clima de confiança, escolta i empatia, al mateix temps que anem recollint determinada informació, més focalitzada, que ens permeti confirmar o refutar la hipòtesi de si la dona viu violència. Si ens precipitem podem no solament violentar la relació de respecte, sinó facilitar que la dona no torni més al servei.

La bateria d'indicadors de violència que presentem a continuació està extreta del Projecte Daphne, Gender Violence Effects Indicators (GVEI), per ser una de les que millor reflecteix els efectes específics i multidimensionals que la violència masclista provoca sobre la vida de les dones:

INDICADORS DE SALUT

1. Efectes de la Violència de Gènere(VG)⁸ en la salut física

- Lesions directament relacionades amb la violència de gènere (ull morat, traumatismes, blaus, ossos fracturats, cops, ferides, commoció cerebral, pèrdua de queixals, incontinència, altres...) que comporten dolor físic, dificultats per moure's i per caminar, cicatrius temporals o per tota la vida.
- Síntomes psicosomàtics i efectes indirectes com conseqüència de la VG (mal de cap, mal d'estómac, mal d'esquena, tensió muscular, canvi de pes, esgotament, infecció d'urina, malaltia, altres...)
- Empitjorament de les malalties cròniques
- Augment dels hàbits de dependència

2. Efectes de la VG en la salut psicològica

- Síntomes generals que poden ser classificats com depressió o Síndromes d'Estrès Posttraumàtic (SSPT) com tristesa, por, autoculpabilització, desconfiança, apatia, ira, desesperació, soledat, inseguretat, atacs de pànic, baixa autoestima, pèrdua de confiança en si mateixa, tensió, dolor, etc.
- Altres trastorns psicològics (ansietat, trastorns del son, trastorns alimentaris, trastorns de personalitat i modificació del caràcter).
- Debilitat emocional (sensació de tornar-se boja i de perdre el control sobre la pròpia vida, incapacitat de comunicar-se, pensaments/intents de suïcidi...)

3. Efectes de la VG en la salut reproductiva i sexual

- Síntomes ginecològics
- Avortaments
- Embarassos no desitjats o d'alt risc
- Infeccions de transmissió sexual
- Carència d'autonomia sexual, canvis en la concepció de la seva pròpia sexualitat, "desgana" per mantenir relacions sexuals

4. Accés i ús dels serveis de salut per les dones

- Necessitat de medicació (per lesions físiques, fàrmacs psicotròpics)
- Necessitat de tractament hospitalari
- Necessitat d'atenció mèdica
- Necessitat de recolzament terapèutic/psiquiàtric

---

⁸ Respectem la nomenclatura de violència de gènere respectant la terminologia utilitzada en l'estudi original

INDICADORS EN LES RELACIONS SOCIALS

1. Impacte de la VG sobre la condició emocional de les dones cap a elles mateixes i en relació a altres persones

- Manca de confiança en si mateixes i en les altres persones
- Pèrdua de l'autoestima
- Sentiment de vergonya (cap a si mateixes i cap a les altres persones)
- Sentiment de culpabilitat
- Sensació de soledat
- Por al rebuig

2. Impacte de la VG sobre l'aïllament social de les dones

- Manca de llibertat en l'ús del propi temps lliure
- Manca de motivació cap a les relacions socials i la participació social

3. Impacte de la VG sobre la relació que les dones tenen amb els seus fills i filles

- Pèrdua d'habilitat per ser mares
- Emocions de les dones cap als seus fills (sentiment de culpabilitat, por de perdre'ls, patiment en relació al benestar dels fills/es...)
- Tensions i problemes per tractar als infants
  - Pèrdua de respecte i agressivitat per part dels fills/es
  - Risc de tractar als fills/es de forma violenta
  - Dificultat de diàleg amb els infants

4. Impacte de la VG sobre la relació que les dones tenen amb la seva família

- Dificultats en la relació amb la família per l'estat de depressió i la tendència a l'aïllament de la dona
- Tendència a amagar el problema de la VG als pares i altres familiars amb l'objectiu d'evitar preocupacions
- Emocions de les dones cap a la família (vergonya, culpabilitat, soledat, por al rebuig)
- Tensions i problemes amb la família (aïllament familiar, crítica familiar i culpabilització,
- manca de recolzament familiar...)
- Efectes positius de la família (recolzament de la família, estímul per reaccionar...)

5. Impacte de la VG sobre la relació que les dones tenen amb les seves amistats i/o amb els/les companys/es de feina

- Estat emocional de les dones cap als seus amics/amigues
  - Tendència a la mentida o dificultats per explicar la violència patida a causa de la vergonya
  - Pèrdua de les amistats, aïllament, falta d'interès per les xarxes d'amistat
  - Petició d'ajuda per sortir de la situació de violència
- Efectes del comportament de les amistats sobre les dones
  - Tendència a la mentida o a l'aïllament perquè les amistats les qüestionen o es mostren indiferents
  - Recolzament de les amistats i estímul per sortir de la situació de violència
- Efectes del control del company sobre la dona
  - Por de convidar les amistats a casa
  - Necessitat de quedar amb les amistats en secret

6. Impacte de la VG sobre les relacions que les dones tenen amb el veïnat

- Inexistència de contactes a causa de la indiferència del veïnat
- Recolzament del veïnat
- Condicions emocionals de les dones (sentiment de vergonya, sentiment de culpabilitat, por de que els veïns no les creguin, sensació de soledat, desconfiança en el veïnat...)

7. Impacte de la VG sobre les relacions que les dones tenen amb altres dones

- Desconfiança/confiança cap a altres dones
- Recolzament a altres dones (amigues, altres dones que han patit o pateixen VG, dones d'altres serveis –serveis socials, casa d'acollida...)

8. Impacte de la VG sobre les relacions que les dones tenen amb els homes

- Voluntat/manca de voluntat de tenir relacions íntimes amb homes
- Desconfiança i por cap als homes
- Problemes per trobar nous companys a causa de la baixa autoestima
- Reducció de la capacitat de comunicar amb els homes i de mantenir relacions
- Tendència a evitar/a repetir relacions amb homes que tenen característiques similars a l'ex company

9. Impacte de la VG sobre les activitats socials, culturals i educatives

- Disminució de la vida social i de la participació
- Activitats socials limitades
- Abandonament de la formació o dels estudis

ECONOMIA

1. Efectes de la VG sobre l'estabilitat econòmica de les dones

- Carència d'autonomia financera o inseguretat financera
- Manca de control dels recursos financers (encara que treballin)
- Empobriment i pèrdues materials per robatori o deteriorament de propietats materials (casa, cotxe, etc.) per part del company
- Deutes i descoberts en el compte bancari
- Necessitat de recolzament financer de la família, de les amistats o de serveis socials
- Canvis en la gestió financera de la parella/família
- Pes/càrrega sobtada per les dones en la gestió dels temes econòmics
- Responsabilitat exclusiva de les dones respecte a les despeses relacionades amb els fills/es

2. Impacte de la separació sobre la situació econòmica de les dones

- Dependència econòmica de les dones (quan no treballen o no guanyen suficient)
- Responsabilitat no compartida dels fills/es
- Dificultat per cobrar les pensions alimentàries per part de l'ex company
- Necessitat de recolzament financer de la família i les amistats o de serveis socials
- Haver de quedar-se amb el company violent a causa de la dependència econòmica

3. Impacte dels problemes econòmics sobre la condició emocional de les dones

- Precarietat
- Misèria
- Vulnerabilitat
- Vergonya de demanar ajut financer a la família, amistats o als serveis socials

HABITATGE

1. Opcions restringides en quan a l'habitatge a causa de la VG

- Necessitat d'escapar de casa per sobreviure o per acabar amb la relació de VG
- Necessitat de canviar de lloc de residència i viure amagada
- Veure's obligada a conviure amb el company
- Por de viure sola (demanda d'alarma, portes blindades, etc.)
- Divisió de la propietat en comú (mobles, etc.)

2. Efectes de la VG sobre l'accés de les dones a l'habitatge

- Canvi/s de residència (a un altre pis o habitació, a casa dels pares o familiars, a casa d'amistats, a casa d'acollida o cases d'urgència...)
- Ús de serveis socials i/o ajuts públics (habitatge social, ajudes econòmiques per lloguer)
- Pèrdua de l'habitatge després de la separació
- Necessitat de cohabitar amb altres persones en el mateix pis o mateixa habitació
- Arribar a la situació de "sense sostre"

3. Impactes emocionals del desplaçament/moviment de les dones a causa de la VG

- Por
- Inseguretat
- Aïllament, soledat
- Angoixa per la situació d'allotjament provisional
- Pèrdua de llaços amb la comunitat
- Carència d'espai personal en cas de cohabitació
- Dificultats per establir nous contactes amb la comunitat

TREBALL

1. Efectes de la VG sobre la situació laboral

- Canvi de treball
- Pèrdua de la feina (formal o informal)
  - Abandonament per evitar l'assetjament del company
  - Abandonament del treball o desocupació obligada pel seu company
  - Acomiadament per causa de l'estat emocional de les dones, per les situacions problemàtiques que es generen o per la baixa productivitat
- Inactivitat
- Incapacitat per trobar una feina
- Conseqüències en els beneficis socials i en la contribució a la seguretat social
- Anar a treballar amb ferides o molt malestar per evitar perdre el treball o el sou

2. Efectes de la VG sobre la carrera professional

- Abandonament de les activitats de formació continua
- Pèrdua de les oportunitats de promoció professional
- Baixa motivació per fer carrera
- Abandonament d'un bon treball per evitar discussions potencials i intervencions inoportunes per part del company

3. Efectes de la VG sobre la reducció de la productivitat/eficàcia en la feina

- Absentisme degut a les agressions físiques o l'estat psicològic
- Baixes laborals per malaltia (formals i informals)
- Manca de puntualitat
- Problemes de concentració
- Por d'anar a la feina

4. Efectes de la VG sobre la relació amb la direcció de l'empresa

- Possibilitats de verbalitzar l'experiència de VG
- Necessitats d'amagar les conseqüències sobre la salut (p.ex. blaus) per por a perdre la feina, per vergonya...
- Recolzament i facilitats (o no) per part de la direcció de l'empresa

LEGAL

1. Efectes de la VG en relació a l'ús, l'accés i la percepció del sistema legal i dels serveis relacionats

- Por a les conseqüències del procés legal (augment de la violència, pèrdua dels fills/es, crítiques socials...)
- Desconfiança en el sistema legal
- Confusió/desinformació respecte als canals d'accés al sistema legal
- Excessiva durada del procés legal
- Decisió de les dones de parar el procés legal per evitar la pèrdua de recursos econòmics
- Impossibilitat de les dones de fer ús dels serveis legals o de protecció perquè els seus companys els ho impedeixen

2. Impacte d'un procés legal sobre les dones, en sentit emocional, econòmic, administratiu i de seguretat

- Seguretat
  - Trencament de l'ordre d'allunyament
  - Sentiment de manca de seguretat i necessitat de protecció cap a elles i cap als infants
- Administratiu
  - Repercussió del procés de divorci sobre la protecció i la guarda i custòdia dels fills i filles
- Emocional
  - Frustració amb el sistema legal
  - Esgotament
  - Por
  - Prejudicis socials sobre el procés legal
  - Tensió, angoixa...
  - Dificultats per enfrontar-se amb l'agressor durant el procés legal
- Econòmic
  - Dificultats econòmiques del procés legal
  - No percepció de pensions alimentaries per part de l'ex company

Aquests indicadors permeten veure els diferents àmbits socials que actuen com a factors multicausals en tot el procés que viuen les dones víctimes de violència. Tot i així, aquesta estructura per àmbits no deixa de ser una forma analítica per plantejar l'eina de detecció i no s'ha de perdre de vista la relació i interacció que existeix entre tots aquestes dimensions que operen.

Disposar i incorporar en la pràctica professional aquests indicadors pot contribuir de forma significativa a una millor detecció de les situacions de violència masclista, fent aflorar la problemàtica quan encara la dona no n'és conscient, i possibilitant una actuació precoç per evitar situacions de risc i/o intentar que les situacions no es cronifiquin.

Més enllà dels indicadors generals, es compta amb el Protocol de Joventut per a l'abordatge de la violència masclista (2013) on apareixen uns indicadors específics (veure annex 4).

Per altra banda, a nivell municipal també s'utilitzen altres instruments per a detectar situacions de violència masclista en la infància i la mutilació genital femenina:

- “l'Instrument de cribatge per a la discriminació de les situacions de risc i de desemparament”, fonamentat en l'Ordre ORDRE BSF/331/2013, de 18 de desembre, per la qual s'aproven les llistes d'indicadors i factors de protecció dels infants i adolescents, per donar compliment a l'article 79 de la Llei 14/2010, de 10 de maig, dels drets i de les oportunitats en la infància i l'adolescència.
- “Protocol d'actuacions per prevenir la mutilació genital femenina”, de 2007 de la secretaria per a la Immigració.

6.2 Recomanacions per a una detecció precoç

De cara a afrontar les entrevistes amb les dones i que es donin de tal forma que facilitin la detecció precoç, cal tenir en compte:

- Els i les professionals han de poder vetllar per crear un ambient de recolzament on la dona no es senti jutjada, facilitant un espai tranquil i relaxat on es puguin expressar emocions i sentiments.
- Exercir l'escolta activa i l'empatia.
- Facilitar la contenció, si és necessari.
- Evitar reforçar l'estigmatització o els sentiments de culpabilitat que pot sentir la dona.
- No adoptar una actitud sobreprotectora i/o paternalista, evitant donar consells sobre la manera concreta d'actuar.
- Respectar les seves decisions.
- Acollir i avaluar les demandes explícites i detectar les implícites que presenta la dona per a la possible derivació al recurs més adient.

En tots els casos, resulta convenient fer un primer cribratge general. En aquest sentit sol utilitzar-se la tècnica de l'embut, que permet fer preguntes més generals, per anar passant a les més concretes, si es creu necessari.

A continuació s'exposen una sèrie de recomanacions:

PREGUNTES GENERALS PER LA RECERCA ACTIVA DE CASOS DE VIOLÈNCIA

Depenent del vincle que es tingui amb la dona i el clima de confiança que es pugui establir abans de començar a indagar fer una introducció del tipus:

- La violència en la vida de les dones és un problema molt greu i molt habitual en el si de la nostra societat. És per això, que de manera rutinària m'agrada conèixer i preguntar sobre aquest tema a totes les dones que atenem.
- Com ja veieu als diferents mitjans de comunicació, el tema de la violència contra les dones és un tema present constantment, i afecta més dones del nostre entorn de les que pensem...
- Al llarg de la vida moltes dones experimenten algun tipus de violència en la seva vida, ja que convivim en una societat on els conflictes són molt freqüents.
- Posteriorment, és convenient seguir per aspectes generals a través de preguntes més directes:
- Com van les coses a casa?
- A què creieu que és degut aquesta situació de salut, estrès, malestar, angoixa, etc.?
- Us trobo una mica neguitosa. Us preocupa alguna cosa?
- Consideres estar vivint alguna situació de dificultat que et faci sentir així?
- La nostra experiència ens diu que en les relacions de parella hi ha episodis de control, inclús situacions d'abús. A casa, que passa quan hi ha una baralla?
- Com són? Com hi participen cadascun dels membres davant del conflicte?
- Heu lluitat de vegades físicament contra l'altre?
- Heu experimentat alguna situació violenta amb la vostra parella? De quin tipus? Quan recorda que va ser el primer cop? I l'últim?

POSSIBLES PREGUNTES DAVANT LA SOSPITA DE MALTRACTAMENT

- Repassant el vostre historial (relat, informe, història clínica, etc.) m'han sorgit algunes preguntes amb les que voldria que m'ajudés. Veig que... (relat de fets puntuals). A què creieu que són deguts? Que me'n podeu dir, d'això? Creieu que està relacionat amb alguna situació familiar?
- En molts casos dels casos on les dones que expliquen dificultats con las que vostè m'ha expressat ... (relatar algun dels elements identificats, els més significatius) acabem observant molt de patiment degut a la presència de la violència dins l'àmbit familiar? En el seu cas estaríem parlant de la mateixa situació?
- M'agradaria saber la seva opinió respecte als símptomes que m'ha explicat (ansietat, nerviosisme, tristesa, apatia...): des de quan us sentiu així? A què creieu que és degut? Com va la seva relació de parella?
- Sembla com si estigués espantada, en alerta? De què teniu por?

RECOMANACIONS PER L'ENTREVISTA DAVANT LA SOSPITA DE VIOLÈNCIA

- Assegurar-li la confidencialitat
- Observar l'estat emocional i comportamental a través de llenguatge verbal i no verbal
- Facilitar l'expressió dels sentiments
- Mantenir una actitud empàtica, que faciliti la comunicació, amb una escolta activa
- Abordar directament el tema de la violència en una actitud de escolta, respecte i de no judici
- Fer sentir a la dona que no és culpable de la situació
- Incidir en la idea que la violència mai està justificada
- Ajudar-la a pensar i ordenar les idees
- Alertar-la dels riscos i acceptar les seves decisions
- Anar de les preguntes més generals i indirectes a les més concretes i directes
- Donar missatges congruents de comprensió i ajuda sense donar falses esperances
- Preguntar sobre les seves necessitats, no pressuposar res i no inferir

6.3 VALORACIÓ DEL RISC

Per a la valoració del risc s'utilitzen eines i instruments que permeten unificar criteris i extreure valoracions que concordin entre els diferents agents socials, aquesta pràctica facilita el treball en xarxa i dota de sentit al circuit local. Així mateix, representa un recolzament a la tasca professional ja que la valoració passa a ser compartida i no queda únicament en mans de la subjectivitat professional.

A l'annex 1 s'exposa el RVD-BCN, una eina elaborada per l'Ajuntament de Barcelona en el marc del seu circuit que pot ajudar als i les professionals del municipi que atenen dones en situació de violència masclista a valorar el risc i l'actuació a portar a terme.

7 ATENCIÓ I RECUPERACIÓ

L'Atenció és el conjunt d'accions destinades a una persona perquè pugui superar les situacions i les conseqüències generades per l'abús en els àmbits personal, familiar i social, tot garantint-ne la seguretat i facilitant-li la informació necessària sobre els recursos i/o els procediments perquè pugui resoldre la situació.

Cal vetllar per què, tant les habilitats personals i professionals dels equips, com els instruments tècnics imprescindibles, facilitin una atenció de qualitat i evitin la victimització secundària. Els circuits han d'estar preparats per donar resposta no únicament a les situacions urgents per fets ja consumats, sinó a les situacions en què també cal intervenir de forma ràpida o precoç per evitar una situació de violència més greu.

Per la seva banda **la Recuperació i reparació** fa referència a l'etapa del cicle personal i social que fa una dona que ha viscut situacions de violència, en la qual es produeix el restabliment dels àmbits danyats per la situació viscuda. Aquest procés no té una durada definida, sinó que està relacionat amb el dany patit, la cronicitat de l'abús, la capacitat de resiliència de la persona, i altres característiques personals i factors externs que poden facilitar o dificultar el procés de recuperació. La reparació fa referència al conjunt de mesures jurídiques, econòmiques, laborals, socials, sanitàries, educatives i altres, preses pels diversos organismes i agents implicats en la intervenció, que contribueixen al restabliment dels àmbits danyats per la situació viscuda.

L'atenció i la recuperació comporten l'accés de les dones a una sèrie de drets, (especificats en les dues lleis de referència⁹) i de serveis públics.

El circuit compta amb un document de protecció de dades (annex 3) i cada servei ha de garantir que es compleixi amb la LOPD. En el moment d'una derivació / coordinació el servei que fa l'acció ha de corroborar que el document està signat. La PG-ME queda exclosa de la signatura d'aquest annex ja que disposa d'uns procediments propis.

7.1 Àmbits d'actuació

En aquest apartat s'incorpora el funcionament de cada servei implicat en l'atenció de les dones víctimes de violència i que forma part del circuit local i es presenta una

---

⁹ Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere i Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista

divisió per àmbits:

- Àmbit social: Serveis Socials bàsics i SIAD (Regidoria de polítiques d'igualtat)
- Àmbit sanitari: Centres d'atenció primària
- Àmbit educatiu: Educació i Joventut.
- Àmbit de cossos de seguretat: Policia de la Generalitat Mossos d'Esquadra i policia local
- Àmbit Judicial: Jutjat de Primera Instància i Instrucció nº 5 de Martorell (VIDO).

7.2 Àmbit social

7.2.1 Serveis Socials Bàsics

a) Nom del servei i breu descripció

Els Serveis Socials Bàsics del municipi d'Esparreguera tenen la missió de treballar per la cohesió social, fomentant la igualtat d'oportunitats, l'autonomia personal i el dret de les persones a viure dignament durant totes les etapes de la seva vida, atenent les necessitats socials de la ciutadania conjuntament amb els altres sistemes de l'estat del benestar (educació, salut, seguretat social, etc).

L'horari d'atenció del centre és de 9 a 13h i l'horari de coordinació de 8 a 15h.

b) Tasques principals

Els serveis socials bàsics realitzen accions de prevenció, detecció i atenció a nivell individual a les dones que ja estan vinculades al servei i que se sospita que es troben en situacions de risc o bé que verbalitzen estar patint una situació de violència. També realitzen tasques de sensibilització a altres professionals de la xarxa mitjançant les intervencions professionals en les comissions socials de les escoles i instituts o en el treball en xarxa.

L'atenció la realitzen a nivell individual tant amb dones com amb infants i adolescents.

c) Vies d'accés i de derivació

La via d'accés per accedir als serveis socials bàsics és de forma directa per part de la dona quan fa una demanda sobre la problemàtica de violència masclista, de forma indirecta quan és atesa per una altra demanda i després es detecta una situació de violència masclista i també per derivació d'altres serveis.

Els centres de serveis socials bàsics solen rebre la majoria de casos de violència masclista de la Policia de la Generalitat– Mossos d'Esquadra, de la policia local, de les comissions socials de les escoles i instituts, i de la DGAIA / Fiscalia de menors.

Així mateix, els serveis socials bàsics deriven els casos de violència masclista al SIAD, al SIE de Sant Feliu de Llobregat, a la DGAIA / Fiscalia de menors i a la Policia de la Generalitat– Mossos d'Esquadra, així com a d'altres serveis especialitzats d'atenció que responen a les necessitats de la dona i/o del seu nucli familiar.

d) **Protocol d'actuació del propi servei:**

La dona pot accedir per mitjà de la xarxa de serveis (ABS, Hospital, Policia Local, Policia de la Generalitat– Mossos d'Esquadra, jutjats o altres) i també per iniciativa pròpia. Quan arriba la dona s'inicia l'acollida, que és l'espai d'expressió de la dona i d'escolta per part de la professional. En aquesta fase els objectius giren entorn a la concreció de les necessitats, informació sobre la situació de violència i sobre els recursos de protecció i drets socials.

Posteriorment es fa la valoració, que consisteix en l'avaluació del risc en funció del RVD-BCN.

Finalment, es defineix el pla d'intervenció on es realitzen la tramitació d'ajuts i recursos necessaris per la cobertura de les necessitats bàsiques i millora de la seva situació social. Derivació a recursos especialitzats, suport i seguiment a la persona.

Si la dona ho desitja pot tramitar el servei de teleassistència ATENPRO a petició de la usuària, tant si es compta amb ordre de protecció vigent com si no es compta amb cap ordre de protecció. Per aquest darrer supòsit cal una justificació social de la petició per a l'accés del servei que ha de realitzar la professional referent (alta excepcional).

7.2.2 Servei d'Informació i Atenció a les Dones (Regidoria d'Igualtat)

a) **Nom del servei i breu descripció**

El servei d'informació i atenció a les dones (SIAD), gestionat des de la Regidoria d'Igualtat, té com a objectiu principal l'atenció a les dones que pateixen violència de gènere. I l'organització d'accions de prevenció i sensibilització sobre violència masclista.

L'horari d'atenció del centre i l'horari de coordinació és de dilluns a divendres de 8 a 15h. L'atenció psicològica es realitza dos dilluns al mes de 9 a 15h. L'assessorament jurídic es realitza també dos dies al mes de 10 a 14, tot i que l'horari es pot adaptar a les necessitats de les dones usuàries.

b) Tasques principals

Els serveis que s'ofereixen són d'acollida, informació i atenció individualitzada focalitzada al suport psicològic i jurídic.

L'altra activitat principal del SIAD és la prevenció, des d'aquesta àrea es treballa amb tots els centres escolars del municipi, tant de primària com de secundària en la realització de tallers de prevenció i en la inclusió dels alumnes d'ESO i Batxillerat en la commemoració dels dies 8 de març i 25 de novembre.

D'altra banda es treballa la sensibilització en el col·lectiu de dones amb la edició d'un díptic que permet a les dones la identificació de les actituds masclistes que generen situacions de violència.

Enguany, com a prova pilot, s'ha posat en marxa un servei d'atenció als fills i filles de les víctimes de violència.

c) Vies d'accés i de derivació

La via d'accés per accedir al servei d'informació i atenció a les dones pot ser de forma directa, la usuària s'adreça directament al servei o de forma indirecta quan és derivada des d'altres serveis.

El servei d'informació i atenció a les dones sol rebre la majoria de casos de violència masclista de la Policia de la Generalitat– Mossos d'Esquadra i del centre de serveis socials bàsics.

Així mateix, el servei d'informació i atenció a les dones deriva els casos de violència masclista principalment al centre de serveis socials bàsics.

d) Protocol d'actuació del propi servei:

Quan una usuària s'adreça directament al SIAD per temes de família, separació o divorci es fa una entrevista d'acollida i es deriva en funció del cas a assessorament Jurídic i a psicològic (si s'escau).

Si la dona té menors a càrrec (els quals es troben en situació de risc), es troba en situació de precarietat econòmica, i/o en una situació de vulnerabilitat social, és derivada als Serveis Socials Bàsics.

També són derivades a Serveis Socials Bàsics les dones que per la seva situació necessiten el servei de teleassistència d'ATENPRO.

S'estableix posteriorment coordinació amb les professionals externes per al seguiment dels casos.

Si la dona manifesta problemes de salut rellevants es derivada a l'ABS.

En cas de necessitat manifesta es pot derivar a la usuària a altres professionals, Policia de la Generalitat– Mossos d'Esquadra, Policia Local, etc.

7.3 Àmbit sanitari

7.3.1 Centre d'Atenció Primària

a) Nom del servei i breu descripció

El centre d'atenció primària té com a objectiu principal millorar la detecció i la atenció en casos de violència masclista així com el treball en xarxa. Les seves funcions principals són l'atenció i la prevenció de situacions de violència masclista i fer informe de lesions quan correspongui.

L'horari d'atenció del centre és de 8 a 24h i l'horari de coordinació, de dilluns a divendres de 8 a 15h.

b) Tasques principals

El centre d'atenció primària realitza accions de prevenció a través de l'assessorament i la intervenció psicosocial així com mitjançant la coordinació amb altres recursos. Tanmateix realitzen xerrades a nivell comunitari i específicament per a dones embarassades.

L'atenció la realitzen a nivell individual a les dones que pateixen violència masclista per procedir a una posterior derivació i coordinació amb els serveis. Quan es detecta un cas de violència masclista es registra al sistema informàtic amb uns codis específics. Quan és necessari es fa un informe de lesions i es notifica al jutjat.

c) Vies d'accés i de derivació

La via d'accés per accedir al servei d'informació i atenció a les dones és de forma directa per part de la usuària quan fa una demanda sobre la problemàtica de violència masclista, de forma indirecta quan és atesa per una altra demanda i després es detecta una situació de violència masclista i també per derivació d'altres serveis.

El centre d'atenció primària sol rebre la majoria de casos de violència masclista a través de la atenció dels i les professionals sanitàries dels centres (metgesses/metges, diplomades en infermeria, llevadores, ginecòloges, etc.)

Així mateix, el centre d'atenció primària, a través de la treballadora social deriva els casos de violència masclista principalment al centre de serveis socials bàsics i al SIAD.

d) **Protocol d'actuació del propi servei:**

Quan una dona ve al servei a demanar atenció amb qualsevol professional sanitari i es detecta un cas de violència masclista, es comunica en primer lloc l'informe de lesions al jutjat, i després es coordina el cas amb la treballadora social del centre (ABS). Aquesta posteriorment derivarà cas al SIAD.

7.4 Àmbit educatiu

7.4.1 Educació

a) **Nom del servei i breu descripció**

El Servei d'Educació vetlla per a l'escolarització dels i les alumnes. Per una banda, s'aplica el protocol d'absentisme municipal, en el cas de la no escolarització, i per una altra part participa en la Comissió de Garanties d'Admissió.

El servei s'encarrega durant tot l'any d'informar a les famílies i d'atendre les noves inscripcions de matrícula viva del municipi tant per a inscripcions de primària com de secundària.

b) **Tasques principals**

Les tasques principals del servei és el tràmit d'inscripcions, de primària i secundària, de famílies nouvingudes al municipi fora del període ordinari d'inscripcions i matrícules previst per la Generalitat.

S'informa del procés de matriculació i es fa una atenció individualitzada mitjançant una entrevista a la família per conèixer els motius de canvi de municipi i l'historial educatiu de cada alumne. Un cop recopilada la informació es deriva l'expedient a la inspecció territorial perquè valori l'assignació de centre corresponent.

L'horari d'atenció és tot l'any de dilluns a divendres de 9 del matí a les 2 del migdia.

c) **Vies d'accés i de derivació**

La persona usuària té una via d'accés directa al servei d'atenció i informació o bé arriba al servei derivada dels centres educatius, dels Serveis Socials Bàsics o l'Oficina d'Atenció Ciutadana.

En els casos que es valori necessari, es fan derivacions a altres serveis municipals com els Serveis Socials Bàsics, Nous Catalans, Servei Local de Català, Dona, Escola d'Adults i Treball i Formació.

d) Protocol d'actuació del propi servei:

El servei fa de pont entre les famílies novingudes a la vila i la inspecció d'educació de la Generalitat recopilant la informació necessària per a la posterior valoració d'assignació de centre i/o atenció d'acord amb les necessitats de les famílies. Si s'escau es treballa amb xarxa amb altres serveis municipals.

7.4.2 Joventut

a) Nom del servei i breu descripció

El Punt d'atenció i dinamització jove (PADJ) té l'objectiu de ser un servei d'informació, assessorament i orientació amb tota la informació i tots els recursos del moment perquè les i els joves facin realitat el seu procés d'emancipació.

b) Tasques principals

Atenció directa de les consultes dels i les joves, tant individuals com en grup, intentant donar la millor orientació possible, fent que el o la jove sigui la protagonista de les seves decisions tenint-ne tota la informació necessària per prendre-les.

Organització, gestió i coordinació d'activitats.

c) Vies d'accés i de derivació

Les principals vies d'accés són l'observació i detecció de possibles situacions durant les activitats organitzades, la demanda implícita o explícita de la pròpia jove i, la demanda directa de la persona que està patint la situació de violència o bé d'alguna persona del seu entorn més proper.

d) Protocol d'actuació del propi servei:

Un cop detectat el cas i/o situació es recull la informació principal per fer una valoració inicial que determinarà si és una situació d'urgència o no.

Si és una situació d'urgència es requereix l'actuació dels cossos de seguretat (Policia Local i/o Policia de la Generalitat - Mossos d'Esquadra) que són els que s'encarreguen d'activar el circuit.

Si es tracta d'una situació de no urgència es fa coordinació amb el SIAD per valorar quin és el millor recurs on derivar a la jove.

Es fa seguiment del cas, ja sigui amb la jove directament si torna al servei de Joventut, o amb les i els professionals que hi han intervingut.

7.5 ÀMBIT SEGURETAT

7.5.1 Policia de la Generalitat – Mossos d'Esquadra (PG – ME)

a) Nom del servei i breu descripció

La Policia de la Generalitat – Mossos d'Esquadra té com a objectiu principal la prevenció i seguiment dels casos de violència masclista. Les persones destinatàries són les víctimes de violència masclista, domèstica, d'il·lícits penals motivats per l'odi i la discriminació i altres víctimes vulnerables: menors i persones grans.

L'horari d'atenció del Grup d'Atenció a la Víctima i l'horari de coordinació és 8 a 16.30h. L'horari de comissaria és de 24h

b) Tasques principals

La Policia de la Generalitat – Mossos d'Esquadra realitza accions de prevenció i sensibilització a dones, infants i joves així com assessorament i informació sobre mesures de protecció. Realitzen formació i xerrades a instituts i grups de dones així com informes de pautes i mesures de protecció i expliquen el cicle de violència i com detectar-ne l'inici.

L'atenció la realitzen a nivell individual tant amb dones com amb adolescents. Després de la denúncia utilitzen el "qüestionari policial de valoració del risc" per tal de decidir el seguiment que requereix cada cas. Sempre deixen el telèfon a les dones perquè truquin en cas que ho considerin necessari.

En cas que es valori necessari per a la integritat física de la dona es fa un acompanyament al jutjat.

c) Vies d'accés i de derivació

La dona pot accedir la Policia de la Generalitat – Mossos d'Esquadra per una actuació policial, per iniciativa pròpia, per una ordre judicial, pels serveis especialitzats o d'altres. La majoria de casos derivats per a professionals solen arribar de la Policia Local i del centre de serveis socials bàsics.

Així mateix, la Policia de la Generalitat – Mossos d'Esquadra deriva els casos de violència masclista principalment al centre de serveis socials bàsics, al servei d'informació i atenció a les dones i al SIE de Sant Feliu de Llobregat.

d) Protocol d'actuació del propi servei:

La policia local o els mossos d'esquadra informen i assessoren a la dona sobre els serveis especialitzats, l'equip de serveis socials i s'acompanya al centre sanitari, si s'escau.

Si la dona vol posar denuncia se l'acompanya a l'Oficina d'Atenció al Ciutadà (OAC). L'OAC és el servei de la PG-ME instal·lat en cada una de les seves comissaries i que té com a funció principal recollir totes les denúncies d'àmbit penal presentades per la ciutadania. En qualsevol cas, les denúncies relacionades amb els àmbits de la violència masclista, domèstica i altres víctimes vulnerables sempre es deriven posteriorment al Grup d'Atenció a la Víctima (GAV) de referència per al seu assessorament, derivació a altres serveis, si escau, i seguiment individualitzat.

Si la víctima no desitja denunciar els fets es posaran en coneixement de l'autoritat judicial competent d'ofici, i s'informarà a la víctima d'aquest fet i del procediment a seguir en aquests casos. Cal tenir present que en relació a determinades tipologies penals caldrà necessàriament la prèvia denúncia de la víctima i, en altres, es requerirà que la víctima presenti querella. No obstant, en tots aquests casos, malgrat no es compti amb la denúncia de la víctima i/o amb independència que es presenti o no querella per part de la víctima, la PG-ME dirimirà, així mateix, ofici informatiu a l'autoritat judicial competent, amb tota la informació que s'hagi esbrinat. A més a més, es realitzaran les diligències o gestions preventives d'assegurament de prova que siguin necessàries.

Quan la víctima estigui en condicions de denunciar els fets, se la informarà dels seus drets i del dret a sol·licitar assistència jurídica especialitzada i, si escau, gratuïta (d'acord amb el previst amb la Llei 1/1996, de 10 de gener d'assistència jurídica gratuïta) de forma immediata o bé designar un advocat o advocada de la seva elecció. Si ho sol·licita, s'ha de requerir la presència de l'advocada o advocat de torn d'ofici perquè l'assisteixi en la seu policial i/o judicial (del torn específic de violència domèstica/de gènere, si en el partit judicial se'n disposa). Finalment s'informarà del dret a sol·licitar una Ordre de Protecció d'acord amb a l'article 62 de la Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere i l'article 544ter de LECr, apartat 1 i 2 que regulen tant la petició com el tràmit de la mateixa; o altres mesures de protecció.

En cas que la víctima sigui estrangera no comunitària en situació administrativa irregular a Espanya, caldrà informar-la dels drets que l'assisteixen d'acord amb la Llei orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social.

Els Grups d'Atenció a la Víctima (GAV) són les unitats de la PG-ME amb formació especialitzada per realitzar atenció i seguiment a víctimes de violència masclista, domèstica i altres víctimes vulnerables. Realitzen atenció, informació i assessorament a les víctimes sobre els drets i les accions que poden emprendre i sobre els organismes a on poden acudir per exercir aquests drets. Els funcionaris de la PG-ME adscrits als GAV estan en contacte amb els diversos professionals del territori que intervenen en l'abordatge del fenomen de la violència masclista i domèstica establint

protocols d'actuació i fluxos de comunicació per coordinar les intervencions d'una forma integral. Una altra de les tasques que assumeixen els GAV és el contacte amb les víctimes i el seguiment dels casos de manera individualitzada per garantir la seva seguretat i el compliment de mesures que l'autoritat judicial hagi pogut determinar.

7.5.2 Policia local

a) Nom del servei i breu descripció

La Policia local té com a objectiu principal la prevenció i seguiment dels casos de violència masclista.

L'horari d'atenció del centre és de 24 hores.

b) Tasques principals

La Policia Local realitza accions d'assessorament i informació sobre mesures de protecció.

L'atenció es realitza a nivell individual tant amb dones com amb adolescents. Si la víctima vol posar una denúncia es pot realitzar un acompanyament físic a les dependències de la Policia de la Generalitat – Mossos d'Esquadra. També es realitzen acompanyaments a l'ambulatori i a l'hospital segons l'horari.

c) Vies d'accés i de derivació

La via d'accés per accedir al servei és de forma directa per part de la usuària quan fa una demanda sobre la problemàtica de violència masclista, de forma indirecta quan és atesa per un altre tipus de demanda i després es detecta durant la intervenció, una possible situació susceptible de ser considerada com a violència masclista i també per derivació d'altres serveis.

La Policia Local sol rebre la majoria de casos de violència masclista mitjançant trucada telefònica a les seves dependències o al 112 i de la Policia de la Generalitat– Mossos d'Esquadra quan hi ha un avís d'agressió o situació violenta.

Així mateix, la Policia Local deriva els casos de violència masclista principalment a la Policia de la Generalitat– Mossos d'Esquadra i serveis socials.

d) Protocol d'actuació del propi servei:

Si una dona es presenta a les dependències de la Policia Local i manifesta algun indici de violència masclista se li facilita informació al respecte dels recursos del municipi (Serveis Socials, SIAD, etc.)

Com a norma general les actuacions fetes per part de la Policia Local són en el moment en què es produeix el fet causant informant del mateix a la Policia de la Generalitat Mossos d'Esquadra a través del corresponent atestat i amb trasllat a les seves dependències de l'agressor en qualitat de detingut.

Si la víctima vol denunciar en el moment de la nostra presència i no té medis propis de desplaçament tan al centre sanitari com a la comissaria de la PG-ME, la Policia Local facilita llur acompanyament i trasllat.

7.6 ÀMBIT JUDICIAL

En el cas de l'àmbit judicial, donat que es tracta d'un procediment comú establert a la Llei ens basem en la *LO 1/2004, preveu en el seu capítol IV, la matèria relativa a les mesures judicials de protecció i seguretat de la víctima.*

La tutela judicial pertany als Jutjats de Violència sobre la Dona (VIDO), però en tot cas, intervenen en la detecció, atenció, acompanyament i derivació diversos subjectes, com cossos de policia, organismes o entitats assistencials (públics o privats), el Ministeri Fiscal, lletrats/des i altres professionals que puguin tenir un paper determinant en l'activació de les mesures de protecció de la víctima.

Intervenció judicial: Jutjats de Violència sobre la Dona (VIDO)

La creació de jutjats especialitzats és una de les novetats més destacables de la LO 1/2004. Amb aquesta mesura, el legislador pretén evitar la descoordinació jurisdiccional civil i penal, i per tant, centralitzar les actuacions per millorar l'agilitat del procés i garantir la seguretat jurídica de la víctima.

Amb els jutjats de violència sobre la dona es pretén aconseguir, en tots els partits judicials, una atenció adequada davant dels problemes relacionats amb la violència de gènere. En cada partit judicial n'hi haurà un o més Jutjats de Violència. També, un mateix Jutjat podrà estendre la seva jurisdicció a dos o més partits dins la mateixa província.

Jutjat VIOLÈNCIA SOBRE LA DONA
Jutjat de Primera Instància i Instrucció nº 5 de Martorell
Av. Pau Claris 24 Baixos
93.773.67.30

Competències dels Jutjats de Violència sobre la Dona

Coneixeran de l'Ordre de Protecció, sens perjudici de les competències atribuïdes al Jutjat de Guàrdia, i tenen atribuïdes les següents competències civils i penals:

- Competències penals

Assumirà aquestes competències sempre que:

- a) Es tracti de:
  - Determinats delictes: homicidis, avortaments, delictes contra la llibertat, la integritat moral, contra la llibertat i la indemnitat sexual. Qualsevol altre delicte contra drets i deures familiars comès amb violència o intimidació (art 87 ter LOPJ 1a) i b)).
  - Determinades faltes (art 87 LOPJ 1c).
  - Determinats delictes i faltes connexes (les comeses com a mitjà per perpetuar faltes o delictes de la seva competència, facilitar la seva execució o procurar impunitat)/ art 17 bis LECrim.
  - Ordres de protecció.
- b) Quan existeixi relació entre l'autor i la víctima.
- c) Quan constitueixi expressió de violència de gènere.

- Competències civils

Els Jutjats de Violència sobre la Dona, exerceixen les seves competències en matèria civil de forma exclusiva i excloent, i en tot cas, de conformitat amb els procediments i recursos previstos a la Llei d'Enjudiciament Civil, quan concorrin simultàniament els següents requisits:

- Que es tracti de matèries de procediment civil específic.
- Ha d'existir un procediment penal per violència de gènere.
- Víctima i autor han de ser parts en el litigi civil.

Serà competent el Jutjat de Violència sobre la Dona del domicili de la víctima.

Ordre de Protecció

L'Ordre de Protecció és l'instrument que reconeix la Llei per a la salvaguarda dels drets de les dones que pateixen o han patit violència de gènere. És una resolució judicial que, en els casos en què existeixin indicis fonamentats de la comissió de delictes o faltes de violència de gènere i existeixi una situació objectiva de risc per a la víctima, ordena la seva protecció mitjançant l'adopció de mesures cautelars penals i civils, a més d'activar una sèrie de mesures d'assistència i protecció social.

Confereix a la víctima un estatut integral de protecció que pot fer valer davant de qualsevol autoritat i administració pública; això implica l'obligació dels jutjats de comunicar totes les Ordres de Protecció a l'Oficina d'atenció a la víctima del delictes.

L'ordre de protecció implica el dret de la víctima a ser informada permanentment sobre la situació processal i penitenciària de l'agressor.

Qui la pot demanar?

- la víctima
- qualsevol persona que tingui amb la víctima alguna de les relacions de parentiu descrites a l'art. 173 CP
- el Ministeri Fiscal.

Els organismes o entitats assistencials (públics o privats) estan obligats a posar en coneixement del Jutjat o del Ministeri Fiscal els fets que puguin donar lloc a una Ordre de Protecció, quan tinguin coneixement o indicis que la víctima es troba en situació de risc.

On es presenta?

A qualsevol comissaria de policia (en aquest cas anirà acompanyada de l'atestat policial), al jutjat, a la fiscalia, a les oficines d'atenció a la víctima, als serveis socials, a les institucions assistencials dependents de les administracions públiques i als serveis d'orientació jurídica dels col·legis d'advocats.

Els Jutjats de Violència sobre la dona no actuen de Guàrdia. Les diligències i resolucions que conegui aquest Jutjat hauran de ser practicades durant les hores d'audiència i serà la policia judicial qui realitzi les citacions en el dia hàbil més pròxim.

Com s'adopta?

Un cop rebuda la sol·licitud, el jutge haurà de convocar les parts a una audiència urgent, que es celebrarà en un termini màxim de 72 hores, on seran citats la víctima, l'agressor i el Ministeri Fiscal. La no assistència de la víctima o de la persona sol·licitant de l'Ordre de Protecció no determinarà necessàriament la suspensió de l'audiència.

Audiència de les parts: Es realitzarà mitjançant la declaració separada de víctima i agressor, els seus fills i la resta de membres de la família.

Resolució: Conclou l'audiència, el Jutge dictarà auto en el que resoldrà el que procedeixi i les mesures civils i penals que consideri. En cas que consideri insuficients les diligències practicades, ordenarà que el procediment continuï com a diligències prèvies del procediment abreujat.

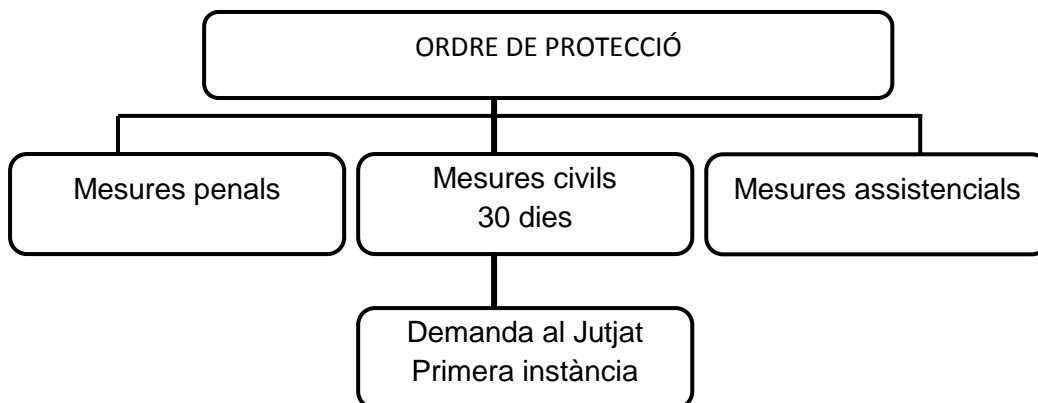
Comunicació i inscripció de l'Ordre de Protecció

La resolució de l'Ordre de Protecció es comunica a:

1. Les parts, agressor i Fiscal
2. La víctima
3. Les Administracions Públiques (punt de coordinació)
4. Policia o Forces de Seguretat.

L'Ordre de Protecció serà inscrita en el Registre Central per a la protecció de les víctimes de la violència domèstica, on s'haurà de fer constar, igualment, si queda sense efecte.

Possibles mesures a adoptar

Mesures Penals

Les mesures que preveu la LO 1/2004 a adoptar en matèria penal i civil venen regulades segons el previst a la Llei d'Enjudiciament Criminal. Les mesures penals es contemplen a l'art 544 bis LECr.

Són mesures de caràcter provisional; la vigència l'establirà el jutge. En principi, es mantindran fins que es dicti sentència i, en tot cas, mentre es tramitin els eventuais recursos.

Són les següents:

- Prohibició de residir en determinats llocs
- Prohibició d'aproximar-se a determinats llocs
- Prohibició d'aproximar-se o comunicar-se amb la víctima
- Suspensió del dret a la tinença i ús d'armes
- Presó provisional

L'article 37 de la LO 1/2004, modifica la redacció de l'art 153 del CP, i tipifica el delictes de maltractaments, tant físics com psicològics, inclosa la violència ocasional, distingint-se així de l'art 173 del CP que contempla l'element d'habitualitat.

Cal tenir en compte també l'art. 468 del Codi Penal que estableix els supòsits d'incompliment d'ordres d'allunyament, ordres de protecció o mesures de seguretat o cautelars o de la mateixa naturalesa imposades en processos criminals relacionats amb violència domèstica. S'estableix pena de presó o privació de llibertat, de 6 mesos

a 1 any, en el cas de trencament de condemna, i multa durant 12 a 24 mesos en els altres casos.

En el cas d'incompliment de la prohibició d'aproximació i comunicació (art 48 CP) i en el cas que l'ofès sigui una de les persones de l'art 173.2, s'imposarà pena de presó de 6 mesos a 1 any.

Mesures Civils

Sens perjudici del que estableix l'art. 158 del Codi Civil relatiu a les mesures de filiació, la LO 1/2004 remet a l'art 544. ter 7 LECr on s'estableixen les mesures de naturalesa civil. Poden ser les següents:

- Atribució de l'ús de l'habitatge familiar
- Determinació del règim de custòdia i visites i comunicació amb els fills/es
- Règim de prestació d'aliments
- Qualsevol altra mesura que es consideri

Aquestes mesures s'han de sol·licitar a instància de part, mai d'ofici. Per aprovar-les és imprescindible que no hagin estat acordades amb anterioritat per cap òrgan de jurisdicció civil ja que, amb caràcter general, l'ordre penal no pot modificar mesures adoptades en la jurisdicció civil.

Aquestes mesures tenen limitada la seva vigència en 30 dies. En aquest termini han de ser ratificades, modificades o deixades sense efecte pel jutge civil. Si en el termini de 30 dies la víctima no insta un procediment civil, aquestes queden sense efecte.

Però si dins d'aquest termini es presenta la demanda les mesures es poden prorrogar durant 30 dies més, a contar des de la presentació de la demanda.

Altres mesures

A més de les mesures penals i civils, l'Orde de Protecció permet adoptar les següents:

- Sortida obligatòria de l'imputat del domicili on hagi estat convivint amb la víctima o residència de la unitat familiar, i prohibició de tornar-hi.
- Excepcionalment, autorització a la víctima perquè concerti amb una agència o societat pública d'arrendament d'habitatges, la permuta de l'habitatge familiar per un altre, durant el temps i les condicions que es determinin.
- Suspensió de l'exercici de la pàtria potestat i/o de la guarda i custòdia de menors.
- Suspensió del règim de visites o establiment d'un règim de visites vigilat en algun servei especialitzat.

Mesures assistencials: Aquelles mesures que s'atorguen en virtut dels drets que reconeix la LO 1/2004, als que es fa referència en l'apartat del marc legal d'aquest document. Són mesures de caràcter assistencial i/o econòmic per a la víctima (per exemple, Renda Activa d'Inserció, altres ajuts econòmics, escolarització immediata dels/de les fills/es...).

Assistència Jurídica Gratuïta

Qui ho sol·licita?

Si la dona no disposa de suficients mitjans econòmics pot accedir a l'assistència jurídica gratuïta. En tot cas la LO 1/2004, no exigeix l'acreditació prèvia de la manca de recursos al sol·licitar l'assistència jurídica gratuïta en casos de violència de gènere, ja que aquesta es presta d'immediat, sens perjudici que si no es reconeix amb posterioritat, hauran d'abonar els honoraris.

Per tal d'accedir al dret, les persones físiques han d'acreditar uns ingressos anuals de la unitat familiar inferiors al doble de l'IPREM (Indicador Públic de Rendes d'Efectes Múltiples) i, excepcionalment, també hi poden accedir en cas de no superar el quàdruple de l'IPREM.

L'import de l'IPREM per a l'any 2017 és el següent:

	IPREM
Import mensual	532,51 €
Import anual 12 pagues	6.390,13 €
Import anual 14 pagues	7.455,14 €

Com es sol·licita?

Per sol·licitar el reconeixement del dret d'assistència jurídica gratuïta cal emplenar l'imprès de sol·licitud. Se n'han de presentar quatre còpies: per a la Comissió d'Assistència Jurídica Gratuïta, per al col·legi d'advocats, per al col·legi de procuradors i per a la persona sol·licitant.

Juntament amb aquest imprès cal aportar la documentació següent per acreditar la situació econòmica de la unitat familiar:

- Una còpia de la darrera declaració d'IRPF dels membres de la unitat familiar
- Una còpia de la darrera declaració de l'impost de patrimoni dels membres de la unitat familiar
- Una còpia de les sis darreres nòmines dels membres de la unitat familiar
- Un informe actual de vida laboral, de la Tresoreria General de la Seguretat Social

- En cas que la persona sol·licitant no estigui obligada a fer la declaració d'IRPF, un certificat dels centres de treball i/o un certificat de cobrament de pensions i/o un certificat de l'Oficina de Treball de la Generalitat sobre percepcions de prestacions o subsidi d'atur, certificats d'ajuts o altres percepcions provenint d'altres administracions públiques
- Una còpia del llibre de família, si la persona sol·licitant està casada i/o té fills al seu càrrec
- Una còpia del contracte de lloguer o del rebut mensual de l'habitatge habitual de la persona sol·licitant (hipoteca), si s'ha declarat com a càrrega per a l'economia familiar
- Una còpia dels títols de propietats de béns immobles de la unitat familiar
- Un certificat de valors de béns mobles, si se n'és titular

A més d'aquesta documentació, el col·legi d'advocats que tramiti la sol·licitud i la Comissió d'Assistència Jurídica Gratuïta poden demanar documentació complementària per acreditar més específicament la situació econòmica de la unitat familiar segons les dades que s'indiquin de la persona sol·licitant.

On es sol·licita?

Aquesta sol·licitud s'ha de presentar al col·legi d'advocats del partit judicial on s'ha de tramitar el procediment judicial o bé al jutjat del domicili de la persona sol·licitant.

Servei d'Orientació Jurídica (SOJ) (especificar dades en el cas que s'hi disposi)

Adreça	
Telèfon	
Horari	

8 RECURSOS DEL MUNICIPI

Nom del recurs	Adreça	Telèfon	Correu electrònic
SERVEIS SOCIALS BÀSICS	C/ Mestre Tomàs Cabeza, 2 08292 Esparreguera	93 708 02 10	serveis_socials@esparreguera.cat
Servei d'Intervenció Especialitzada (SIE) del Baix Llobregat	Carrer Pou de Sant Pere, 8 08980 Sant Feliu de Llobregat	93 685 99 34	siebl.tsf@gencat.cat
POLICIA LOCAL	Passeig dels Jocs Olímpics, 11 08292 Esparreguera	93 777 55 77	policia@esparreguera.cat
POLICIA GENERALITAT MOSSOS ESQUADRA	Mancomunitat Comarcal, 11, 08760 Martorell	Urgències : 112 Comissaria: 93 693 5110 ext.45832 Directe : 93 775 50 12 Fax: 93.693 51 11	ltpg6370@gencat.cat (GAV)
CAP (ÀREA BÀSICA SALUT)	Avinguda Mil·lenari, s/n 08292 Esparreguera	93 770 80 94 (TS) 93 770 81 00 (centraleta)	magimenezv@ambitcp.catsalut.net
HOSPITAL SANT JOAN DE DEU MARTORELL	Avda. Mancomunitat Comarcal, s/n, 08760 Martorell	93 774 20 20 (centraleta)	
SIAD (SERVEI INFORMACIÓ I ATENCIÓ A LES DONES)	C dels arbres 21, 08292 Esparreguera	677 500 229	dona@esparreguera.cat
JUTJAT INSTRUCCIÓ NÚMERO 5	Avda. Pau Claris, 24 baixos, 08760 Martorell	93 773 67 30	

MARTORELL			
SERVEI D'EDUCACIÓ	C. Cavallers 26,planta baixa, 08292 Esparreguera	93 777 69 61 93 777 18 01 (Educació)	dinamicaeducativa@esparreguera.cat educacio@esparreguera.cat
SERVEI DE JOVENTUT	Avinguda Mil·lenari, 8. 08292 Esparreguera	93 777 79 35 dimarts, dimecres i dijous de 17.30 a 19.30 hores	puntatenciojove@esparreguera.cat
Linia 900 contra la violència masclista 900 900 120 Telèfon 24 hores confidencial i gratuït			

9 ANNEXOS

A continuació es presenten una sèrie d'annexos amb uns documents que estan a disposició de les i els professionals del municipi d'Esparreguera.

Els annexos són

- Annex 1: Instruccions abreujades RVD
- Annex 2: Model comunicació jutjat
- Annex 3: Model consentiment dades
- Annex 4: Protocol contra la violència masclista en l'àmbit de joventut (2014)

ANNEX 1 Instruccions abreujades RVD

RVD – BCN

Protocol de valoració del risc de violència de parella contra la dona

Núm. Expedient / Núm. Història:	Data de la valoració:
Nom i cognoms de la dona:	
DNI / NIE / Passaport:	Data de Naixement:

Història de conducta violenta de la parella o ex-parella		SI	NO	ES DESCONEIX
1	Agressions o violència física i/o sexual en els últims 18 mesos cap a la dona o cap a parelles anteriors.	☐	☐	☐
2	Agressions o violència vers terceres persones siguin familiars (fills/filles o d'altres) o no.	☐	☐	☐
3	Agressions a la dona quan estava embarassada.	☐	☐	☐
4	Antecedents policials/judicials de violència vers la parella/ex-parella (parella actual o d'altres parelles en episodis anteriors).	☐	☐	☐
5	L'agressor ha trencat mesures judicials de protecció de la dona.	☐	☐	☐

Amenaces i/o abusos greus contra la dona		SI	NO	ES DESCONEIX
6	La dona ha rebut amenaces greus i creïbles, i/o amb ús d'armes, respecte la seva integritat física.	☐	☐	☐
7	La dona ha patit un abús emocional i verbal greu en els últims 6 mesos.	☐	☐	☐

Circumstàncies agreujants		SI	NO	ES DESCONEIX
8	La dona comunica al presumpte agressor la voluntat de separar-se o fa menys de sis mesos que s'ha produït la separació.	☐	☐	☐
9	Increment en els últims sis mesos en la freqüència o gravetat dels episodis de violència.	☐	☐	☐
10	El presumpte agressor abusa de drogues i/o alcohol.	☐	☐	☐
11	Diagnòstic o història de trastorn mental sever del presumpte agressor.	☐	☐	☐
12	Tinença o fàcil accés a armes per part del presumpte agressor.	☐	☐	☐
13	Intents o idees de suïcidi per part del presumpte agressor.	☐	☐	☐
14	Control extrem dels actes de la dona per gelosia o similar.	☐	☐	☐

Factors de vulnerabilitat de la dona		SI	NO	ES DESCONEIX
15	Aïllament social i/o manca de recursos personals de la dona, i/o la dona justifica la violència exercida pel presumpte agressor, i/o presència de fills/filles menors i/o dependents de la dona.	☐	☐	☐

Percepció de la situació de risc per part de la dona		SI	NO	ES DESCONEIX
16	La dona creu que el presumpte agressor és capaç de matar-la personalment o a través de terceres persones.	☐	☐	☐

SUMA DE RESPOTES AFIRMATIVES / VALORACIÓ DEL RISC		TOTAL ES DESCONEIX	
BAIX RISC (d'1 a 7 respostes afirmatives)		El RVD-BCN és útil si es disposa d'informació respecte de 7 o més factors de risc . En cas contrari es recomana no fer valoracions definitives fins a completar el nombre mínim de factors de risc esmentats.	
MIG RISC (de 8 a 9 respostes afirmatives)			
ALT RISC (de 10 a 16 respostes afirmatives)			

Altres factors clau per valorar el risc que viu aquesta dona i que el o la professional troba a faltar al llistat anterior (enumerar però no puntuar)

Està embarassada en el moment de fer aquesta valoració.

Hi ha indicis que la parella o ex-parella té intenció de matar-la.

Altres (especificar):

-
-
-

VALORACIÓ DEL RISC PER PART DEL O DE LA PROFESSIONAL

La valoració del risc per part del o de la professional es fa a partir dels apartats anteriors (puntuació obtinguda, quantitat de factors de risc sense informació i presència d'altres factors de risc importants per aquesta valoració).

BAIX RISC

MIG RISC

ALT RISC

Observacions d'interès

ACTUACIÓ EN FUNCIÓ DE LA VALORACIÓ DEL RISC ACTUAL EXISTENT

CIRCUMSTÀNCIES PREVISIBLES QUE PODEN AUGMENTAR EL NIVELL DE RISC EN EL FUTUR (ALERTA)

(Per exemple: Sortida presó de l'agressor, retorn de l'agressor del país d'origen o d'altres destins, etc.)

Professional que fa la valoració:

Nom i cognoms o núm. identificació: /

E-mail:

Telèfon/s:

Fax:

DNI / NIE / Passaport:

Adreça:

INSTRUCCIONS ABREVIADES D'ÚS DEL RVD-BCN

1. Objectiu

Proporcionar als i a les professionals que atenen dones que viuen situacions de violència masclista una eina que ajudi a valorar el risc que succeeixin a curt termini actes violents greus per part de la seva parella o ex-parella.

2. Característiques

- Incorpora factors de risc contrastats i vàlids per valorar la probabilitat i immediatesa del risc que succeeixin actes violents.
- Té un caràcter indicatiu i no pas probatori. Ajuda al i a la professional a valorar el risc que succeeixin actes violents.

3. Funcions

- Valorar el risc.
- Registrar quina actuació es realitza en funció de la valoració del risc actual existent.
- Alertar sobre possibles circumstàncies previsible que poden augmentar el nivell de risc en el futur.

4. Quan cal utilitzar el RVD-BCN

- Quan el o la professional té coneixement que la dona viu una situació de violència o la dona ho expressa.
- Sempre que es modifiquin les circumstàncies de la situació en que es troba la dona i que puguin fer variar el risc de violència.
- Preventivament cada 3 mesos.

5. Quan no cal utilitzar el RVD-BCN

- Quan ja hi ha una valoració actual del risc i no disposem d'informació addicional.

(Per exemple: la dona té protecció policial les 24 hores per mandat judicial; quan ja hi ha un altre servei que ha aplicat el protocol en l'últim mes i les circumstàncies no han canviat des d'aleshores, etc.).

- L'agressor es troba ingressat a presó sense permisos, llevat que:
  - Hi hagi la possibilitat que pugui induir l'agressió per part de tercers (família o d'altres).
  - Estigui prevista la sortida de la presó (permisos o sortida definitiva) i calgui activar la funció d'alerta del RVD-BCN.

6. Estructura

6.1 Valoració del risc

- **Llistat de factors de risc:** S'han seleccionat un total de 16 factors de risc amb tres opcions de resposta (Sí, No o es desconeix). Estan agrupats en **cinc categories**:
  - Història de conducta violenta del presumpte maltractador
  - Amenaces i/o abusos greus contra la dona
  - Circumstàncies agreujants
  - Factors de vulnerabilitat de la dona
  - Percepció de la situació de risc per part de la dona

Es trobarà la descripció de cada factor de risc a l'últim apartat d'aquestes instruccions

La suma de respostes afirmatives indica un nivell de risc segons els intervals definits al RVD-BCN:

- Baix risc (1 a 7 punts)
  - Mig risc (8 o 9 punts)
  - Alt risc (10 a 16 punts)
- **Quantitat de factors de risc sobre els que es disposa d'informació:** Aquest protocol és útil si es disposa d'informació respecte de 7 o més factors de risc. En cas contrari es recomana no fer valoracions definitives fins a completar el nombre mínim de factors de risc esmentats.
  - **Presència d'altres factors de risc claus** per valorar el risc i que el o la professional troba a faltar en el llistat anterior: Hi ha factors de risc que, tot i ser importants, es donen solament en alguns casos motiu pel qual s'ha desestimat incorporar-los en el llistat anterior, però sí cal tenir-los en compte a l'hora de fer la valoració final del risc existent.

Per exemple:

- *Està embarassada en el moment de fer aquesta valoració.*
- *Hi ha indicis que la parella o ex-parella té intenció de matar-la*

6.2 Descripció actuació realitzada en funció risc

Breu descripció de la intervenció realitzada directament vinculada a la valoració de risc.

6.3 Circumstàncies previsible que poden augmentar el nivell de risc en el futur (Alerta)

Per exemple: Sortida de presó de l'agressor (permisos o sortida definitiva), retorn de l'agressor dels país d'origen o d'altres destins, etc.

7. Metodologia

- El complimenta el o la professional que està atenent la dona.
- Ho fa a partir de la informació que li proporciona la mateixa dona i, si en té accés, també a partir de la informació que li proporcionen altres serveis i la documentació disponible (sentències judicials, etc.).
- Les preguntes no s'han de formular com si es tractés de l'administració d'un qüestionari. Sovint la dona proporciona de manera espontània informació útil pel protocol, i/o be és el o la professional qui pregunta a la dona al respecte d'una manera flexible i en el moment oportú en el context d'una entrevista, o segons el tipus de servei de que es tracti i com es trobi la dona, en el decurs de diverses entrevistes.
- No està dissenyat com un qüestionari a omplir directament per la dona.

8. Descripció dels factors de risc

Història de conducta violenta de la parella o ex-parella

1. Agressions o violència física i/o sexual en els últims 18 mesos cap a la dona o cap a parelles anteriors.

Acció no accidental que durant els últims 18 mesos ha provocat dany físic i/ o sexual. S'entén per violència física qualsevol agressió (cops de puny, bufetades, esgarrapades, empentes, patades,...), amb el resultat o el risc de produir-li una lesió física o un dany. S'entén per violència sexual qualsevol acte de naturalesa sexual no consentit per les dones, inclosa l'exhibició, l'observació i la imposició de relacions sexuals, per mitjà de violència, d'intimidació, de prevalença o de manipulació emocional.

Si es vol més informació sobre aquest factor de risc es pot consultar el Manual del RVD-BCN a la pàgina 48.

2. Agressions o violència vers terceres persones siguin familiars (fills/filles o d'altres) o no.

El presumpte agressor va exercir agressió física, sexual o intent real d'agressió a:

- Membres de la família (tant família consanguínia com política)
- Coneguts/des (amics/gues, companys/es de feina, veïns/nes)
- Persones desconegudes.

Si es vol més informació sobre aquest factor de risc es pot consultar el Manual del RVD-BCN a la pàgina 49.

3. Agressions a la dona quan estava embarassada

Agressió física i/o sexual durant el període de gestació de la dona per part de la seva parella/ex-parella. S'inclou també l'agressió psicològica greu i persistent.

Si es vol més informació sobre aquest factor de risc es pot consultar el Manual del RVD-BCN a la pàgina 50.

4. Antecedents policials/judicials de violència vers la parella/ex-parella (parella actual o d'altres parelles en episodis anteriors).

En l'historial delictiu i/o policial del presumpte agressor consten antecedents per haver agredit físicament, sexualment o emocionalment a qualsevol parella sentimental que hagi tingut o té en l'actualitat.

Si es vol més informació sobre aquest factor de risc es pot consultar el Manual del RVD-BCN a la pàgina 50.

5. L'agressor ha trencat mesures judicials de protecció de la dona.

L'agressor ha trencat una mesura de protecció. Per exemple: té condemnes o diligències policials com a conseqüència d'haver trencat una mesura de protecció vers la parella o ex-parella.

Si es vol més informació sobre aquest factor de risc es pot consultar el Manual del RVD-BCN a la pàgina 51.

6. La dona ha rebut amenaces greus i creïbles, i/o amb ús d'armes, respecte la seva integritat física.

El presumpte agressor amenaça, intimida o coacciona amb o sense ús d'armes a la dona.

Si es vol més informació sobre aquest factor de risc es pot consultar el Manual del RVD-BCN a la pàgina 52.

7. La dona ha patit un abús emocional i verbal greu en els últims 6 mesos.

Acció no accidental que durant els últims 6 mesos provoca dany emocional. S'entén per abús emocional i verbal greu: desvaloritzacions, humiliacions, insults, amenaces, crítiques, menyspreus, burles, vexacions, exigència d'obediència i submissió, de coerció verbal o qualsevol altre limitació del seu àmbit de llibertat.

Si es vol més informació sobre aquest factor de risc es pot consultar el Manual del RVD-BCN a la pàgina 53.

Circumstàncies agreujants

8. La dona comunica al presumpte agressor la voluntat de separar-se o fa menys de sis mesos que s'ha produït la separació.

En el moment de la valoració i/o de l'incident la dona ha informat al presumpte agressor de la seva intenció de trencar la relació sentimental o ja es troben separats des de fa menys de 6 mesos.

Si es vol més informació sobre aquest factor de risc es pot consultar el Manual del RVD-BCN a la pàgina 53.

9. Increment en els últims sis mesos en la freqüència o gravetat dels episodis de violència.

Increment en la freqüència i/o gravetat de les conductes agressives vers la parella o ex-parella al llarg dels últims 6 mesos.

Si es vol més informació sobre aquest factor de risc es pot consultar el Manual del RVD-BCN a la pàgina 54.

10. El presumpte agressor abusa de drogues i/o alcohol.

El presumpte agressor és depenent o abusa de substàncies tòxiques legals i/o il·legals (cocaïna, alcohol, haixix, heroïna, psicofàrmacs...).

Si es vol més informació sobre aquest factor de risc es pot consultar el Manual del RVD-BCN a la pàgina 55.

11. Diagnòstic o història de trastorn mental sever del presumpte agressor.

Diagnòstic o història de trastorn mental sever del presumpte agressor, considerant com a tal, per exemple:

- Trastorn de personalitat amb ira, impulsivitat o inestabilitat emocional.
- Trastorn esquizofrènic, depressió major, trastorn bipolar, trastorn paranoic i similars.

Si es vol més informació sobre aquest factor de risc es pot consultar el Manual del RVD-BCN a la pàgina 56.

12. Tinença o fàcil accés a armes per part del presumpte agressor.

El presumpte agressor té permís d'armes, disposa d'elles o té la possibilitat real d'accés a les mateixes.

Si es vol més informació sobre aquest factor de risc es pot consultar el Manual del RVD-BCN a la pàgina 57.

13. Intents o idees de suïcidi per part del presumpte agressor.

El presumpte agressor ha intentat, ha tingut o té idees de suïcidi.

Si es vol més informació sobre aquest factor de risc es pot consultar el Manual del RVD-BCN a la pàgina 57.

14. Control extrem de la conducta de la dona per gelosia o similar.

El presumpte agressor manifesta conductes de control, assetjament i limitació de les llibertats de la dona motivades per la presència de gelosia o similars (per exemple, per creences culturals o d'altres).

Si es vol més informació sobre aquest factor de risc es pot consultar el Manual del RVD-BCN a la pàgina 58.

Factors de vulnerabilitat de la dona

15. Aïllament social i/o manca de recursos personals de la dona, i/o la dona justifica la violència exercida pel presumpte agressor, i/o presència de fills/filles menors i/o dependents de la dona.

La dona no té, o no pot disposar, de recursos personals, socials, familiars, econòmics i/o laborals, o aquests són molt escassos. Presenta un aïllament en alguna o vàries de les àrees esmentades.

i/o

La dona justifica, minimitza o nega que el presumpte agressor hagi exercit algun tipus de violència vers la seva persona (és bona persona, però quan beu perd el control i es torna violent; ell no vol fer-ho però a vegades es posa nerviós; és que jo no faig les coses bé i ell s'empipa, ell actua d'acord a les seves costums i creences, ...).

i/o

La dona té al seu càrrec fills/filles menors i/o dependents d'ella, que són comuns/es o no amb el presumpte agressor.

Si es vol més informació sobre aquest factor de risc es pot consultar el Manual del RVD-BCN a la pàgina 59.

Percepció de la situació de risc per part de la dona

16. La dona creu que el presumpte agressor és capaç de matar-la personalment o a través de terceres persones.

La dona té la percepció real de l'elevat risc al qual es troba exposada tenint la convicció de que el presumpte agressor és capaç de matar-la o de fer complir les amenaces de mort a través d'altres persones (familiars, amistats, sicaris, etc.).

Si es vol més informació sobre aquest factor de risc es pot consultar el Manual del RVD-BCN a la pàgina 60.

9. Serveis que poden utilitzar el RVD-BCN

El RVD-BCN està validat per ser utilitzat en els àmbits:

- Departament de Justícia (Oficina d'Atenció a la Víctima del Delicte, Equip d'Assessorament Tècnic Penal, i d'altres)
- Fiscalia Coordinadora de Violència Domèstica (TSJ)
- Cossos Policials (Mossos d'Esquadra i Guàrdia Urbana)
- Serveis de Salut (Urgències, Serveis d'Atenció Primària, Hospitals)
- Serveis Socials (serveis generalistes, del dispositiu d'atenció per violència masclista i resta de dispositius d'atenció)
- Institut Català de les Dones (ICD).

Si es desitja més informació es pot consultar el document de **Protocol de Valoració del Risc de Violència contra la Dona per part de la seva parella o ex-parella - RVD-BCN**

ANNEX 2 Model comunicació jutjat

(COMUNICACIÓ A LA FISCALIA EN CASOS DE VIOLÈNCIA MASCLISTA)
COMUNICAT A LA FISCALIA, AL JUTJAT O A LA POLICIA

A les .....hores dels dia..... ha estat assistida al centre.....de .....,

La senyora ..... nascuda a ....., el dia ..... de ....., amb DNI.....Estat civil.....

Amb domicili a .....
Telèfon.....

Presenta lesions de diferents graus d'evolució (SI NO):

Descripció de les lesions:

Estat emocional:

I, segons ens manifesta, des de fa .....(temps)pateix una situació de violència que es concreta en:

Agressions físiques

Agressions psíquiques

Amenaces/coaccions

La senyora ..... ha estat informada de la necessitat de comunicar a la Fiscalia la situació que pateix perquè segons diagnòstic professional elaborat per....., aquesta situació és de risc, però manifesta la seva voluntat de no denunciar, ni comunicar la seva situació a la Fiscalia.

Nom i cognom del o de la professional

Signatura del o de la professional

Data

ANNEX 3 Model consentiment de dades

**ANNEX 4 Protocol contra la violència masclista en l'àmbit de joventut
(2014)**

Protocol de Joventut per a l'abordatge de la violència masclista

Guia pràctica per a professionals
de Joventut per orientar
l'actuació en violència masclista
amb persones joves

Generalitat de Catalunya
**Departament de Benestar Social
i Família**

Protocol de Joventut per a l'abordatge de la violència masclista

Guia pràctica per a professionals de Joventut per orientar l'actuació en violència masclista amb persones joves

© Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar Social i Família
Direcció General de Joventut

ELABORACIÓ DE CONTINGUTS I SUPORT METODOLÒGIC:

Miriam Sol i Torelló

Psicòloga social, Spora Sinergies

Ricard Faura i Cantarell

Psicòleg social, Spora Sinergies

Marina de Moragas

Pràcticum del Màster en intervenció psicosocial-UAB, a Spora Sinergies

COORDINACIÓ DE L'EDICIÓ:

Aina Zabala i Guitart

Responsable de programes de Participació de l'Agència Catalana de la Joventut

Sílvia Migueiz i Castosa

Tècnica del Programa Inclusió i Gènere de l'Agència Catalana de la Joventut

1a EDICIÓ: maig 2013

DISSENY I MAQUETACIÓ: Autoedició i Disseny de la Direcció General de Joventut

FOTOGRAFIA: Jennifer Sotillo Sierra. Fotoconcurso Carnet Jove 2007

Aquesta publicació es pot consultar a:
www.gencat.cat/joventut/protocolviolenciajove

Les polítiques de joventut han de contribuir a la construcció d'una societat on les persones joves puguin desenvolupar lliurement i satisfactòriament els seus projectes de vida i les seves expectatives. Per aconseguir aquest objectiu cal una equitat real i efectiva entre les dones i els homes joves. Aquesta ha de ser una de les prioritats per avançar cap a un model de país i de societat més justa i cohesionada.

L'etapa de la joventut és un moment clau de transició cap a l'adulthood en què se solen qüestionar i replantejar pautes adquirides sobre els models de relació entre homes i dones, i sobre les formes d'organització social. És, doncs, una etapa de la vida en què a través de les polítiques de joventut podem fomentar relacions més igualitàries, transformar els imaginaris socials i al mateix temps detectar situacions abusives.

En aquest punt és molt important i necessari el paper de les i els professionals de joventut que heu d'esdevenir agents actius en la lluita contra la violència masclista i contribuir a fer que les persones joves avancin cap a la construcció de models socials més justos i igualitaris.

Amb aquesta intenció, la Direcció General de Joventut del Departament de Benestar Social i Família ha impulsat la creació del *Protocol de Joventut per a l'abordatge de la violència masclista*, amb la voluntat de proporcionar-vos una eina operativa, pràctica i adaptable a les diferents realitats i territoris de Catalunya. També vol abordar el fenomen de la violència masclista des d'una perspectiva juvenil i establir unes pautes d'actuació comunes per al conjunt de professionals, a fi que pugueu portar a terme una intervenció adequada i facilitar així la vostra contribució a l'eradicació de la xacra de la violència masclista.

Neus Munté i Fernández
Consellera de Benestar Social i Família

Contribuir a eradicar la violència masclista a través de les polítiques de joventut, per construir un entorn que permeti el lliure desenvolupament personal, la plena ciutadania, l'autonomia i la llibertat de les persones joves; especialment de les dones joves, ha de ser una de les nostres prioritats.

La Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista, que insta els poders i les administracions públiques de Catalunya a desenvolupar les accions necessàries per detectar i identificar situacions de risc o d'existència de violència masclista, fa un èmfasi especial en els "protocols per a una intervenció coordinada contra la violència masclista" com a mecanismes de suport i coordinació de les institucions i dels diversos agents implicats en aquesta matèria. A fi d'establir un marc de referència comú, el conjunt d'òrgans i departaments de la Generalitat de Catalunya vàrem iniciar un treball conjunt, liderat per l'Institut Català de les Dones, que va culminar amb la publicació del *Protocol Marc per a una intervenció coordinada contra la violència masclista*, el qual estableix les bases per a una intervenció coordinada davant la violència masclista.

Seguint aquest marc de referència, els diferents departaments de la Generalitat de Catalunya han iniciat el desenvolupament de protocols específics d'actuació per a una intervenció coordinada en l'abordatge de la violència masclista, amb l'objectiu d'adequar i concretar les bases del protocol marc a cada un dels diferents àmbits d'actuació. Així mateix, durant els darrers anys, s'han desplegat els circuits territorials per a l'abordatge de la violència masclista, per establir els itineraris d'atenció i coordinació a cada àmbit territorial. De la mateixa manera, a iniciativa d'un bon nombre de municipis i consells comarcals, també s'han desenvolupat protocols i circuits d'actuació per operacionalitzar la intervenció en l'àmbit local i comarcal.

Des de la Direcció General de Joventut també hem volgut contribuir al desplegament del protocol marc i consolidar l'acció coordinada de treball contra la violència masclista amb la creació del *Protocol de Joventut per a l'abordatge de la violència masclista*, un material que s'ha desenvolupat gràcies al coneixement especialitzat i l'expertesa dels i les professionals d'àmbits i territoris diversos.

Amb aquest document es pretén: reconèixer el caràcter específic i diferenciat de la violència masclista; aprofundir en el coneixement sobre el fenomen; fer visibles les seves manifestacions en persones joves; establir unes pautes d'actuació comunes per al conjunt de professionals per portar a terme una intervenció adequada, i contribuir a propiciar una societat lliure de violències que afecten les persones joves.

Toni Reig i Casassas
Director general de Joventut

Índex

Introducció	9
I. Concepte, formes i àmbits de la violència masclista	12
1. El concepte de la violència masclista	13
2. Formes de la violència masclista	15
3. Àmbits de la violència masclista	16
4. Estat de la qüestió de les situacions de violència masclista	18
5. Estat de la qüestió de les situacions de violència masclista en joves	20
6. Percepcions, creences i actituds dels i les joves davant la violència masclista	22
II. La intervenció dels i les professionals de joventut en l'abordatge de la violència masclista	26
1. Indicacions prèvies per a una bona intervenció	28
2. Prevenció i sensibilització	31
3. Detecció	37
4. Atenció i acompanyament	47
5. Resum del circuit del protocol: diagrama de flux	53
III. Materials de suport del protocol	54
Fitxa 1. Eixos temàtics per desenvolupar en les actuacions de prevenció	56
Fitxa 2. Exemples de situacions de violència masclista segons la forma	58
Fitxa 3. Exemples i indicadors de sospita de violència masclista segons l'àmbit	64
Fitxa 4. Preguntes d'ajuda a la detecció i escala VEC	67
Fitxa 5. Fes el teu propi circuit	71
Fitxa 6. Materials i recursos d'interès	72
IV. Recursos específics	78
1. Recursos juvenils	79
2. Recursos especialitzats d'atenció a les dones	79
3. Recursos sanitaris	80
4. Recursos socials	81
5. Recursos de seguretat	81
6. Recursos judicials	82
Bibliografia	83

Introducció

En els darrers anys, la violència contra les dones s'ha considerat un dels problemes més importants amb el qual s'enfronta la societat actual. Tot i que no es tracta d'un fenomen nou, durant les dues darreres dècades ha tingut lloc un procés de denúncia i visibilització que ha incidit en la conscienciació del fenomen, convertint el que fins aleshores es considerava una qüestió privada en un problema social¹. Al mateix temps, aquesta presa de consciència ha situat l'eradicació de la violència contra les dones entre les prioritats de les organitzacions internacionals, els diferents governs i el conjunt de les administracions públiques de bona part de països del món.

Els i les joves tendeixen a percebre la violència masclista tan sols com un abús físic que succeeix en l'àmbit de la parella i en persones adultes, cosa que dificulta la identificació de conductes d'abús i violència masclista en el seu entorn i entre els iguals. A aquest fet, s'hi afegeix la manca d'experiències prèvies que actuïn com a referència, especialment quan es tracta de les primeres relacions afectives i sexuals, l'assimilació de creences lligades als estereotips dels models de masculinitat i feminitat i l'ideal de l'amor romàntic, que dificulta encara més el reconeixement de situacions d'abús i violència. És per aquesta raó que la visibilització de la problemàtica de la violència masclista i els esforços per portar a terme una detecció precoç d'aquest tipus de situacions, esdevenen actuacions clau en la intervenció en persones joves².

Durant l'adolescència i la joventut és el moment en què les creences relacionades amb els models de feminitat i masculinitat s'arrelen, quan tenen lloc les primeres experiències afectives i sexuals, quan s'inicia un projecte acadèmic, laboral i de vida. En definitiva, és el moment de transició a l'adulthood. És per aquesta raó que la intervenció en joves és fonamental per fomentar models de relació igualitaris i de respecte mutu, per aconseguir la igualtat d'oportunitats real i efectiva, i per evitar així les situacions de violència masclista en qualsevol dels seus àmbits i les seves formes. En aquest sentit, les estratègies de prevenció constitueixen un dels pilars clau per a la lluita contra la violència masclista³.

El paper dels i les professionals de joventut en la intervenció contra la violència masclista es considera, per tant, fonamental. La relació i el vincle de proximitat i de referència que podeu establir amb les persones joves, especialment en municipis petits, us dota d'una gran capacitat per incidir en l'imaginari col·lectiu del jovent fent actuacions de difusió, d'informació i de formació en el marc de la prevenció, establint una bona detecció precoç i garantint a les noies joves en situació de violència la informació i l'acompanyament als recursos existents de la Xarxa d'atenció i recuperació integral per a les dones en situacions de violència masclista.

Així doncs, s'ha elaborat el present document amb la voluntat d'oferir-vos una eina que us faciliti la tasca en la lluita contra la violència masclista. El *Protocol de Joventut per a l'abordatge de la violència masclista* té la voluntat d'establir unes pautes d'actuació comunes per als i les professionals de joventut, en concordança amb els protocols i circuits d'actuació locals i departamentals ja existents.

¹ BOSCH, E. (dir.), 2007.

² Entenem la població jove com 'aquella compresa entre els 14 i els 29 anys'.

³ DÍAZ-AGUADO, M. J. i CARVAJA, M. I. (dir.), 2011; GONZÁLEZ-ORTEGA, I.; ECHEBURÚA E. i CORRAL, P., 2008; HERNANDO, A., 2007; MERAS, A., 2003.

Existeix una gran dificultat per identificar les conductes d'abús i la violència masclista entre la gent jove.

És cabdal que els i les professionals de joventut actueu des de la prevenció, la detecció precoç i l'atenció de les persones joves en situació de violència masclista.

Aquest document va adreçat tant a professionals que ja compteu amb un protocol i/o circuit d'actuació local, complementant els mecanismes ja existents, com a aquells que no disposeu d'aquest suport, a través de l'orientació en la intervenció contra la violència masclista. En la mateixa línia, les orientacions que aquí s'ofereixen s'adrecen tant a professionals que us encarregueu de la planificació en matèria de joventut com a professionals que doneu atenció directa a joves, és a dir, que transcendeixen del tipus de professional i de l'espai de joventut en el qual s'ubiquen.

Al mateix temps, cal entendre aquest document com una eina pràctica i operativa, de consulta immediata, que pretén orientar la tasca dels i les professionals de joventut i resoldre les situacions de més dificultat per fer front a la problemàtica de la violència masclista.

El present material s'estructura en quatre apartats principals. El primer, "Concepte, formes i àmbits de la violència masclista", introdueix la problemàtica de la violència masclista, fent un breu recorregut sobre l'origen estructural d'aquest fenomen, les seves múltiples formes i els àmbits en què es manifesta, així com la prevalença, la magnitud d'aquesta problemàtica i, especialment, la seva incidència sobre les persones joves.

El segon apartat, "La intervenció dels i les professionals de joventut en l'abordatge de la violència masclista", conté les indicacions i les pautes d'actuació específica per a una intervenció coordinada de les situacions de violència masclista. Aquestes pautes segueixen els nivells d'actuació que estableix el *Protocol Marc per a una intervenció coordinada contra la violència masclista*, de manera que preveuen les indicacions per intervenir en els nivells de prevenció, detecció, atenció i acompanyament dels casos de violència masclista. Aquest apartat conclou amb un diagrama de flux que resumeix de forma gràfica les actuacions que marca el *Protocol de Joventut per a l'abordatge de la violència masclista*.

El tercer apartat, "Materials de suport del protocol", conté un seguit de fitxes amb recursos pràctics, bateries de preguntes i indicadors de sospita, per facilitar l'actuació del conjunt de professionals de joventut en la intervenció davant la violència masclista entre joves. El mateix apartat inclou un recull de recursos web, materials, documents i bibliografia d'interès que pot ser d'utilitat per conèixer més sobre la problemàtica de la violència masclista i també per planificar les intervencions en joves.

El quart apartat, "Recursos específics", recull una explicació breu i facilita el contacte i la ubicació d'aquells agents institucionals i/o de l'Administració que intervenen en matèria de violència masclista, i que convé tenir presents a l'hora de coordinar cada actuació.

El Protocol de Joventut per a l'abordatge de la violència masclista és l'eina que orienta i facilita l'actuació de les i els professionals de joventut en violència masclista.

I. Concepte, formes i àmbits de la violència masclista

Protocol de Joventut per a l'abordatge de la violència masclista

Aquest apartat fa una aproximació al concepte de *violència masclista*, les múltiples formes i els àmbits en què pot tenir lloc, així com de donar compte de la magnitud d'aquesta problemàtica i del seu impacte en els i les joves. Entendre les causes i els mecanismes a través dels quals opera aquest tipus de violència, us permetrà fer una intervenció més acurada i eficaç en la lluita contra la violència masclista.

⁴ OLIVA, G. [et al.] (coord.), 2012.

1. El concepte de la *violència masclista*

A Catalunya, la Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista defineix la *violència masclista* com "la violència que s'exerceix contra les dones com a manifestació de la discriminació i de la situació de desigualtat en el marc d'un sistema de relacions de poder dels homes sobre les dones i que, produïda per mitjans físics, econòmics o psicològics, incloses les amenaces, les intimidacions i les coaccions, tingui com a resultat un dany o un patiment físic, sexual o psicològic, tant si es produeix en l'àmbit públic com en el privat".

Segons la llei esmentada, aquest tipus de violència és l'expressió més greu de la cultura patriarcal i masclista, on el domini, el control i l'abús de poder dels homes sobre les dones s'associen a un tipus de masculinitat encara valorat per part de la societat com a superior. Amb tot, aquesta cultura patriarcal no sols desemboca en situacions de violència explícita que destrueixen vides, sinó que impregna l'estructura i l'organització del sistema social en què vivim donant lloc a múltiples discriminacions, impeding el desenvolupament dels drets, la igualtat d'oportunitats i les llibertats de les dones.

La cultura patriarcal se sosté sobre una estructura social desigual entre homes i dones, que es reproduïx a través de la construcció social del gènere, del que entenem per allò masculí i allò femení, i que es consolida en els rols de gènere i els models de masculinitat i de feminitat que marquen les relacions entre homes i dones. La masculinitat s'associa amb la producció i l'administració de la riquesa, aspectes amb un alt valor i prestigi social, mentre que la feminitat s'associa amb l'atenció i la cura de les persones, aspectes amb un valor social subsidiari i poc reconegut. Allò masculí s'associa amb la fortalesa i la seguretat, mentre que allò femení s'associa amb la dependència i la debilitat. Així, als homes se'ls atribueix culturalment un seguit de característiques, d'actituds, d'emocions, de comportaments que construeixen aquesta masculinitat, mentre que a les dones se'ls atribueixen unes altres característiques marcadament diferents que s'associen a aquesta feminitat⁴.

Tradicionalment, la cultura patriarcal ha situat els rols de gènere de forma jeràrquica, fomentant i justificant les formes de dominació, de poder i de control dels homes sobre les dones. Els valors i les creences sobre "el que un home ha de ser" i sobre "el que una dona ha de ser" estan estretament lligats amb els rols de gènere i aquesta cultura patriarcal, i legitimen aquesta

La violència masclista és l'expressió més greu de la cultura patriarcal i masclista.

La cultura patriarcal justifica la dominació, el poder i el control dels homes sobre les dones.

desigualtat. La violència masclista és, doncs, un exemple més d'aquesta manifestació de dominació, poder i control dels homes sobre les dones.

⁵ DE LA PEÑA, A. M.; [et al.], 2011.

En aquest context, l'ideal de l'amor romàntic esdevé clau per entendre l'expressió d'aquestes creences associades als rols de gènere en les relacions de parella. En el si de la nostra cultura patriarcal, l'ideal de l'amor romàntic estipula i marca les normes d'un model de conducta amorosa, el que significa enamorar-se i els sentiments que les persones han de sentir, on, quan i amb qui. Seguint aquest model d'amor romàntic, es desenvolupen un seguit de creences i imatges idealitzades al voltant de l'amor que, sovint, duen a acceptar, normalitzar i justificar comportaments clarament abusius.

Algunes d'aquestes creences són, per exemple:

- pensar que "l'amor ho pot tot" –creure que les persones canvien per amor;
- pensar que "si dos s'estimen, ja n'hi ha prou" –creure que només estimant-se se superaran tots els obstacles de la relació;
- pensar que "l'amor de veritat ho aguanta tot" o que "per amor, tot es pot perdonar" –creure que qualsevol conducta, també les abusives, s'han de perdonar quan s'estima a l'altre;
- pensar que l'altre és "la mitja taronja" –creure que aquella parella està predestinada, és l'única possible;
- pensar que "sense l'altre, no sóc ningú" –creure que la parella és imprescindible per sentir-se una persona completa a la vida;
- pensar que l'altre és "l'amor de la meua vida" –creure que només hi ha un gran amor a la vida;
- pensar que la parella és la "fusió de dues persones" i que cal "entregar-se a l'altre" –creure que quan un/a està en parella s'ha d'oblidar de la pròpia vida per entregar-se a l'altre;
- pensar que "la gelosia és una demostració d'amor" –creure que si un/a és gelós/osa és perquè estima molt l'altre/a⁵.

La interiorització d'aquestes creences, ben arrelades a la nostra societat, pot portar a exercir conductes d'abús sobre l'altre i a viure-ho com quelcom normal i justificat en una relació de parella, comprensible pels membres de la parella i pel seu entorn. Partint, a més, de la cultura patriarcal i de la dominació dels homes sobre les dones, aquest model d'amor romàntic constitueix la base ideològica que fomenta i reproduïx la violència masclista en l'àmbit de la parella.

L'ideal de l'amor romàntic contribueix a la violència masclista en l'àmbit de la parella.

2. Formes de la violència masclista

La violència masclista pot manifestar-se a través de formes ben diferents, com a conseqüència del caràcter universal i múltiple que pot prendre l'exercici de dominació, poder i control dels homes sobre les dones. Amb tot, és important tenir presents les principals formes de violència per poder-les identificar correctament.

El quadre següent recull les principals formes de violència contra les dones acceptades per la normativa internacional, europea, estatal i per la literatura especialitzada. En una primera aproximació, és convenient diferenciar les formes de violència explícites de les formes de violència implícites. Les primeres es tradueixen en abusos que tenen lloc en àmbits concrets i en el marc de les relacions personals, sobretot en el de les relacions afectivo-sexuals. Les segones, es tradueixen en desigualtats estructurals i abusos de poder d'ordre simbòlic, sovint intangibles.

⁶ [Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista](#), pàg. 34433.

⁷ CONSELL D'EUROPA, 1997; BOSCH, E. (dir.), 2007.

⁸ EMAKUNDE, 2006.

FORMES EXPLÍCITES DE VIOLÈNCIA MASCLISTA⁶

Violència física	Qualsevol acte o omisió de força contra el cos d'una dona, amb el resultat o el risc de produir-li una lesió física o un dany.
Violència psicològica	Comprèn tota conducta o omisió intencional que produeixi en una dona una desvaloració o un patiment, per mitjà d'amenaques, d'humiliació, de vexacions, d'exigència, d'obediència o submissió, de coerció verbal, d'insults, d'aïllament o qualsevol altra limitació del seu àmbit de llibertat. Aquesta forma de violència també pot tenir altres expressions, com ara el fet de desacreditar les creences religioses o personals d'una dona pel fet de ser dona (violència espiritual) ⁷ , o el fet de destruir un entorn, colpejar i trencar objectes, amagar i trencar els objectes de treball o d'estudi de la dona, no respectar el seu correu, llençar les seves coses al carrer, impedir el seu descans, maltractar les seves mascotes, etc. (violència ambiental). El control, l'aïllament social i la restricció de les relacions, etc., també són una característica d'aquesta forma de violència (violència social) ⁸ .
Violència sexual i abusos sexuals	Comprèn qualsevol acte de naturalesa sexual no consentit per les dones, inclosa l'exhibició, l'observació i la imposició, per mitjà de violència, d'intimidació, de prevalença o de manipulació emocional, de relacions sexuals, amb independència que la persona agressora pugui tenir amb la dona o la menor una relació conjugal, de parella, afectiva o de parentiu.
Violència econòmica	Consisteix en la privació intencionada i no justificada de recursos per al benestar físic o psicològic d'una dona i, si escau, de llurs filles o fills, i en la limitació en la disposició dels recursos propis o compartits en l'àmbit familiar o de parella.

FORMES IMPLÍCITES DE VIOLÈNCIA MASCLISTA

Violència estructural	Fa referència a les barreres intangibles i invisibles que impedeixen l'accés de les dones als drets bàsics. Aquests obstacles es troben arrelats i es reproduïxen diàriament en el si del mateix teixit social, com, per exemple, les diferències de poder i les relacions i estructures de poder que generen i legitimen la desigualtat que mantenen les dones en una posició de subordinació en els centres educatius, de treball o espais de decisió ⁹ .
Violència simbòlica	Fa referència als mecanismes d'educació i socialització de la cultura patriarcal, pels quals les dones deixen de ser visibles a través de la història, la cultura, la literatura, la publicitat, etc., mentre que es reproduïxen els estereotips i rols considerats tradicionalment com a femenins. D'aquesta manera, es perpetuen els estereotips dels models de masculinitat i feminitat tradicionals, i es manté la posició de dominació dels homes sobre les dones ¹⁰ .
Violència institucional	Es manifesta quan les institucions (educatives, legislatives, judicials, etc.) no desenvolupen polítiques d'igualtat d'oportunitats o les desenvolupen de manera insuficient, quan no s'implementen programes de prevenció de la violència, quan es permet la violència i/o no es protegeixen les dones que la pateixen, etc ¹¹ . En aquest sentit, el fet de desatendre aquestes problemàtiques és un exercici de violència per part de les mateixes institucions.

3. Àmbits de la violència masclista

De la mateixa manera, la violència masclista també pot donar-se en contextos i àmbits ben diferents. És important tenir presents els diversos àmbits en els quals pot tenir lloc aquest tipus de violència més enllà del de la parella, que és el que acostuma a ser més visible, atès que és l'àmbit socialment més conegut i amb el qual s'ha pres més consciència sobre el fenomen.

En aquest sentit, la Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista diferencia cinc àmbits concrets en què es pot donar aquesta violència.

⁹ CONSELL D'EUROPA, 1997; BOSCH, E. (dir.), 2007.

¹⁰ BARRAGAN, F., 2006.

¹¹ BARRAGAN, F., 2006.

¹² Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista, pàg. 34434.

¹³ Protocol Marc per a una intervenció coordinada contra la violència masclista, pàg. 42.

¹⁴ Protocol d'actuacions per prevenir la mutilació genital femenina (Secretaria per a la Immigració, 2007).

¹⁵ Protocol Marc per a una intervenció coordinada contra la violència masclista, pàg. 49.

ÀMBITS DE LA VIOLÈNCIA MASCLISTA¹²

Violència en l'àmbit de la parella	<p>Consisteix en la violència física, sexual, psicològica o econòmica exercida contra una dona i perpetrada per l'home que n'és o n'ha estat el cònjuge o per la persona que hi té o hi ha tingut relacions similars d'afectivitat.</p>
Violència en l'àmbit familiar	<p>Consisteix en la violència física, sexual, psicològica o econòmica exercida contra les dones i les menors d'edat en el si de la família i perpetrada per membres de la mateixa família, en el marc de les relacions afectives i dels lligams de l'entorn familiar. No s'hi inclou la violència exercida en l'àmbit de la parella, definida en l'apartat primer.</p>
Violència en l'àmbit laboral	<p>Consisteix en la violència física, sexual o psicològica que es pot produir en el centre de treball i durant la jornada laboral, o fora del centre de treball i de l'horari laboral si té relació amb la feina, i que pot adoptar dues tipologies:</p> <p>Assetjament per raó de sexe: el constitueix un comportament no desitjat relacionat amb el sexe d'una persona en relació amb l'accés al treball remunerat, la promoció en el lloc de treball, l'ocupació o la formació, que tingui com a propòsit o produeixi l'efecte d'atemptar contra la dignitat de les dones i de crear-los un entorn intimidatori, hostil, degradant, humiliant o ofensiu.</p> <p>Assetjament sexual: el constitueix qualsevol comportament verbal, no verbal o físic no desitjat d'índole sexual que tingui com a objectiu o produeixi l'efecte d'atemptar contra la dignitat d'una dona o de crear-li un entorn intimidatori, hostil, degradant, humiliant, ofensiu o molest.</p>
Violència en l'àmbit social o comunitari	<p>Agressions sexuals: consisteixen en l'ús de la violència física i sexual exercida contra les dones i les menors d'edat que està determinada per l'ús premeditat del sexe com a arma per demostrar poder i abusar-ne.</p> <p>Assetjament sexual (explicat anteriorment).</p> <p>Tràfic i explotació sexual de dones i menors d'edat: s'entén per <i>explotació sexual</i> "la prostitució forçada, que inclou les situacions de tràfic amb finalitat d'explotació sexual". La prostitució forçada implica, com a forma de violència masclista, la coacció per a l'exercici de la prostitució, però sense donar-se necessàriament la captació, el transport i trasllat de la persona. De la mateixa manera, s'entén per <i>tràfic de persones</i> com "un fenomen independent de la situació de regularitat administrativa per transitar o residir en un territori, ja sigui intern (dins un mateix país) o internacional (a través del creuament de fronteres, d'un país a l'altre)"¹³.</p> <p>Mutilació genital femenina o risc de patir-la: inclou qualsevol procediment que impliqui o pugui implicar una eliminació total o parcial dels genitals femenins o hi produeixi lesions, encara que hi hagi consentiment exprés o tàcit de la menor o la dona¹⁴.</p> <p>Matrimonis forçats: és aquell que es produeix sense el consentiment vàlid de, com a mínim, un dels membres i que ha estat forçat per terceres persones, que solen ser de l'entorn familiar, que s'atorguen la facultat de decisió i pressionen perquè es produeixi el matrimoni. Quan el matrimoni forçat es produeix amb persones menors de 18 anys, s'entén com a <i>matrimoni prematur</i>¹⁵.</p>

Violència en l'àmbit social o comunitari	Violència derivada de conflictes armats: inclou totes les formes de violència contra les menors o les dones que es produeixen en aquestes situacions, com ara l'assassinat, la violació, l'esclavatge sexual, l'embaràs forçat, l'avortament forçat, l'esterilització forçada, la infecció intencionada de malalties, la tortura o els abusos sexuals. Violència contra els drets sexuals i reproductius de les dones: com ara els avortaments selectius i les esterilitzacions forçades.
Qualssevol altres formes anàlogues	que lesionin o siguin susceptibles de lesionar la dignitat, la integritat o la llibertat de les dones.

4. Estat de la qüestió de les situacions de violència masclista

Pel que fa a la magnitud del fenomen i a la prevalença de les situacions de violència vers les dones, val a dir que és un fenomen universal, present en tots els països del món.

L'Assemblea General de les Nacions Unides alerta que, "pel cap baix, una de cada tres dones al món ha estat colpejada, forçada sexualment o abusada d'alguna altra manera al llarg de la seva vida, i que l'abusador habitualment és algun conegut d'ella"¹⁶.

En aquest sentit, l'estudi multipaís sobre la violència domèstica fet per l'Organització Mundial de la Salut¹⁷ a 10 països del món, posa de manifest que la prevalença de dones més grans de 15 anys que han viscut situacions de violència física i/o sexual per part de la seva parella va del 15% al 71%, segons el país. Així mateix, la prevalença de dones majors de 15 anys que han viscut violència física i/o sexual per part d'una persona diferent de la parella, oscil·la entre un 5% i un 65%, segons el país. El mateix estudi remarca que, a tots els països estudiats, entre el 20% i el 75% de les dones havia experimentat alguna situació de violència psicològica, la majoria durant els 12 mesos previs a l'entrevista.

Amb relació a Europa, una revisió de diferents estudis sobre la prevalença de la violència contra les dones¹⁸ suggereix que, arreu del continent, entre un 20% i un 25% de totes les dones ha patit violència física almenys una vegada a la vida adulta, i que més d'un 10% ha patit violència sexual mitjançant l'ús de la força física. Les dades relatives a totes les formes de violència, inclòs l'assetjament, s'eleven fins al 45%. Pel que fa a la violència en l'àmbit de la parella, s'estima que al voltant del 12-15% de les dones majors de 16 anys ha viscut aquest tipus de violència.

Un altre informe dut a terme per la Comissió Europea revisa el conjunt de recerques fetes en els estats membres sobre violència en l'àmbit laboral, i conclou que entre el 40% i el 50% de les dones de la Unió Europea declara haver patit alguna forma d'assetjament sexual o comportament sexual no desitjat al seu lloc de treball¹⁹. El mateix informe posa en relleu que les dones joves, entre 20 i 40 anys, tenen més risc de viure aquest tipus de situacions.

¹⁶ UNIFEM, 2007.

¹⁷ OMS, 2005.

¹⁸ CONSELL D'EUROPA, 2006.

¹⁹ DIRECTORATE-GENERAL FOR EMPLOYMENT, INDUSTRIAL RELATIONS AND SOCIAL AFFAIRS, 1998.

Segons les dades recollides en l'informe anual sobre tràfic de persones del Departament d'Estat dels Estats Units de l'any 2011²⁰, cada any entre 600.000 i 700.000 persones són víctimes de tràfic internacional d'éssers humans, de les quals aproximadament un 80% són dones i nenes, i el 50% són menors. Aquestes xifres arriben a 4.000.000 de persones que són traficades cada any, segons l'ONU, si incloem el tràfic que no implica el transvasament de fronteres.

L'Estat espanyol i Catalunya són llocs de trànsit i de destinació del comerç d'éssers humans. La majoria de les víctimes són dones d'entre 18 i 25 anys que han estat captades en els seus països d'origen per persones, grups de delinqüents o xarxes criminals organitzades mitjançant enganys, amenaces, força i altres formes de coacció, amb la finalitat de sotmetre-les i explotar-les.

A l'Estat espanyol, la *Macroencuesta de violencia de género*²¹ analitza la prevalença dels casos de violència masclista en l'àmbit de la parella entre les dones de més de 18 anys. El darrer informe de resultats d'aquesta macroenquesta feta l'any 2011, indica que el 10,9% de les dones més grans de 18 anys afirma haver viscut situacions de violència alguna vegada a la vida, i que el 3% de les dones assegura haver-les viscut durant el darrer any. Aquest informe ressalta un increment important de la proporció de dones que afirma haver-se trobat en aquesta situació comparant les dades obtingudes el 2011 amb els resultats dels anys anteriors, en què la prevalença de dones que declaraven haver viscut maltractaments per part de la parella o exparella era d'un 6,3% l'any 2006; d'un 6,2%, l'any 2002, i d'un 5,1%, l'any 1999.

Pel que fa a la prevalença de les situacions de violència masclista a Catalunya, l'*Enquesta de violència masclista a Catalunya* elaborada pel Departament d'Interior l'any 2010²² conclou que el 26,6% de les dones consultades va manifestar haver patit alguna agressió masclista d'especial gravetat al llarg de la seva vida.

Així, una de cada quatre dones residents a Catalunya ha estat objecte d'agressions masclistes greus al llarg de la seva vida.

Si prenem com a referència el nombre de casos atesos per la Unitat de Suport a l'Atenció de Víctimes del Departament d'Interior durant l'any 2012, s'esmenten un total de 12.193 dones víctimes de violència masclista en l'àmbit de la parella, 2.968 dones víctimes de violència en l'àmbit familiar, 451 víctimes d'agressions sexuals en l'àmbit social o comunitari, 31 nenes ateses en relació amb situacions de mutilació genital femenina i 16 joves ateses en relació amb matrimonis forçats²³.

Finalment, cal remarcar l'especial incidència que pot tenir la violència masclista en la parella sobre els fills i filles. En aquest sentit, segons l'*Informe mundial sobre violència i salut*²⁴, entre el 50% i el 63% de les dones que han patit situacions de violència masclista afirmen que els seus fills i filles han presenciat de manera habitual la violència. Així, el testimoniatge de situacions de violència masclista es converteix també en una situació de violència²⁵.

El testimoniatge de la violència masclista per part dels fills i filles en l'àmbit familiar engloba diverses situacions: des de fills i

²⁰ DEPARTMENT OF STATE, 2011.

²¹ MINISTERIO DE IGUALDAD, 2012.

²² DEPARTAMENT D'INTERIOR, RELACIONS INSTITUCIONALS I PARTICIPACIÓ, 2010.

²³ UNITAT DE SUPORT A L'ATENCIÓ DE VÍCTIMES, 2012.

²⁴ OMS, 2003.

²⁵ HORNO, P. (Coord.), 2006; PÉREZ, A. M., 2009; KITZMANN, K., 2010.

Una de cada quatre dones residents a Catalunya ha patit agressions masclistes greus durant la seva vida.

filles que presencien la violència, que escolten paraules o actes violents, a fills i filles que, malgrat no haver presenciat directament aquest tipus de situacions, en pateixen els efectes quan es troben la mare trista o ferida, quan veuen l'arribada dels cossos de seguretat, etc. El fet d'exercir violència sobre alguna persona estimada pel noi o la noia es tradueix en un abús emocional o psicològic sobre aquest/a i pot tenir conseqüències molt similars a les de l'exercici directe de violència sobre el/la menor, especialment si aquesta situació s'ha perpetuat des de la seva infància²⁶.

Tal com hem vist, malgrat que bona part de les recerques se centrin en la violència en la parella, la violència masclista no es redueix a aquest àmbit, ni tampoc a l'exercici de la violència física ni de la violència sexual. La violència masclista pot prendre múltiples formes i donar-se en contextos ben diferents, i està present en tots els racons del món.

5. Estat de la qüestió de les situacions de violència masclista en joves

D'entrada, cal posar en relleu que s'ha fet poca recerca sobre violència masclista en joves, i que el que hi ha és limitat, perquè la majoria dels estudis estan basats en violència en l'àmbit de la parella, cosa que dificulta estimar l'estat de la qüestió i la prevalença de les situacions d'abús i de violència en la resta d'àmbits. A més, el fet que bona part dels estudis sobre violència masclista se centrin en dones majors d'edat provoca que les noies d'entre 14 a 18 anys quedin excloses de les anàlisis.

És per això que part de la bibliografia utilitzada per obtenir resultats sobre diferents àmbits de la violència masclista en joves són recerques elaborades en altres països, com, per exemple, l'efectuada als Estats Units²⁷ que reflexiona sobre la violència exercida en l'entorn educatiu i acadèmic, on es comprova que el 83% de les menors de 8è a 10è grau de les escoles públiques han patit alguna forma d'assetjament sexual.

Pel que fa a la violència en l'àmbit de la parella, diversos estudis apunten cap a una major prevalença de les situacions de violència en parelles joves, en comparació de les parelles adultes. Segons l'Organització Mundial de la Salut (2005), 3 de cada 10 adolescents denuncien que pateixen violència durant el nuviatge previ al matrimoni²⁸.

La mateixa *Macroencuesta de violencia de género*²⁹ feta a l'Estat espanyol posa en relleu que el percentatge de dones que declara haver patit maltractaments alguna vegada a la vida per part de la seva parella o exparella és major entre les dones joves (18-29 anys), en què la prevalença és del 12,3%, en comparació de la mitjana de dones de la població general, un 10,9%. Així mateix, el percentatge de dones que declara haver patit situacions d'aquesta mena durant el darrer any també és major entre les dones joves (un 3,7%) que en relació amb la mitjana de dones de la població general (3%).

²⁶ KITZMANN, K., 2010.

²⁷ AMERICAN ASSOCIATION OF UNIVERSITY WOMEN, 2001.

²⁸ AMAT, E. [et al.], 2011.

²⁹ MINISTERIO DE IGUALDAD, 2012.

Proporcionalment, la violència masclista en l'àmbit de la parella es dona més en joves que en parelles adultes.

Una recerca elaborada per l'Institut de la Mujer i la Universidad Complutense de Madrid³⁰ amb alumnat (13-18 anys) i professorat de 335 centres educatius de tot l'Estat espanyol, posa de manifest que el 9,2% de les noies declara haver viscut situacions de maltractament en alguna ocasió per part del noi amb qui està sortint, ha sortit o li agradaria sortir. Al mateix temps, la proporció de nois que afirma haver exercit –o haver intentat exercir– situacions de maltractament en alguna ocasió vers la noia amb qui està sortint, ha sortit o voldria sortir arriba al 13,1%.

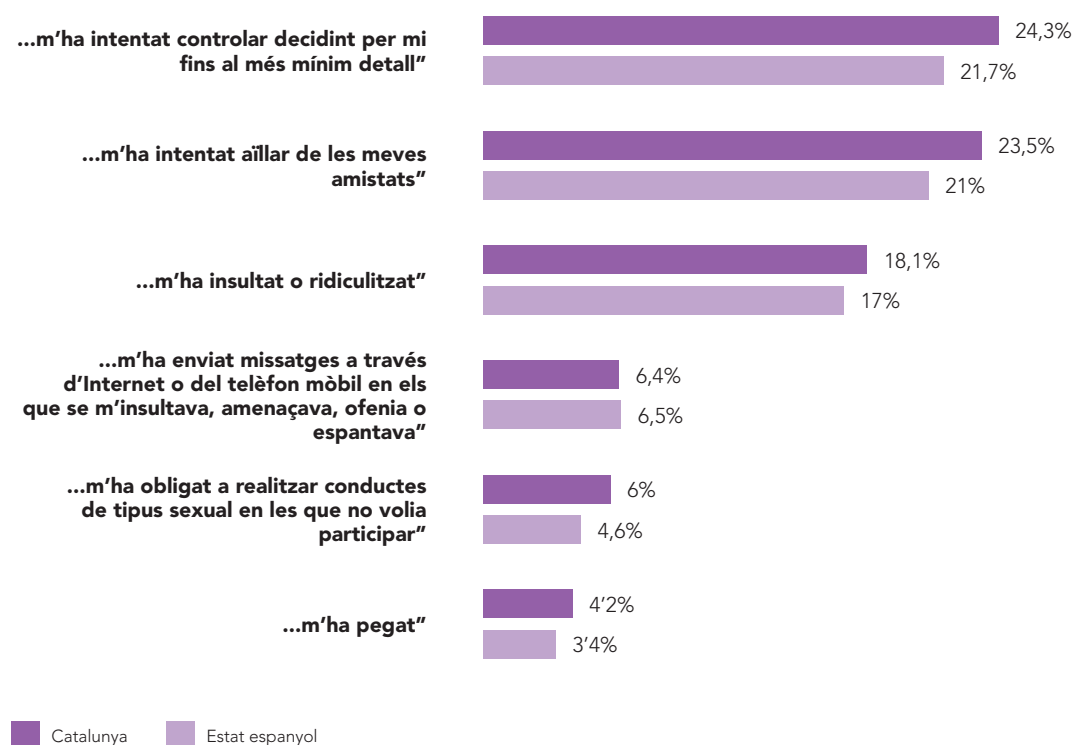
³⁰ DÍAZ-AGUADO, M. J. i CARVAJA, M. I. (dir.), 2011.

³¹ GONZÁLEZ-ORTEGA, I.; ECHEBURÚA, E. i CORRAL, P., 2008.

En aquest sentit, les situacions de violència viscudes per un major nombre de noies joves estan relacionades amb el control abusiu, l'aïllament i l'agressió verbal. El gràfic següent recull la prevalença d'aquestes situacions de maltractament viscudes per les joves a l'Estat espanyol i a Catalunya.

GRÀFIC 1. Percentatge de situacions de maltractament en la parella que les adolescents de 13 a 18 anys responen haver sofert

"El noi amb el que sortia, voldria sortir o volia sortir amb mi..."

Font: Igualdad y prevención de la violencia de género en la adolescencia. (2011). Elaboració pròpia.

Observem, doncs, que les situacions de violència masclista en parelles joves acostumen a expressar-se a través de la violència psicològica i que rarament s'exerceix violència física, a diferència del que pot succeir en les parelles adultes. Diversos autors i autores coincideixen en el fet que el més freqüent són les actituds de menyspreu, amenaces, humiliacions, gelosia exagerada i conductes de control o assetjament³¹. És més, aquestes agressions verbals i psicològiques tendeixen a considerar-se una pràctica normalitzada en les relacions de parella entre joves.

Cal parar atenció, a més, a les noves formes d'intimidació i control a través de les noves tecnologies i les xarxes socials, com ara el *cyberbullying*³² (o ciberassetjament). Així, les actituds i conductes de menyspreu, amenaça, humiliació, gelosia o control també poden expressar-se sota l'entorn de les noves tecnologies i l'espai de les xarxes socials.

En aquest sentit, malgrat que la violència masclista en l'àmbit de la parella jove no acostuma a tenir conseqüències tan visibles com en parelles adultes, la freqüència dels casos és de 2 a 3 vegades major que en parelles adultes casades³³.

Finalment, cal remarcar que el fet que bona part de les recerques amb joves se centri en les relacions de parella, dificulta la identificació i la visibilització de les formes que pot prendre la violència masclista en la resta d'àmbits. La dificultat per reconèixer aquestes altres formes i àmbits de violència situa les noies joves en una posició de més vulnerabilitat.

6. Percepcions, creences i actituds dels i les joves davant la violència masclista

Com hem vist, la majoria dels estudis sobre les creences i actituds que tenen les persones joves davant la violència masclista parteixen de la violència en l'àmbit de la parella, de manera que les anàlisis que es mostren a continuació se centren principalment en la percepció dels i les joves davant la violència masclista en la parella.

Bona part de la població jove té certa dificultat per identificar les situacions de violència i abús. Sovint, consideren que la violència masclista és quelcom que tan sols succeeix en les parelles adultes i tendeixen a associar-la exclusivament amb l'exercici de la violència física, de manera que la resta de violències i abusos passen desapercebuts.

L'estudi *Labeling dating abuse: Undetected abuse among Spanish adolescents and young adults*³⁴ obté resultats en el mateix sentit i posa en relleu la dificultat de les noies joves per identificar les situacions d'abús. Aquest estudi cerca replicar la *Macroencuesta de violencia de género*³⁵, i verificar la prevalença de les situacions de violència masclista en parelles joves partint de la diferència entre les "noies que es reconeixen com a maltractades" i les "noies tècnicament maltractades" però que no es perceben com a tals, a partir del Qüestionari de violència de nuvis (CUVINO), amb una mostra de noies escolaritzades d'entre 16 i 21 anys d'arreu de l'Estat espanyol.

Els resultats de l'estudi assenyalen de forma alarmant que la prevalença de noies que s'autodeclaren com a maltractades és d'un 6,2%, mentre que les que són considerades tècnicament com a maltractades són un 71%. En aquest sentit,

— el 43,86% de les noies respon afirmativament al fet que "la meva parella no té en compte els meus sentiments",

³² S'entén per *cyberbullying* "l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació per mantenir una conducta deliberada, repetida i hostil d'un individu o grup, amb la intenció de danyar altres persones" (www.cyberbullying.org).

³³ GONZÁLEZ-ORTEGA, I.; ECHEBURÚA, E. i CORRAL, P., 2008; AMAT, E. [et al.], 2011; DÍAZ-AGUADO, M. J. i CARVAJA, M. I. (dir.), 2011.

³⁴ RODRÍGUEZ-FRANCO, L. [et al.], 2012.

³⁵ En els informes de l'Institut de la Mujer relatius a les macroenquestes fetes els anys 1999, 2002 i 2006, es distingeix el "maltractament tècnic", que es dedueix de les respostes de les dones enquestades tot i que no declaren haver patit maltractaments, del "maltractament declarat" de les dones que declaren haver patit maltractaments.

Les persones joves tenen dificultat per identificar les situacions d'abús i violència.

- el 29,2% considera que “ell imposa les normes segons la seva conveniència”,
- el 28,77% que “m’aiïlla de les meves amistats i la meva família”.

Aquests resultats posen de manifest la dificultat de les noies joves per identificar i reconèixer les diferents situacions d’abús rebudes com una forma de maltractament en l’àmbit de la parella.

En aquest sentit, la recerca duta a terme per l’Instituto de la Mujer i la Universidad Complutense de Madrid³⁶ mostra resultats en la mateixa línia:

- el 35% dels nois i el 26,2% de les noies no consideren que la conducta “controlar tot el que fa” sigui una forma de maltractament;
- el 30,7% dels nois i el 18% de les noies tampoc consideren que “dir-li que no val res” ho sigui;
- el 26% dels nois i el 17,7% de les noies consideren que “controlar les seves relacions” tampoc és una forma de maltractament.

D’altra banda, cal destacar que les creences al voltant de l’amor romàntic, així com dels rols i estereotips tradicionals de gènere, afavoreixen les actituds de tolerància cap a la violència vers les dones i constitueixen un dels factors de risc de viure situacions d’abús i violència en la parella. Les creences més conservadores sobre els rols tradicionals de gènere estan relacionades, d’una banda, amb la tendència dels homes a exercir violència i a culpar les dones de la violència que han viscut, i, d’altra banda, amb la tendència de les dones a legitimar o justificar el comportament dels homes que han exercit violència.

Tanmateix, els nois tenen més tendència a justificar i aprovar l’ús de la violència vers la parella que les noies. És més, entre un 10% i un 15% dels nois consideren que la víctima de violència és en part culpable de la situació que pateix³⁷.

Respecte a la justificació de la violència masclista i els estereotips i rols tradicionals de gènere que reforcen els patrons de dominació-submissió, els resultats de la recerca elaborada per l’Instituto de la Mujer i la Universidad Complutense de Madrid³⁸ mostren que el 12,2% dels nois estan d’acord amb el fet que “per tenir una bona relació de parella és desitjable que la dona eviti dur la contrària a l’home”, mentre que tan sols el 5,8% de les noies estan d’acord amb aquesta afirmació.

Al mateix temps, les respostes d’algunes i alguns joves demostren certa interiorització dels mites sobre la violència masclista, com, per exemple, la creença que una dona que pateix violència haurà fet quelcom per provocar aquesta situació. Val a dir que les respostes a favor d’aquest tipus de creences són més freqüents en nois que no pas en noies. En aquest sentit, el 10,9% dels nois estan d’acord amb el fet que “si una dona és maltractada pel seu company i no l’abandona és perquè no li desagrada del tot aquella situació”, mentre que un 5,4% de les noies hi estan d’acord. El 6,8% dels nois està d’acord amb el fet que “quan una dona és

³⁶ DÍAZ-AGUADO, M. J. i CARVAJA, M. I. (dir.), 2011.

³⁷ GONZÁLEZ-ORTEGA, I.; ECHEBURÚA, E. i CORRAL, P., 2008.

³⁸ DÍAZ-AGUADO, M. J. i CARVAJA, M. I. (dir.), 2011.

Les creences sobre els rols tradicionals de gènere potencien actituds de justificació i legitimació de la violència masclista.

agredida pel seu marit, alguna cosa deu haver fet per provocar-lo”, mentre que tan sols l’1,2% de les noies hi estan d’acord.

Respecte a la interiorització dels mites de l’amor romàntic, i seguint a l’Estat espanyol, una recerca duta a terme amb estudiants de 3r i 4t d’ESO d’Andalusia³⁹ fa un diagnòstic del grau de sexisme i dels mites de l’amor romàntic interioritzats per la població jove. Els resultats d’aquest mostren que:

- un 68,2% dels nois i un 74,8% de les noies consideren que “en les relacions, qui bé t’estima et farà patir” (mite de la compatibilitat entre l’amor i els maltractaments);
- un 65,7% dels nois i un 71,3% de les noies consideren que “en algun lloc hi ha algú predestinat per a cada persona” (mite de la “mitja taronja”);
- un 63,5% dels nois i un 53,9% de les noies consideren que “trobar l’amor significa trobar la persona que donarà sentit a la teva vida” (mite del fet de convertir l’amor de parella en allò únic i fonamental de l’existència);
- un 60,5% dels nois i un 40,7% de les noies consideren que “per amor seria capaç de donar-ho tot sense esperar res a canvi” (mite de la fal·làcia de l’entrega total);
- un 62,7% dels nois i un 54% de les noies consideren que “casar-se o viure junts per sempre és la meta de l’amor” (mite del matrimoni);
- un 61,2% dels nois i un 41,7% de les noies consideren que “si la teva parella tendeix a mostrar gelosia injustificada, és normal; la gelosia és una prova d’amor” (mite de la gelosia).

Aquests resultats fan palès que el grau d’interiorització de les creences masclistes i d’idealització de l’amor és elevat, i més entre els nois joves; de manera que existeix una alta presència dels factors de risc de viure situacions de violència entre joves.

La suma de tots aquests factors situa les noies joves en una situació de més vulnerabilitat que les dones adultes davant les situacions de violència masclista en l’àmbit de la parella perquè, a la dificultat per identificar les situacions d’abús, la tolerància i la justificació de les conductes violentes; la interiorització de les creences al voltant de l’amor romàntic i els rols estereotipats de gènere; s’hi afegeix la manca d’experiència i la idealització de l’amor i la parella.

Cal remarcar que és durant l’adolescència i la joventut on s’acostumen a establir les primeres relacions de parella, de manera que les noies es troben amb una manca d’experiència per poder valorar i identificar possibles situacions d’abús. També les expectatives idealitzades al voltant de l’amor i d’una parella estable dificulten la identificació i el rebuig d’aquest tipus de conductes, que poden ser fins i tot justificades i normalitzades. Per exemple, creure que “l’amor ho pot tot” i que “amb el temps tot millorarà” poden fer que la noia pensi que amb el seu esforç la situació d’abús canviarà⁴⁰.

³⁹ DE LA PEÑA, A. M. [et al.], 2011.

⁴⁰ GONZÁLEZ-ORTEGA, I.; ECHEBURÚA E., i CORRAL, P., 2008.

Les dones joves es troben en una situació de major vulnerabilitat davant les situacions de violència masclista que les dones adultes.

Al mateix temps, les expectatives respecte de les relacions de parella i els rols estereotipats de gènere que, com hem vist, també tenen els nois joves, dificulten l'establiment de relacions igualitàries i perpetuen els models tradicionals apresos. La manca de models alternatius a la masculinitat tradicional, basada en l'assumpció de superioritat dels homes sobre les dones i a la càrrega de la responsabilitat de l'aprovisionament i la protecció de la família, la dona i la llar; juntament amb les creences al voltant de l'amor romàntic i les expectatives de les relacions de parella; poden arribar a justificar per part dels nois joves l'exercici de la violència per mantenir allò que és considerat com a propi i natural.

Tal com hem vist anteriorment, les creences sobre els mites de l'amor romàntic i els rols tradicionals de gènere estan estretament lligats amb l'exercici i la tolerància de la violència masclista. Així doncs, les intervencions amb joves dirigides a transformar i modificar aquestes creences a favor d'unes relacions d'igualtat i respecte mutu esdevenen essencials per prevenir i lluitar contra la violència masclista.

II. La intervenció dels i les professionals de joventut en l'abordatge de la violència masclista

Protocol de Joventut per a l'abordatge de la violència masclista

En aquest apartat es descriuen les indicacions i pautes d'actuació per a una intervenció adequada dels i les professionals de joventut en matèria de violència masclista, en relació amb els nivells d'intervenció que estableix el *Protocol Marc per a una intervenció coordinada contra la violència masclista*, que són: la prevenció, la detecció, l'atenció i la recuperació⁴¹.

L'abast d'aquest protocol inclou les quatre formes de violència masclista definides per la *Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista* (violència física, violència psicològica, violència sexual i violència econòmica) i els cinc àmbits en què pot tenir lloc (àmbit de la parella, àmbit familiar, àmbit laboral, àmbit social o comunitari, qualssevol altres formes anàlogues que lesionin o siguin susceptibles de lesionar la dignitat, la integritat o la llibertat de les dones).

Com hem vist, la població jove ha de ser un dels principals col·lectius diana dins les estratègies de sensibilització i prevenció en violència masclista. Al mateix temps, cal destacar que els i les professionals de joventut us trobeu en una posició privilegiada per dur a terme una detecció precoç de casos de violència masclista atès el rol de proximitat que podeu establir amb les persones joves. Són, per tant, la prevenció i la detecció els dos nivells d'intervenció que prenen més importància en aquest document.

La intervenció en l'abordatge de la violència masclista comprèn un conjunt d'actuacions que els i les professionals de joventut heu de realitzar i s'estructuren en els apartats següents:

1. Indicacions prèvies per a una bona intervenció

2. Prevenció i sensibilització

3. Detecció

4. Atenció i acompanyament

⁴¹ En aquest Protocol no s'hi inclouen les pautes d'actuació en relació amb el quart nivell d'intervenció, la recuperació, atès que és competència dels recursos i serveis especialitzats d'atenció a les dones fer aquesta intervenció. Tot i així, en el tercer nivell d'intervenció, l'atenció, es detallen les actuacions que s'han de portar a terme des dels serveis de joventut per acompanyar la persona jove als serveis especialitzats.

1. Indicacions prèvies per a una bona intervenció

La finalitat d'aquest protocol es assentar les bases de l'actuació dels i les professionals de joventut perquè intervingueu davant de la violència masclista. Amb tot cal que adapteu aquestes indicacions a la realitat del vostre municipi i territori, especialment a aquells casos en què ja disposeu d'un protocol o circuit d'actuació local, comarcal o territorial.

Abans de portar a terme qualsevol actuació, cal que us apropimeu al fenomen de la violència masclista al vostre territori, que conegueu les polítiques i actuacions locals que s'hi estan duent a terme, i que us acosteu a la diversitat de joves i als agents implicats al territori⁴². De la mateixa manera, és necessari que prengueu consciència i us sensibilitzeu respecte del fenomen de la violència masclista per poder realitzar una prevenció, detecció, atenció i acompanyament adequats.

Així, prèviament a la posada en marxa de la vostra intervenció en el camp de la violència masclista al vostre territori, és recomanable que dugueu a terme un seguit d'actuacions que s'expliquen a continuació i que garantiran el desplegament correcte del protocol. Concretament, s'aconsella que dueu a terme les actuacions que es detallen en el quadre següent:

⁴² GONZÁLEZ, Y. i SAIZ, M. (coord.), 2010.

⁴³ D'ara endavant, SIAD.

⁴⁴ D'ara endavant, SIE. Els serveis d'intervenció especialitzada (SIE) es corresponen amb els antics centres d'intervenció especialitzada (CIE), que funcionaven amb aquesta nomenclatura fins al juliol de 2012.

QUADRE 1. ACTUACIONS QUE CAL REALITZAR ABANS D'INTERVENIR EN VIOLÈNCIA MASCLISTA

1. Feu una recerca activa sobre l'estat de la qüestió de les situacions de violència masclista al vostre territori

Cal que realitzeu una aproximació al fenomen de la violència masclista al vostre territori i que consulteu si hi ha un registre estadístic dels casos de violència en l'àmbit local. És possible que el mateix ajuntament, el consell comarcal, els recursos especialitzats d'atenció a les dones (com ara el Servei d'Informació i Atenció a les Dones⁴³ o el Servei d'Intervenció Especialitzada)⁴⁴, o altres recursos com la policia local, disposin d'un registre de les consultes d'assessorament en matèria de violència masclista o un registre dels casos detectats. Tenint en compte que aquesta informació no sempre és registrada, o que es registra segons criteris diferents (denúncies interposades, dones ateses, trucades fetes als serveis d'emergència, etc.) i que es tracta d'un fenomen encara força invisible, convé que conegueu quina és la magnitud del fenomen de la violència masclista al vostre territori, així com la incidència d'aquest fenomen en les persones joves. Si no hi ha cap registre d'aquestes dades, convé despertar l'interès al municipi i impulsar la creació d'un instrument que permeti registrar i sistematitzar aquestes dades, establir i compartir indicadors que permetin recollir dades estadístiques per tenir constància de la magnitud del fenomen al territori, i també per poder tenir elements d'anàlisi per elaborar recerca i coneixement sobre l'impacte de la violència entre els i les joves.

2. Realitzeu una recerca activa sobre les polítiques i accions en matèria de violència masclista que s'estan desenvolupant o està previst desenvolupar en el vostre territori

Cal que conegueu si s'està intervenint en matèria de violència masclista al vostre territori, que sapigueu les línies d'actuació previstes i que esbrineu si es preveuen intervencions que donin resposta al fenomen de la violència masclista en joves. Convé conèixer l'abast de les actuacions de prevenció i sensibilització fetes o previstes al municipi per saber com es poden complementar, així com el grau de cobertura que s'ofereix al territori per a l'atenció de les noies joves en situació de violència masclista, per poder definir respostes més adequades sobretot per a les noies joves adolescents.

<p>3. Busqueu si hi ha i està organitzat cap circuit contra la violència masclista al vostre territori, i participeu-hi</p>	<p>És molt important que conegueu si hi ha circuits territorials, locals o comarcals contra la violència masclista, i quins són els nivells i espais de coordinació. Introduir-vos en els espais de coordinació vinculats als circuits i protocols existents al vostre territori us pot permetre treballar de forma conjunta, intercanviar aspectes metodològics i formatius, compartir casos, circuits i actuacions comunes, al mateix temps que vetllar perquè la perspectiva juvenil sigui inclosa en els processos i les accions que s'estableixin i s'acordin.</p>
<p>4. Aproximeu-vos als agents implicats en el territori</p>	<p>Cal que conegueu els recursos i els agents implicats en matèria de violència masclista, d'una banda, i en matèria de joves, de l'altra. Saber les seves funcions i les tasques corresponents és necessari per dur a terme una bona coordinació. Els agents implicats poden ser diversos, des dels que provenen de recursos i serveis municipals fins a persones clau o entitats que actuen com a referents per al jovent del territori, especialment en municipis petits.</p> <p>a. Agents implicats en matèria de violència masclista. Convé que conegueu els diferents recursos públics i privats (entitats) implicats en l'abordatge de la violència masclista per poder-vos coordinar en qualsevol de les actuacions de prevenció, detecció i acompanyament. Alhora, aquests agents poden donar-vos suport en la implementació de les actuacions de prevenció i sensibilització.</p> <p>b. Agents que actuen com a referents per als i les joves. Al mateix temps, cal reflexionar sobre altres professionals del territori que són referents per al jovent a banda del o la professional de joventut. Des del tutor/a de l'institut passant pels educadors/ores, fins al cambrer/a del bar que freqüenten, són persones amb qui les persones joves passen moltes estones o hi dipositen la seva confiança. Convé, doncs, que identifiqueu aquestes persones referents i hi contacteu perquè esdevinguin agents de referència i per fer un seguiment més acurat dels i les joves del territori. A més, a través d'aquestes aliances, podeu dur a terme estratègies per vincular els grups de joves que tenen poca relació amb els serveis de joventut.</p>
<p>5. Aproximeu-vos a la diversitat de joves del territori</p>	<p>Més enllà d'aquelles persones que freqüenten i utilitzen els serveis de joventut, cal que conegueu aquells/es joves que hi tenen poca relació. Analitzeu els motius pels quals no hi recorren, per posar en marxa estratègies i activitats per vincular-los i aproximar-vos a les seves necessitats. En aquest sentit, per poder aprofundir millor en les necessitats concretes de la vostra població jove i afinar millor en la tipologia d'actuacions específiques que s'han de fer, cal que tingueu en compte la diversitat d'edats del jovent del territori, la diversitat cultural i d'origen, del nucli familiar i la diversitat sexual entre altres aspectes. Identificant aquestes particularitats, podreu diferenciar si hi ha necessitats diferents en funció del moment vital i les característiques del jovent, com, per exemple, podreu diferenciar aquells joves adolescents que tenen relacions de parella primerenques dels joves més grans que tenen relacions de parella de llarga durada. Comptar amb aquesta informació us ajudarà a definir millor les activitats que s'han de portar a terme i que tinguin més impacte.</p>
<p>6. Formeu-vos de manera específica sobre violència masclista en joves</p>	<p>En la mesura que sigui possible, cal que us formeu sobre les diferents formes i àmbits en què pot manifestar-se la violència masclista, fent especial incidència en les manifestacions de la violència entre persones joves. Per fer una bona feina i fer visible la problemàtica, cal que el conjunt de professionals tingueu les competències i habilitats òptimes per portar a terme una bona actuació en prevenció, detecció, atenció i acompanyament dels casos de violència masclista en joves.</p>

Finalment, i abans de començar la vostra intervenció, us facilitem un document en què podreu concretar els agents, els recursos i les funcions que hi ha al vostre territori per abordar la violència masclista (vegeu la "Fitxa 5. Fes el teu propi circuit", pàgina 71). La voluntat d'aquest recurs és que pugueu tenir a les mans, abans de començar a definir la vostra actuació, un dibuix dels serveis que s'ofereixen al vostre territori per facilitar-vos el disseny de la vostra intervenció i el treball en xarxa i la coordinació amb la resta de professionals.

Al mateix temps, per trobar els serveis i recursos que intervenen en el vostre territori us serà de gran ajuda el *Directori de recursos per a l'abordatge de la violència masclista a Catalunya*, una eina d'accés exclusiu per a professionals que us facilitarà el coneixement dels agents implicats en el vostre territori per establir un primer contacte⁴⁵.

En síntesi, es recomana que abans de fer qualsevol intervenció:

1. Feu una recerca activa sobre **l'estat de la qüestió** de les situacions de violència masclista al vostre territori.
2. Realitzeu una **recerca activa** sobre les **polítiques i accions** en matèria de violència masclista que s'estan desenvolupant o està previst desenvolupar en el vostre territori.
3. Busqueu si hi ha i està organitzat cap **circuit contra la violència masclista al vostre territori**, i participeu-hi.
4. Aproximeu-vos als **agents** implicats en el **territori**:
  - a. Agents implicats en matèria de violència masclista.
  - b. Agents que actuen com a referents per als i les joves.
5. Aproximeu-vos a la **diversitat de joves** del territori.
6. **Formeu-vos** de manera específica sobre violència masclista en joves.

2. Prevenció i sensibilització

Un cop realitzats els passos previs per a una intervenció adequada en violència masclista, convé que iniciu la planificació de les actuacions preventives al vostre territori, que, com hem vist, és una de les tasques més importants de la vostra actuació en matèria de violència masclista.

En aquest sentit, el *Protocol Marc per a una intervenció coordinada contra la violència masclista* posa un èmfasi especial en la població jove com a col·lectiu diana d'aquestes estratègies de prevenció, i defineix en què consisteixen, incloent també les accions de sensibilització.

Segons el Protocol Marc s'entén per *prevenció* "el conjunt d'accions encaminades a evitar o reduir la incidència del fenomen de la violència masclista mitjançant la reducció dels factors de risc". La prevenció n'evita la normalització. Les actuacions preventives han de considerar tant els casos en els quals encara no s'han manifestat les situacions d'abús, a fi d'actuar a l'avançada (especialment entre la població jove), com els casos en els quals ja s'han donat situacions de violència per evitar-ne la cronicitat.

Un dels objectius de la prevenció és sensibilitzar la ciutadania, i especialment les dones, perquè cap forma de violència no sigui justificada ni tolerada. S'entén per *sensibilització* "el conjunt d'accions pedagògiques i comunicatives que tenen per objectiu generar canvis i modificacions a l'imaginari social que permetin avançar cap a l'eradicació de la violència masclista".

Entenem, doncs, que les actuacions preventives amb joves poden estar més orientades a la sensibilització quan el seu objectiu és donar a conèixer el fenomen de la violència masclista per conscienciar el jovent i la ciutadania en general sobre la problemàtica; i que estan més orientades a la prevenció específica, en la mesura que les actuacions preventives pretenen promoure la reflexió i incidir en la conducta de les persones joves. En aquest apartat s'estableix el conjunt d'indicacions i recomanacions perquè desenvolupeu l'actuació preventiva més adient en el vostre territori.

El col·lectiu de professionals de joventut heu de tenir en compte un seguit de pautes d'actuació a l'hora de posar en marxa qualsevol acció preventiva, al mateix temps que una sèrie de recomanacions metodològiques i d'enfocament dels continguts a tractar en les vostres intervencions que es faciliten en els quadres que apareixen a continuació.

La gent jove és un dels col·lectius diana imprescindibles per desenvolupar estratègies de prevenció i sensibilització en violència masclista.

QUADRE 2. PAUTES D'ACTUACIÓ PER AL DESENVOLUPAMENT DE LES ACTUACIONS PREVENTIVES⁴⁶

1. Coneixeu la població destinatària per adaptar l'acció a cada realitat concreta

Cal que conegueu la població diana a qui anirà dirigida l'actuació de prevenció per adequar els continguts, el format i la metodologia de l'actuació, és a dir: quin és el grup de joves col·lectiu diana de l'actuació, quines edats comprenen, quins són els seus interessos, les característiques del seu entorn familiar, social i cultural, el grau d'acceptació o tolerància que puguin mostrar respecte de les conductes violentes i abusives, etc.

Ahora, és important que conegueu la percepció que tenen sobre els estereotips de gènere i les relacions abusives i el seu interès per aquesta qüestió, perquè pugueu cercar l'estratègia més adient. En aquest sentit, convé que identifiqueu si hi ha grups de joves amb fortes creences sobre els rols tradicionals de gènere, els mites sobre l'amor romàntic, amb actituds masclistes o bé que mostren tolerància a la violència com a recurs per resoldre conflictes.

Cal que tingueu present que cada entorn social i cultural té diferents formes i manifestacions de les creences masclistes, i diferents nivells de tolerància a la violència. Per tant, cal que identifiqueu les diverses manifestacions de les creences masclistes i la tolerància a la violència masclista en funció dels patrons culturals, socials, d'edat, sexe i construcció de gènere del grup de joves del vostre territori.

2. Trieu l'actuació preventiva més adequada en funció del col·lectiu jove

Les actuacions preventives poden ser de caire més genèric –quan aborden factors de protecció– o bé més específiques –quan aborden la temàtica de la violència masclista directament.

Les **actuacions preventives genèriques** estan dirigides sobretot a nois i noies d'edats més joves. Poden abordar factors de protecció, com ara la resolució de conflictes de manera no violenta, l'apoderament i la capacitat personal, les relacions igualitàries, etc., sense haver de tractar necessàriament la qüestió de la violència masclista. Cal destacar que una intervenció basada a enfortir factors de protecció ens servirà també com a acció preventiva de conductes de risc lligades a altres temàtiques, com poden ser: el consum de drogues, l'anorèxia, la bulímia, etc.

Les **actuacions preventives específiques** incideixen més directament sobre la violència masclista i poden anar dirigides a grups de joves en els quals s'han identificat factors de risc (exercici o tolerància a la violència, actituds masclistes, discriminació a les noies joves, fortes creences respecte els rols tradicionals de gènere, relacions abusives, etc.).

Tingueu en compte a l'hora de fer actuacions de prevenció de violència masclista en l'àmbit de la parella que, l'abordatge ha de ser diferent si es tracta de població adolescent (14-17 anys), edats en què s'acostuma a tenir les primeres experiències de relació de parella, o de població jove més gran (18-29 anys), edats en què les relacions de parella acostumen a ser més estables i de llarga durada i en què sovint ja es disposa de referents i experiència. Així mateix, cal que tingueu en compte no sols l'edat, sinó també la diversitat sexual, cultural, d'origen i familiar dels i les joves amb qui treballareu per adaptar l'actuació i millorar l'eficiència i eficàcia.

A la "Fitxa 1. Eixos temàtics per desenvolupar en les actuacions de prevenció" de l'apartat "III. Materials de suport del protocol" (pàgina 56), se us proposen uns continguts per treballar en les actuacions de prevenció genèrica i en les actuacions de prevenció específica.

<p>3. Trieu l'estratègia d'aproximació al grup de joves en funció de les característiques al qual vagi destinada l'actuació preventiva i del context des del qual s'intervé</p>	<p>En funció de l'interès dels i les joves per les relacions de gènere i la violència masclista i el seu coneixement previ, caldrà pensar l'estratègia d'aproximació al col·lectiu.</p> <p>Sovint, no hi ha una demanda ni un interès explícit per part del col·lectiu jove per abordar aquesta qüestió. A vegades, pot ser que mostrin fins i tot un cert rebuig per les qüestions de gènere i violència masclista. També pot ser que estiguin poc vinculats als serveis de joventut i no participin de les activitats proposades.</p> <p>En aquests casos, caldrà que valoreu la possibilitat de posar en marxa estratègies de prevenció indirectes. Podeu identificar els temes que interessin als i les joves a qui voleu dirigir la vostra intervenció (com, per exemple, qüestions d'estètica i imatge, reparació de ciclomotors, esports, noves tecnologies, etc.), per vincular-los al servei i utilitzar aquests eixos temàtics per treballar els objectius inicials de forma indirecta.</p> <p>Una altra eina per arribar al col·lectiu és la de crear complicitats i aliances amb persones referents del grup; des de la figura d'altres professionals passant per persones clau de la seva comunitat o entorn, fins a persones líders del mateix col·lectiu de joves que motivin el grup a participar en l'activitat.</p>
<p>4. Identifiqueu i enfortiu els factors de protecció de les persones joves</p>	<p>És recomanable que les actuacions preventives no les centreu només en els factors de risc de la violència masclista, sinó que identifiqueu també els factors de protecció per enfortir-los. Així, dirigiu les actuacions de prevenció a potenciar les habilitats, les creences i les actituds que permeten actuar positivament i no caure en una relació abusiva, com ara l'apoderament i la capacitat de decidir, el respecte mutu, la gestió emocional i afectiva de les relacions personals i la resolució no violenta de conflictes.</p> <p>Convé defugir afirmacions o estereotips que relacionin la violència masclista amb un perfil concret, com ara l'origen o els factors econòmics, socials o culturals. És important remarcar que no hi ha un perfil determinat respecte de les persones que exerceixen o pateixen violència masclista, que els factors que hi intervenen són múltiples i que l'exercici de la violència se situa en un sistema patriarcal i de poder desigual entre homes i dones.</p>
<p>5. Ressalteu que les relacions igualitàries beneficien tant els homes com les dones</p>	<p>Cal que impliqueu tant els nois com les noies en qualsevol actuació preventiva, fent èmfasi en els referents positius i en les relacions igualitàries i de respecte mutu. No tenir en compte aquest criteri i enfocar la prevenció tan sols en allò no desitjable pot tenir un efecte contrari, provocant resistències i rebuig per part dels i les joves.</p> <p>D'altra banda, convé reflexionar abans de fer la intervenció sobre la idoneïtat de treballar amb un grup mixt de nois i noies, o bé planificar actuacions dirigides a nois i a noies de manera separada. La decisió dependrà molt del grup i de la temàtica a treballar.</p>
<p>6. Busqueu complicitats per crear nodes de col·laboració que donin més consistència i continuïtat a les accions preventives</p>	<p>Identifiqueu les persones clau i els agents del món local implicats en el treball contra la violència masclista i coordineu-vos per desenvolupar les actuacions de prevenció. D'aquesta manera, podeu iniciar un treball en xarxa que garanteixi la continuïtat de les actuacions i augmenti el suport i els recursos per desenvolupar les actuacions preventives.</p> <p>Es poden crear complicitats i aliances tant amb professionals del mateix servei o ajuntament com amb professionals d'altres administracions, de la comunitat, o amb persones clau dins el mateix col·lectiu de joves.</p> <p>Una altra possibilitat és desenvolupar activitats amb altres col·lectius, més enllà de la població jove, per exemple: sessions formatives al mateix professorat de l'institut i als membres de l'AMPA, a professionals del lleure educatiu, etc.</p>

7. Doneu a conèixer els recursos específics de violència masclista existents al territori

És fonamental que en qualsevol actuació preventiva doneu a conèixer els diferents recursos existents al territori en relació amb la violència masclista. Així mateix, també cal deixar constància del telèfon **900 900 120** contra la violència masclista (per a noies majors d'edat), del telèfon **900 300 777** d'Infància Respon (per a noies menors d'edat) i de vosaltres mateixos com a professionals de referència per als i les joves del vostre territori. La línia de telèfon 900 900 120 és gratuïta, confidencial i atén les 24 hores.

Recomanacions metodològiques per a les activitats preventives⁴⁷:

- Eviteu centrar-vos en discursos teòrics que, sovint, generen més rebuig que reflexió. Busqueu **exemples** sobre situacions en què les persones joves es puguin sentir **identificades**.
- Utilitzeu una dinàmica activa i basada en la **pràctica reflexiva**, que promogui la participació i inciti a la reflexió sobre les pròpies creences i comportaments sense que les persones participants se sentin jutjades. Una opció és incloure el jovent en la mateixa preparació i disseny de l'actuació, especialment si es tracta de la creació d'algun material (còmic, grafit, etc.).
- Empreu **recursos innovadors** i creatius, en sintonia amb els interessos dels i les joves. Convé allunyar-se de les actuacions excessivament institucionals o rígides. Es poden utilitzar múltiples suports i recursos per abordar el fenomen de la violència masclista, com ara les xarxes socials i formats 2.0, videojocs, recursos musicals o audiovisuals, guies o còmics, grafits, creació de lipdubs, exposicions, sessions de videofòrum, performances al carrer, tallers, etc.
- **Adapteu els materials** i recursos en funció del col·lectiu de joves a qui us adreceu, cercant un llenguatge proper, així com imatges o exemples que siguin significatius per al grup. Procureu que els recursos i exemples que utilitzeu no facin referència a un sol grup de joves, sinó que representin l'heterogeneïtat social i cultural perquè tothom s'hi pugui sentir identificat/ada.
- Centreu-vos en estratègies i **actuacions flexibles** que permetin ser adaptades a cada realitat.
- Procureu planificar actuacions preventives que tinguin **constància en el temps**, i eviteu les intervencions puntuals i aïllades. Les actuacions constants i reiterades faciliten la incidència en el canvi d'actituds i comportaments de les persones joves, ja que s'incorporen en el seu procés d'aprenentatge.
- Valoreu la possibilitat d'intervenir sobre un grup mixt de nois i noies, o bé planificar actuacions per a nois i

⁴⁶ GONZÁLEZ, Y. i SAIZ, M. (coord.), 2010.

⁴⁷ GONZÁLEZ, Y. i SAIZ, M. (coord.), 2010.

noies per separat. A vegades, les temàtiques a tractar, l'enfocament utilitzat per tractar-ho, la maduresa i la sensació de comoditat dels i les joves per expressar-se lliurement, varia si el **grup és mixt o no**.

- Tingueu en compte els **interessos i les prioritats** de nois i noies joves per definir les temàtiques a tractar, tenint en compte que poden ser diferents. Convé tenir present i recollir les necessitats i opinions de tothom, perquè no s'invisibilitzi cap demanda ni necessitat de la diversitat del col·lectiu jove.

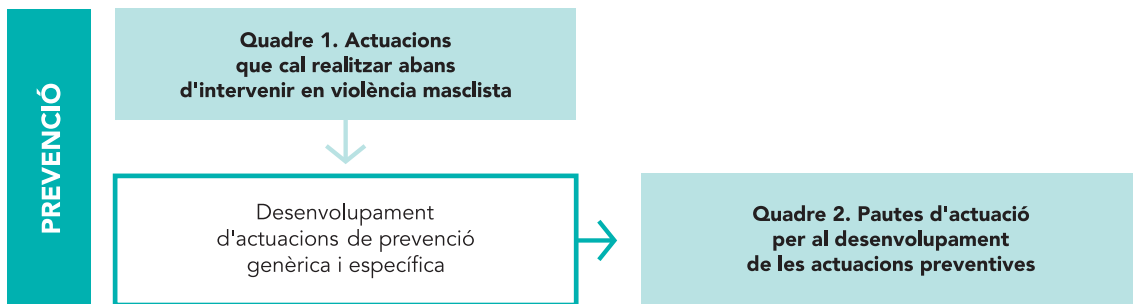
La Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista estableix un seguit d'elements relatius a l'enfocament dels continguts sobre violència masclista que heu de tenir en compte en la planificació de les actuacions de prevenció i sensibilització:

Recomanacions sobre l'enfocament dels continguts sobre la violència masclista:

- Presenteu el fenomen com a **multidimensional** (podeu servir-vos de les múltiples formes i àmbits en què es pot produir aquest tipus de violència, així com del seu arrelament en el sistema patriarcal, per donar compte del seu caràcter estructural i la seva naturalesa multidimensional).
- Emmarqueu el fenomen en la distribució **desigual de poder** entre dones i homes.
- Feu visibles els **models** agressius vinculats a la **masculinitat** tradicional i les conductes passives o subordinades tradicionalment vinculades als valors **femenins**.
- Diferencieu l'origen i les **causes** de la violència masclista dels problemes concrets afegits que puguin afectar els agressors, com alteracions mentals, toxicomanies i alcoholisme, problemes econòmics, etc.
- Presenteu les dones que han patit violència masclista com a persones que han pogut **activar els recursos propis** i superar les situacions de violència.
- **Defugiu** d'afirmacions o **estereotips** que relacionin la violència masclista amb perfils concrets tant de qui l'exerceix com de qui la pateix, en funció de nivells educatius, estatus socioeconòmics o procedències culturals determinades.

Finalment, us recordem que a la “Fitxa 1. Eixos temàtics per desenvolupar en les actuacions de prevenció” de l’apartat “III. Materials de suport del protocol”, se suggereixen un conjunt més extens de continguts temàtics sobre la violència masclista per abordar en les actuacions de prevenció genèriques i específiques amb les persones joves del territori (vegeu la pàgina 56).

Resum de les pautes d’actuació de prevenció:

3. Detecció

En aquest apartat es descriuen les situacions en què els i les professionals de joventut us podeu trobar amb indicis o evidències de violència masclista en la població jove, i s'estableixen les pautes d'actuació perquè pugueu fer de forma activa una detecció òptima.

El *Protocol Marc per a una intervenció coordinada contra la violència masclista* defineix la detecció com "la posada en funcionament de diferents instruments teòrics i tècnics que permetin identificar i fer visible el problema de la violència masclista, tant si apareix de manera precoç com si es tracta d'una violència crònica. La detecció permet conèixer les situacions en les quals s'ha d'intervenir per evitar-ne el desenvolupament i la cronicitat".

Les situacions de violència masclista poden expressar-se de maneres ben diferents, ja que, com sabem, no responen a un perfil o prototip concret. Podeu detectar situacions d'abús tant en una noia de 14 anys com en una de 29 anys, en qualsevol entorn cultural, social, familiar, etc. Alhora, bona part de les situacions de violència masclista es produeixen en el si de les relacions de parella, però cal tenir presents la resta d'àmbits (laboral, familiar, comunitari, etc.) en què poden tenir lloc aquestes situacions.

A més, tal com s'explica en l'apartat "1. Concepte, formes i àmbits de la violència masclista", sovint les situacions de violència no acostumen a ser identificades per la persona que les pateix ni per qui les exerceix com a situacions d'abús, atès que poden quedar justificades o normalitzades dins d'una dinàmica abusiva, especialment quan es donen en el si de la parella. També pot ser que com a professionals tingueu dificultats per identificar-les, atès que sovint aquestes conductes són tolerades o justificades per patrons culturals i socials.

D'altra banda, la violència masclista en joves acostuma a expressar-se a través d'un abús psicològic, més que no pas físic, qüestió que dificulta el seu reconeixement. Per tots aquests motius, la detecció és probablement l'actuació més complicada a portar a terme com a professionals de joventut. Per aquesta raó, és essencial tenir els ulls ben oberts i tenir present la diversitat d'àmbits i formes en què es pot manifestar la violència masclista en la població jove (vegeu les taules "Formes de la violència masclista" i "Àmbits de la violència masclista" de l'apartat "1. Concepte, formes i àmbits de la violència masclista", pàgines 15 i 17).

Per facilitar la detecció de violència masclista entre la població juvenil s'estableixen tot seguit uns indicadors de sospita i de pautes d'actuació perquè pugueu donar resposta a les diferents situacions en què us podeu trobar en funció de:

- a. **l'espai o el context** on es detecta la situació,
- b. **el tipus de demanda** en relació amb la situació de violència,
- c. **la persona** a través de la qual es detecta la situació de violència.

Una bona detecció precoç pot evitar el desenvolupament i la cronicitat de la violència masclista en joves.

Vegem-ho a continuació:

a. Espai o context de la detecció: La detecció de situacions de violència masclista en joves pot tenir lloc en qualsevol dels espais en què actueu com a professionals de joventut. Tot i així, diferenciem dos espais o contextos principals de detecció:

1. L'assessoria a joves en els serveis de joventut. Els i les professionals que us trobeu en aquests espais (equipaments juvenils, serveis d'informació juvenil, casals de joves...) teniu un paper fonamental, atès que podeu donar una atenció individualitzada i conèixer la situació global (situació laboral, acadèmica, familiar, d'habitatge, etc.) en què es troba la persona que acudeix al servei. És a través d'aquest vincle personal que podeu identificar alguna situació, comentari o acció que us faci sospitar d'un cas de violència masclista.
2. En el marc d'una actuació de prevenció. Les mateixes estratègies de sensibilització i de prevenció específica poden facilitar la detecció d'aquest tipus de situacions. El fet d'abordar qüestions relacionades amb la violència masclista acostuma a dur a la reflexió, però si alguna persona es reconeix en aquesta situació o s'hi ha trobat anteriorment (com a víctima o com a agressora) és possible que es vegi afectada per l'activitat i que ho manifesti a través de la seva actitud o comportament.

b. Tipus de demanda: En la majoria de situacions, és probable que una persona que viu situacions d'abús o violència masclista d'entrada no ho reconegui o no ho verbalitzi, perquè li fa por o vergonya explicar-ho o perquè simplement no és conscient de la violència que està rebent. Per això cal distingir entre:

1. Demanda implícita. Situacions en què, davant d'una situació determinada, sospiteu que la persona es troba en una situació de violència, d'abús o de vulnerabilitat, però ella no la reconeix o bé no ho verbalitza de forma oberta.
2. Demanda explícita. Situacions en què la persona reconeix que alguna cosa no va bé i és conscient que pateix algun tipus d'abús, o fins i tot us demana ajuda obertament. En aquest cas, la situació de violència és explícita i està confirmada.

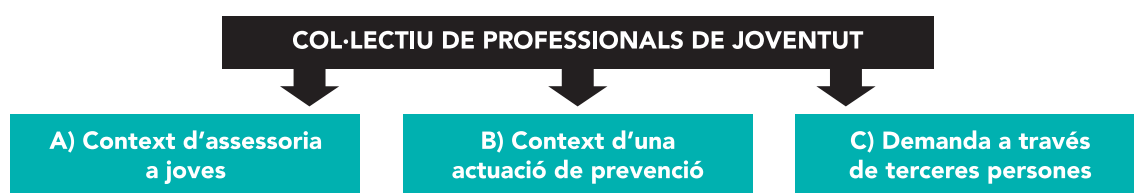
c. Persona que fa la demanda: Bona part de les situacions de violència masclista es detecten a partir de la persona que es troba en aquesta situació, però també és possible que altres persones properes a aquesta (familiars, amics i amigues o bé altres professionals) recorrin a vosaltres per demanar-vos ajut i consell. Així, la detecció es pot fer de forma directa o bé a través de tercers persones.

1. A través de la persona que es troba en situació de violència. Situacions en què detecteu que la persona que acudeix al servei, o amb qui teniu un vincle, es troba en situació de violència masclista, ja sigui perquè ho expressa explícitament o perquè sospiteu que pot donar-se aquesta situació.

2. A través de terceres persones. Situacions en què alguna persona es dirigeix a vosaltres amoinada perquè algú proper es troba en una situació de violència masclista.

Tenint en compte les diferents formes que pot prendre la detecció de situacions de violència masclista (segons el context, el tipus de demanda i la persona que fa la demanda), es determinen tres escenaris en els quals els i les professionals de joventut poden realitzar una detecció activa en violència masclista. La pauta d'actuació a seguir en base a cada escenari serà diferent, pareu atenció a les explicacions que apareixen a continuació.

A) Context d'assessoria a joves: indicadors de sospita i pautes d'actuació per a una bona detecció de violència masclista

En el context d'assessoria a joves, els i les professionals de joventut heu de tenir en compte un conjunt d'indicadors específics que us poden facilitar la detecció de les situacions de violència masclista o d'abús que pot estar patint la persona jove. Evidentment, els indicadors de sospita us serviran per activar l'alarma sobretot davant de demandes no explícites, que són les més difícils de detectar.

Val a dir que els indicadors de sospita que us presentem a continuació no són clarividents, és a dir, no necessàriament comporten sempre una situació de violència masclista, però tenir-los presents us ajudarà a parar atenció sobre allò que la persona jove no explica, i en alguns casos, us facilitarà una detecció precoç de violència masclista.

En cas que observeu algun d'aquests indicadors, cal que pareu atenció a les pautes d'actuació que s'expliquen a continuació:

QUADRE 3. INDICADORS DE SOSPITA PER A UNA BONA DETECCIÓ DE VIOLÈNCIA MASCLISTA EN EL CONTEXT D'ASSESSORIA A JOVES

- Quan la persona acudeix al servei demanant quelcom que necessita amb molta urgència i no dóna gaire informació sobre per què ho vol. Sol tenir més relació quan la petició té a veure amb qüestions que atenyen la seva emancipació, com, per exemple, la cerca urgent d'habitatge, de feina, etc.
- Quan la persona que acudeix al servei es mostra angoixada, nerviosa, avergonyida o té por.
- Quan la persona ve per un motiu aparent, però en realitat està demanant una altra cosa.
- Quan hi ha certa incoherència entre el que la persona diu i allò que expressa corporalment.
- Quan la persona ve acompanyada per una tercera persona (familiar, parella, amic o amiga...) i és aquesta persona qui fa i respon les preguntes sobre ella.
- Quan la persona no assisteix a les activitats o als cursos formatius als quals s'ha compromès.
- Quan la persona no assisteix a les cites amb el o la professional.
- Quan la persona acudeix de manera reiterada sota l'efecte d'alguna substància, o en té un consum abusiu i continuat.
- Quan la persona mostra problemes de memòria o de concentració.

QUADRE 4. PAUTES D'ACTUACIÓ PER A UNA BONA DETECCIÓ DE VIOLÈNCIA MASCLISTA EN EL CONTEXT D'ASSESSORIA A JOVES

Demanda implícita

- **Escolteu la persona que acudeix al servei.** Si ja hi ha un vincle entre vosaltres com a professionals de joventut i la persona que ha acudit al servei, és possible que aquesta expressi les seves preocupacions o inquietuds personals, o que doni a entendre que hi ha alguna cosa que no va bé. Si no hi ha aquest vincle, serà molt important l'actitud i la predisposició d'atenció que rebí per part vostra, per afavorir la confiança.
- **Pareu atenció als indicadors de sospita.** Pot ser que en l'espai d'assessoria detecteu algun comportament, actitud o comentari que us porti a sospitar que la persona es troba enmig d'una situació d'abús o violència masclista, o que està en risc de patir-la. Cal que pareu atenció a aquests indicadors, atès que qualsevol jove es pot trobar en aquesta situació (vegeu el "Quadre 3. Indicadors de sospita per a una bona detecció de violència masclista en el context d'assessoria a joves", pàgina 40).

Demanda explícita

- **Escolteu la persona que acudeix al servei.** Si la persona té confiança, o bé es tracta d'una situació d'urgència, és possible que acudeixi al mateix servei de joventut per demanar ajuda de forma explícita. Cal que escolteu la seva demanda sense jutjar-la.
- **Abordeu la situació en el mateix moment.** Si és possible, abordeu la situació en el mateix moment en què ha estat manifestada. Mostreu calma i serenitat davant d'una possible situació de nerviosisme de la persona jove, o davant d'una situació d'urgència que demani una actuació immediata per part vostra.

Tant si la demanda és explícita com si heu detectat algun indicador de sospita que us fa percebre que la persona pot estar vivint una situació d'abús o violència masclista, és necessari que:

1. Facilitau un espai on poder estar a soles i amb tranquil·litat; sense interrupcions i que faciliti la proximitat i la conversa fluida amb la persona.

2. Propicieu la conversa i exploreu la situació de la persona que acudeix al servei. En la mesura del possible, cal veure de quin tipus de violència es tracta i la seva intensitat, en quin estat es troba la persona i quin és el grau de consciència que té de la situació. Per poder fer una detecció millor de la situació d'abús o violència que pot estar patint la jove, podeu utilitzar la "Fitxa 2. Exemples de situacions d'abús i violència masclista segons la forma" i la "Fitxa 3. Exemples i indicadors de sospita de violència masclista segons l'àmbit" de l'apartat "III. Materials de suport del protocol", pàgines 58 i 64. Convé que sapiguen si la persona ha acudit pel seu propi peu o motivada per alguna situació o pressió externa. Disposeu d'una bateria de preguntes que us pot facilitar l'exploració de la situació (vegeu la "Fitxa 4. Preguntes d'ajuda a la detecció i escala VEC" de l'apartat "III. Materials de suport del protocol", pàgina 67).

3. Recolliu la informació principal per valorar la situació en què es troba la persona. De la conversa amb la persona és necessari que recolliu quatre informacions clau que seran molt necessàries per poder fer l'atenció i l'acompanyament més correctes i adients. Cal que determineu:

- Si la persona jove és **menor o major d'edat**. En funció de si és major o menor d'edat, per exemple, pot ser que el servei especialitzat n'accepti o en denegui l'accés.
- Si es tracta d'una **situació d'urgència**. S'entén per *situacions d'urgència* aquells casos en què s'ha produït violència física i/o sexual de forma recent i que, per tant, requereixen una atenció sanitària d'urgència, o bé aquelles situacions en les quals hi ha un risc imminent per a la vida de la noia i que, per tant, requereixen l'actuació dels cossos de seguretat⁴⁸.
- L'**àmbit** de la situació de violència masclista (àmbit de la parella, familiar, laboral o social/comunitari).
En cas que es tracti de violència en l'àmbit familiar, caldrà tenir en compte si la persona en situació de violència és un noi o una noia.⁴⁹
- Si compta amb **persones de suport** al seu voltant. Cal que recolliu informació sobre la xarxa de suport de la persona, que li pregunteu si disposa de persones de confiança amb qui tingui una relació propera, per explorar tant si es troba més o menys aïllada de les seves amistats, la família i del seu entorn proper com si té persones a qui recórrer. És important saber si veu la seva família com un agent de suport o si, per contra, podria dificultar la intervenció o ser un factor de risc.

4. Realitzeu l'atenció i l'acompanyament. La informació recollida és essencial per saber amb quins professionals cal que us coordineu i perquè determineu el servei més adequat on derivar i acompanyar la persona (vegeu l'apartat "4. Atenció i acompanyament", pàgina 47).

---

⁴⁸ Per valorar el risc que corre a curt termini una dona de patir actes violents greus per part de la seva parella o exparella, podeu utilitzar l'eina de valoració de risc de violència masclista en l'àmbit de la parella (RVD): www.gencat.cat/salut/botss/html/ca/dir3612/doc35791.html.

⁴⁹ Els nois seran inclosos en l'atenció com a víctimes de violència masclista tan sols en els casos de violència masclista en l'àmbit familiar, és a dir: quan la seva mare es vegi en situació de violència per part de la seva parella o exparella, independentment de si aquesta és el pare del noi o noia, o no.

B) Context d'una actuació de prevenció: indicadors de sospita i pautes d'actuació per a una bona detecció de violència masclista

En el context de les actuacions de prevenció, els i les professionals de joventut heu de tenir en compte un conjunt d'indicadors específics que us poden facilitar la detecció de les situacions de violència masclista en joves. Els indicadors de sospita són situacions que us han d'activar l'alarma, atès que fan referència a demandes implícites difícils de detectar, però no són indicadors clarívols, és a dir, no necessàriament comporten una situació de violència masclista. En cas que observeu algun d'aquests indicadors, cal que preueu atenció a les pautes d'actuació que s'expliquen a continuació:

QUADRE 5. INDICADORS DE SOSPITA PER A UNA BONA DETECCIÓ DE VIOLÈNCIA MASCLISTA EN EL CONTEXT D'UNA ACTUACIÓ DE PREVENCIÓ

- Quan la persona surt ràpidament de l'espai on s'està fent l'activitat.
- Quan la persona mostra una actitud de boicot i rebuig respecte del tema del qual es parla.
- Quan la persona minimitza o justifica les situacions de violència que s'estan tractant.
- Quan la persona de cop es mostra intranquil·la, nerviosa o avergonyida.
- Quan la persona canvia la seva actitud i estat anímic durant la intervenció (d'estar alegre passa a estar trista, d'una conducta participativa passa a estar aïllada, etc.).
- Quan les mirades dels i les companyes vagin dirigides cap a una persona en concret.

QUADRE 6. PAUTES D'ACTUACIÓ PER A UNA BONA DETECCIÓ DE VIOLÈNCIA MASCLISTA EN EL CONTEXT D'UNA ACTUACIÓ DE PREVENCIÓ

Demanda implícita

- **Pareu atenció als indicadors de sospita.** És probable que si la persona es troba en situació de violència, o bé s'identifica amb alguna de les qüestions que s'han abordat durant la dinàmica preventiva, reaccioni de manera inesperada (vegeu el "Quadre 5. Indicadors de sospita per a una bona detecció de violència masclista en el context d'una actuació de prevenció", pàgina 42).

Si detecteu algun indicador de sospita:

- **No trenqueu la dinàmica de l'activitat.** Tingueu en compte que les actituds de boicot que pugui mostrar una persona no sempre són sinònim que aquell tema no li interessa. A vegades, poden estar relacionades amb una vivència personal sobre el tema que s'està tractant. Si observeu aquestes actituds enmig d'una activitat amb un grup de joves, convé no insistir excessivament ni de forma rígida, sinó posar de manifest que es tracta de situacions difícils i que poden arribar a qualsevol persona. Tot i així, és molt important que no es tolerin actuacions de boicot violentes i que els doneu resposta, perquè en un context d'aprenentatge sobre les violències, no es pot tractar amb impunitat.
- **Busqueu un moment de tranquil·litat per parlar amb la persona.** Cal que busqueu un moment de tranquil·litat, potser després de la mateixa activitat, per parlar a soles amb la persona que ha reaccionat, preguntant-li si està bé, si l'activitat li ha fet recordar o pensar en alguna cosa en concret. Disposeu d'una bateria de preguntes que us pot facilitar l'exploració de la situació (vegeu la "Fitxa 4. Preguntes d'ajuda a la detecció i escala VEC" de l'apartat "III. Materials de suport del protocol", pàgina 67).
- **Contacteu, si escau, amb altres professionals** que tinguin contacte amb la persona (com el seu tutor o tutora de l'institut) per informar-la de les sospites detectades, per provar d'obtenir més informació i per promoure que se'n faci un seguiment.

Demanda explícita

- **Abordeu la situació en el mateix moment.** Pot donar-se el cas que enmig d'una actuació de prevenció, la persona se us apropi per explicar-vos la seva situació de violència, o bé que reaccioni davant de l'activitat. Si és possible, abordeu la situació en el mateix moment en què se us ha manifestat. A vegades no és possible perquè us trobeu sense cap altra persona fent l'activitat, llavors busqueu un moment de tranquil·litat després de l'activitat i procureu cercar un espai on poder parlar a soles amb la persona.
- **Escolteu la persona jove.** Cal que escolteu el seu relat sense jutjar-la. Mostreu calma i serenitat davant d'una possible situació de nerviosisme, i propicieu un clima de confiança perquè es pugui desfogar amb vosaltres.
- **Pareu atenció a les situacions d'urgència.** Davant del relat de la persona, heu d'observar si us trobeu davant d'una situació d'urgència que demani una actuació immediata per part vostra.

Tant si la demanda és explícita com si heu detectat algun indicador de sospita que us fa percebre que la persona pot estar vivint una situació d'abús o violència masclista, és necessari que:

1. Faciliteu un espai on poder estar a soles i amb tranquil·litat; sense interrupcions i que faciliti la proximitat i la conversa fluida amb la persona.

2. Propicieu la conversa i exploreu la situació de la persona. En la mesura del possible, cal veure de quin tipus de violència es tracta i la seva intensitat, en quin estat es troba la persona i quin és el grau de

---

consciència que té de la situació. Per poder fer una detecció millor de la situació d'abús o violència que pot estar patint la jove, podeu utilitzar la "Fitxa 2. Exemples de situacions d'abús i violència masclista segons la forma" i la "Fitxa 3. Exemples i indicadors de sospita de violència masclista segons l'àmbit" de l'apartat "III. Materials de suport del protocol", pàgines 58 i 64. Disposeu d'una bateria de preguntes que us pot facilitar l'exploració de la situació (vegeu la "Fitxa 4. Preguntes d'ajuda a la detecció i escala VEC" de l'apartat "III. Materials de suport del protocol", pàgina 67).

3. Recolliu la informació principal per valorar la situació en què es troba la persona. De la conversa amb la persona és necessari que recolliu quatre informacions clau que seran molt necessàries per poder fer l'atenció i l'acompanyament més correctes i adients. Cal que determineu:

- Si la persona jove és **menor o major d'edat**. En funció de si és major o menor d'edat, per exemple, pot ser que el servei especialitzat n'accepti o en denegui l'accés.
- Si es tracta d'una **situació d'urgència**. S'entén per *situacions d'urgència* aquells casos en què s'ha produït violència física i/o sexual de forma recent i que, per tant, requereixen una atenció sanitària d'urgència, o bé aquelles situacions en les quals hi ha un risc imminent per a la vida de la noia i que, per tant, requereixen l'actuació dels cossos de seguretat⁵⁰.
- L'**àmbit** de la situació de violència masclista (àmbit de la parella, familiar, laboral o social/comunitari).
En cas que es tracti de violència en l'àmbit familiar, caldrà tenir en compte si la persona en situació de violència és un noi o una noia⁵¹.
- Si compta amb **persones de suport** al seu voltant. Cal que recolliu informació sobre la xarxa de suport de la persona, que li pregunteu si disposa de persones de confiança amb qui tingui una relació propera, per explorar tant si es troba més o menys aïllada de les seves amistats, la família i del seu entorn proper com si té persones a qui recórrer. És important saber si veu la seva família com un agent de suport o si, per contra, podria dificultar la intervenció o ser un factor de risc.

4. Realitzeu l'atenció i l'acompanyament. La informació recollida és essencial per saber amb quins professionals cal que us coordineu i perquè determineu el servei més adequat on derivar i acompanyar la persona (vegeu l'apartat "4. Atenció i acompanyament", pàgina 47).

---

⁵⁰ Per valorar el risc que corre a curt termini una dona de patir actes violents greus per part de la seva parella o exparella, podeu utilitzar l'eina de valoració de risc de violència masclista en l'àmbit de la parella (RVD): www.gencat.cat/salut/botss/html/ca/dir3612/doc35791.html.

⁵¹ Els nois seran inclosos en l'atenció com a víctimes de violència masclista tan sols en els casos de violència masclista en l'àmbit familiar, és a dir, quan la seva mare es vegi en situació de violència per part de la seva parella o exparella, independentment de si aquesta és el pare del noi o noia, o no.

C) Demanda a través de terceres persones: pautes d'actuació per a una bona detecció de violència masclista

Dins dels serveis de joventut, els i les professionals us podeu trobar amb situacions en què una tercera persona (amistat, familiar, un/a altre professional...) propera a qui es troba en situació de violència us demani ajuda o consell per a un cas proper de violència masclista. En tal cas, encara que no es tracti d'una persona que viu una situació de violència directament, també cal que li ofereu orientació i assessorament. Així, cal que preueu atenció a les pautes d'actuació que s'expliquen a continuació.

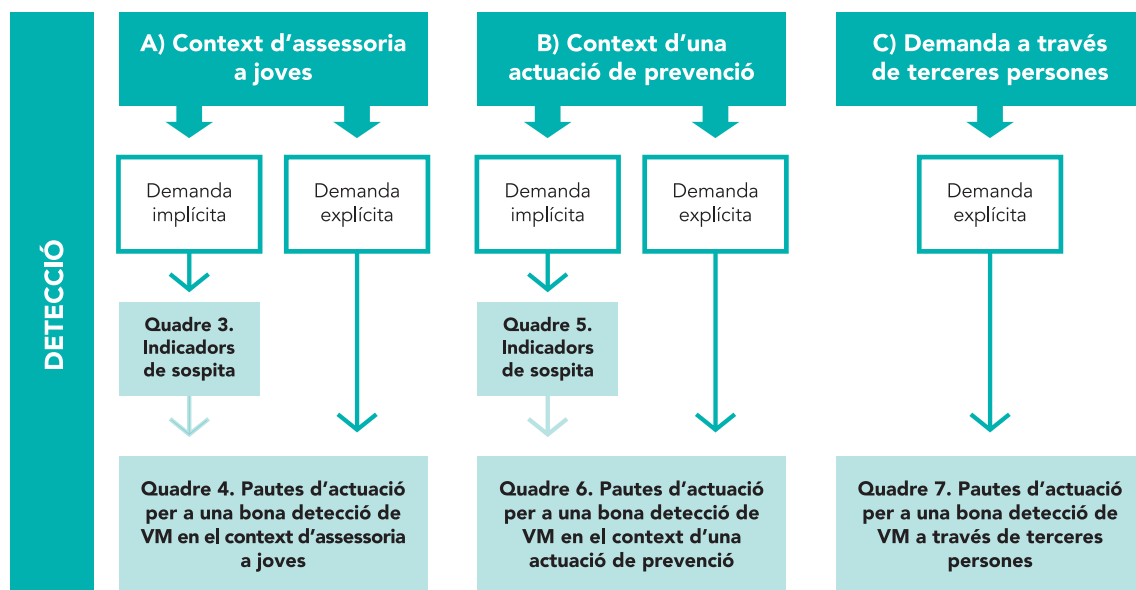
En aquest apartat no es preveuen indicadors de sospita per a la detecció, atès que es tracta sempre d'una demanda explícita, és a dir, la informació ens arriba de manera directa, oberta i verbalitzada, a diferència que en els altres dos supòsits vistos anteriorment.

QUADRE 7. PAUTES D'ACTUACIÓ PER A UNA BONA DETECCIÓ DE VIOLÈNCIA MASCLISTA A TRAVÉS DE TERCERES PERSONES

Demanda explícita

- **Escolteu la persona i exploreu la situació de violència relatada.** En la mesura del possible, cal que pregunteu a la persona que acudeix al servei demanant consell per ajudar a algú proper que es troba en situació de violència, algunes qüestions relatives a la situació detectada. És a dir, a través de qui fa la demanda, esbrineu de quin tipus de violència es tracta i la seva intensitat, en quin estat es troba la persona, si reconeix l'abús i si vol realitzar alguna actuació (vegeu també la "Fitxa 2. Exemples de situacions d'abús i violència masclista segons la forma" i la "Fitxa 3. Exemples i indicadors de sospita de violència masclista segons l'àmbit" de l'apartat "III. Materials de suport del protocol", pàgines 58 i 64).
- **Orienteu la persona propera a qui pateix violència i informeu-la dels recursos específics.** En aquests casos, caldrà que orienteu la persona que ha acudit a vosaltres sobre les opcions i els recursos disponibles perquè, en cas que la noia que es troba en situació de violència desitgi buscar ajuda, disposi de la informació necessària per proporcionar-li'n. Això vol dir: ofereu-li informació sobre els recursos especialitzats en violència masclista del territori on es pot dirigir (SIAD o SIE), així com el telèfon **900 900 120** contra la violència masclista (si es tracta d'una noia major d'edat) o el telèfon **900 300 777** d'Infància Respon (si es tracta d'una noia menor d'edat). La línia de telèfon 900 900 120 és gratuïta, confidencial i atén les 24 hores.

Aquests mateixos recursos també poden assessorar la persona que fa la demanda, atès que serà atesa per persones especialistes en la matèria. També la podeu orientar en relació amb l'actitud que ha de tenir amb la persona que es troba en situació de violència (vegeu la taula "Recomanacions per a una bona atenció en violència masclista" de l'apartat "4. Atenció i acompanyament", pàgina 47).
- **Deixeu la porta oberta.** Si heu establert un bon diàleg i la persona s'ha sentit còmoda i acompanyada, serà possible que torni quan tingui un altre neguit o, fins i tot, que vingui acompanyada de la persona que es troba en situació de violència. És important que li ofereu la possibilitat de tornar sempre que vulgui i que deixeu la porta oberta per seguir-ne parlant.

El gràfic següent mostra els tres escenaris en els quals podeu fer una detecció activa de violència masclista, i els indicadors de sospita i pautes d'actuació per a cadascun d'aquests escenaris:

4. Atenció i acompanyament

Un cop detectada una situació de violència masclista, o bé algú que es troba en situació de vulnerabilitat o risc de patir-la, heu de tenir en compte un seguit d'elements i indicacions per poder facilitar una bona atenció, i al mateix temps acompanyar i orientar la persona sobre les opcions i els recursos més adients.

El *Protocol Marc per a una intervenció coordinada contra la violència masclista* defineix l'atenció com "el conjunt d'accions destinades a una persona perquè superi tant les situacions d'abús com les conseqüències en els contextos personal, familiar i social". S'ha de garantir la seguretat i proporcionar informació detallada sobre els recursos i els procediments que faciliten la resolució de la situació. Els equips professionals han de facilitar una atenció de qualitat que situï les dones en el centre d'interès, per potenciar les seves habilitats personals i evitar la victimització secundària⁵².

L'atenció a les noies en situació de violència masclista que es pugui proporcionar des dels serveis de joventut és de poc abast, atès que no es disposa de les competències ni de professionals necessaris per donar resposta a una situació de violència; per aquesta raó hi ha recursos especialitzats que ja desenvolupen aquesta funció. Així, les pautes descrites en aquest apartat van encaminades principalment a donar a la persona jove una acollida correcta i poder fer una derivació i un acompanyament adequats als recursos corresponents, garantint així una atenció apropiada.

Arribats en aquest punt, doncs, cal que faciliteu a la persona jove el recurs més adient per poder rebre una intervenció adequada en funció de les seves necessitats i de la situació en què es trobi. La informació obtinguda en la valoració de la situació us ha d'oferir les bases per poder orientar la persona perquè esculli el recurs més adequat.

Alhora, cal acompanyar la jove en aquest procés d'accedir a un altre recurs, coordinar-se amb els serveis corresponents i deixar la porta oberta perquè recorri al servei de joventut sempre que ho desitgi. En aquest sentit, cal tenir en compte les pautes d'actuació següents:

⁵² S'entén per victimització secundària o revictimització 'el maltractament addicional exercit contra les dones que es troben en situacions de violència masclista com a conseqüència directa o indirecta dels déficits –quantitatius i qualitatius– de les intervencions dutes a terme pels organismes responsables i també per les actuacions desencertades provinents d'altres agents implicats'.

Una acollida correcta i un acompanyament adequat als recursos adients són els aspectes clau per a la realització d'una bona atenció de persones joves en situació de violència masclista.

QUADRE 8. PAUTES D'ACTUACIÓ PER A UN BON ACOMPANYAMENT EN CASOS DE VIOLÈNCIA MASCLISTA EN JOVES

1. Assegureu-vos d'haver recollit la informació principal per poder valorar la situació. Per assegurar-vos que la persona jove podrà ser atesa en el recurs al qual serà derivada, és essencial disposar de la informació referent a si es tracta d'una situació d'urgència o no, si la jove és menor o major d'edat, l'àmbit de la situació de violència masclista i si la jove compta amb persones al seu voltant que li donen suport.

VALORACIÓ DE LA SITUACIÓ

- És major o menor d'edat?
- Es tracta d'una situació d'urgència?
- De quin àmbit de violència masclista es tracta?
- Quina relació té amb l'entorn familiar?

2. Contacteu amb professionals especialitzats⁵³. Un cop recollida la informació principal per valorar la situació, cal que contacteu amb els serveis especialitzats per assegurar-vos d'escollir el recurs més adient al qual es deriva la persona:

- a. Si es tracta d'una situació d'urgència.** Des de la realitat dels serveis de joventut hem considerat que les "situacions d'urgència" amb les quals ens podem trobar passen principalment per dues modalitats: aquells casos en què la persona ha rebut violència física i/o sexual de forma recent, i que per tant requereixen una atenció sanitària d'urgència, o bé situacions en què hi ha un risc iminent de la vida de la noia, i que, per tant, requereixen l'actuació dels cossos de seguretat.

Si es tracta d'una urgència sanitària, cal que contacteu amb l'hospital de referència del territori. Si es tracta d'una urgència per a la seva seguretat, cal que contacteu amb el cos de Mossos d'Esquadra. És important que informeu la persona que establireu aquest contacte abans de fer-ho.

Davant qualsevol dubte que tingueu a l'hora de valorar si us trobeu davant d'una situació d'urgència o no, podeu trucar al telèfon **900 900 120** o al **SIE** més proper, on professionals amb més experiència que vosaltres us orientaran sobre l'actuació que cal seguir i com fer-ho.

- b. Si es tracta d'una situació de no-urgència.** Cal que contacteu amb el o la professional de referència dels serveis especialitzats en l'atenció a dones del vostre territori (SIAD, SIE), per assessorar-vos sobre el recurs més adient on derivar la jove i determinar si cal acompanyar-la o si cal fer alguna altra actuació en funció de si disposen d'atenció psicològica, de les necessitats del cas i dels recursos del territori. Podeu contactar també amb els telèfons **900 900 120** (si es tracta d'una noia major d'edat) i **900 300 777** d'Infància Respon (si es tracta d'una noia menor d'edat) per assessorar-vos sobre l'actuació que cal implementar.

3. Orienteu i informeu la persona de les opcions i dels recursos disponibles al territori i pregunteu-li si vol accedir a un recurs especialitzat. En qualsevol cas, deixeu constància del telèfon **900 900 120** contra la violència masclista (si es tracta d'una noia major d'edat) o del telèfon **900 300 777** d'Infància Respon (si es tracta d'una noia menor d'edat) perquè els pugui utilitzar lliurement sempre que ho necessiti. La línia de telèfon 900 900 120 és gratuïta, confidencial i atén les 24 hores.

En el cas que l'atenció sigui a una tercera persona, orienteu-la i informeu-la igualment sobre les opcions i els recursos disponibles perquè, en cas que la noia que es troba en situació de violència desitgi buscar ajuda, disposi de la informació necessària per proporcionar-li'n. També la podeu orientar en relació amb l'actitud que ha de tenir amb la persona que es troba en situació de violència (vegeu la taula "Recomanacions per a una bona atenció en violència masclista" de l'apartat "4. Atenció i acompanyament", pàgina 49).

4. Coordineu-vos amb el o la professional de referència que acollirà el cas. Si la persona accepta accedir a un altre recurs, cal que faciliteu la informació necessària i pertinent recollida anteriorment al o la professional de referència que l'acollirà, per evitar formular-li les mateixes qüestions una altra vegada i fer que no es produeixi la victimització secundària. Si és possible, informeu la persona que facilitareu aquesta informació⁵⁴.

5. Deixeu la porta oberta. Cal que deixeu la porta oberta a la persona per si desitja tornar al servei i mantenir el vincle amb el o la professional de joventut amb qui ha iniciat el procés. Deixeu-li clar que pot dirigir-se al servei de joventut per si vol parlar d'aquesta qüestió. En aquest cas, podeu actuar com a referent en la mesura que sou professionals de joventut, atès que ja s'ha creat un vincle de confiança i pot ser que la persona recorri a vosaltres en cas de necessitat. En el cas que es tracti d'una tercera persona, pot ser que si s'hi ha sentit còmoda, torni a venir acompanyada de la persona que es troba en situació de violència.

6. Feu un seguiment del cas en coordinació amb el o la professional de referència. En cas que la persona jove accedeixi a un altre recurs, cal que feu, en la mesura que sigui possible, un seguiment del seu procés i que resteu en coordinació amb el recurs al qual ha estat derivada per saber que ha estat atesa correctament. Així mateix, cal que feu un seguiment de la situació, ja sigui a través de la mateixa persona (si acudeix freqüentment al servei de joventut o participa en altres activitats), ja sigui a través del o la professional a qui ha estat derivada, per veure que els canals de coordinació han funcionat correctament.

En aquest sentit, tingueu present que la vostra actitud és essencial per fer una bona acollida, perquè la persona se senti còmoda i tranquil·la per parlar i explicar-vos la situació en què es troba. És important que mostreu una actitud comprensiva i empàtica, que mostreu una escolta activa, a fi que la persona se senti escoltada i acompanyada. Cal deixar-li clar que pot parlar obertament, i és important que sol·liciteu el seu consentiment si teniu la voluntat de tractar o cedir les seves dades personals a altres serveis del vostre circuit territorial⁵⁵.

Alhora, també cal evitar certes actituds, com ara jutjar o culpabilitzar la persona de la situació que viu o ha viscut, mostrar cara de sorpresa davant del que ens està explicant o bé forçar-la a fer actuacions o prendre decisions. Finalment, cal que l'espai on atengueu la persona sigui l'adequat, una sala tranquil·la on pugueu estar a soles i sense interrupcions.

Per aquesta raó, cal que tingueu en compte un seguit de recomanacions amb relació a l'atenció a noies en situació de violència masclista⁵⁶. Al mateix temps, aquestes recomanacions també són extrapolables a l'hora d'orientar i assessorar terceres persones que hagin detectat una situació de violència:

Recomanacions per a una bona atenció en violència masclista⁵⁷

Què fer:

- **Accepteu** sense reserves la persona que **relata** la seva situació de violència i procureu donar per vàlida la seva experiència. No heu de manifestar la vostra opinió, ni posar res en dubte del seu relat.
- **Estimuleu la conversa.** Sovint l'acció més eficaç és calmar la persona, més que fer-li preguntes. Heu de valorar els moments en els quals pot ser útil que la persona es desfogui emocionalment, fent-la parlar del seu problema.
- **Deixeu** que la persona **s'expressi** amb les seves paraules i agraiu-li la seva confiança.

⁵³ www.recursosviolenciamasclista.cat/

⁵⁴ En relació amb el tractament de dades personals que es pugui dur a terme en el context del *Protocol de Joventut per a l'abordatge de la violència masclista*, heu de tenir en compte que haurà d'estar emmarcat en el que disposa la Llei orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal i el Reial decret 1720/2007, de 21 de desembre, pel qual s'aprova el Reglament de desplegament de la LOPD.

⁵⁵ És important que tingueu en compte que, segons l'article 78 de la Llei 5/2008 del dret de les dones a eradicar la violència masclista, es preveu l'habilitació legal necessària per a la cessió de dades sense requerir el consentiment de la persona titular només si es justifica que és per a la "gestió adequada" dels serveis de la Xarxa d'atenció i recuperació integral. En tot cas, us recomanem que abans de fer ús de les dades personals de les persones joves actueu basant-vos en el que hi ha establert en els vostres circuits i protocols municipals, comarcals o territorials. Per a més informació sobre el tractament i la cessió de dades personals podeu adreçar-vos a les recomanacions que es fan al capítol 8 del *Protocol Marc per a una intervenció coordinada contra la violència masclista*: www20.gencat.cat/docs/icdones/temes/docs/protocol_proteccio_dades.pdf

⁵⁶ Per a més informació podeu veure el capítol 7 sobre els estàndards de servei del *Protocol Marc per a una intervenció coordinada contra la violència masclista*: www20.gencat.cat/docs/icdones/temes/docs/protocol_estandards_servei.pdf

⁵⁷ Adaptació de: GARCIA, M., 2005.

- Mostreu-vos **disposats a escoltar** la història d'abús o maltractament, de les seves conseqüències i tots els detalls. El fet que la persona expliqui la seva experiència a altres persones facilita el procés de recuperació.
- Proporcioneu **suport immediat** i aliança. Mostreu empatia, comprensió, que la persona vegi que se l'entén. Al mateix temps, cal tranquil·litzar-la i promoure la calma.
- Comuniqueu-li que pot comptar amb el **vostre respecte**, així com que té dret a prendre les seves pròpies decisions.
- Deixeu molt clar que no podem considerar-nos culpables de la violència que altres persones exerceixen, feu-li saber que **no es mereix el que li està passant**. Feu-li prendre consciència de la seva fortalesa interna, habilitats i qualitats personals.
- Heu d'**acceptar l'ambivalència** de la persona, les seves demandes, els seus tirar-se enrere, etc.
- Deixeu-li clar que pot **parlar obertament**, i és important que sol·liciteu el seu consentiment si teniu la voluntat de tractar o cedir les seves dades personals a altres serveis.
- **Respecteu les decisions** que prengui.
- Penseu en la seva **seguretat** i en les alternatives per aconseguir-la.

Què cal evitar:

- Defugiu de donar **consells personals** i judicis de valor.
- Eviteu posar **cara de sorpresa** o estupefacció.
- Esquiveu tractar **qüestions delicades** o íntimes que puguin fer sentir la persona incòmoda o intimidada.
- Eviteu donar la sensació de **tenir pressa**, no mireu el rellotge ni feu altres tasques mentre escolteu la persona.
- Impediu **culpabilitzar la persona** de la situació en què es troba ni caure en la segona victimització⁵⁸, no qüestioneu el que us està explicant ni les seves actuacions, encara que us semblin ambivalents.
- Evadiu **preguntes del tipus**: què vas fer en aquell moment per causar l'agressió?, què haguessis pogut fer per disminuir la situació de violència?
- Eviteu **intervenir amb la persona agressora** ni tampoc us hi poseu en contacte, encara que la conegueu. I no faciliteu mai espais de mediació en una qüestió de violència masculista.
- **No us enfadeu** ni us frustreu si la persona no vol rebre la vostra ajuda.

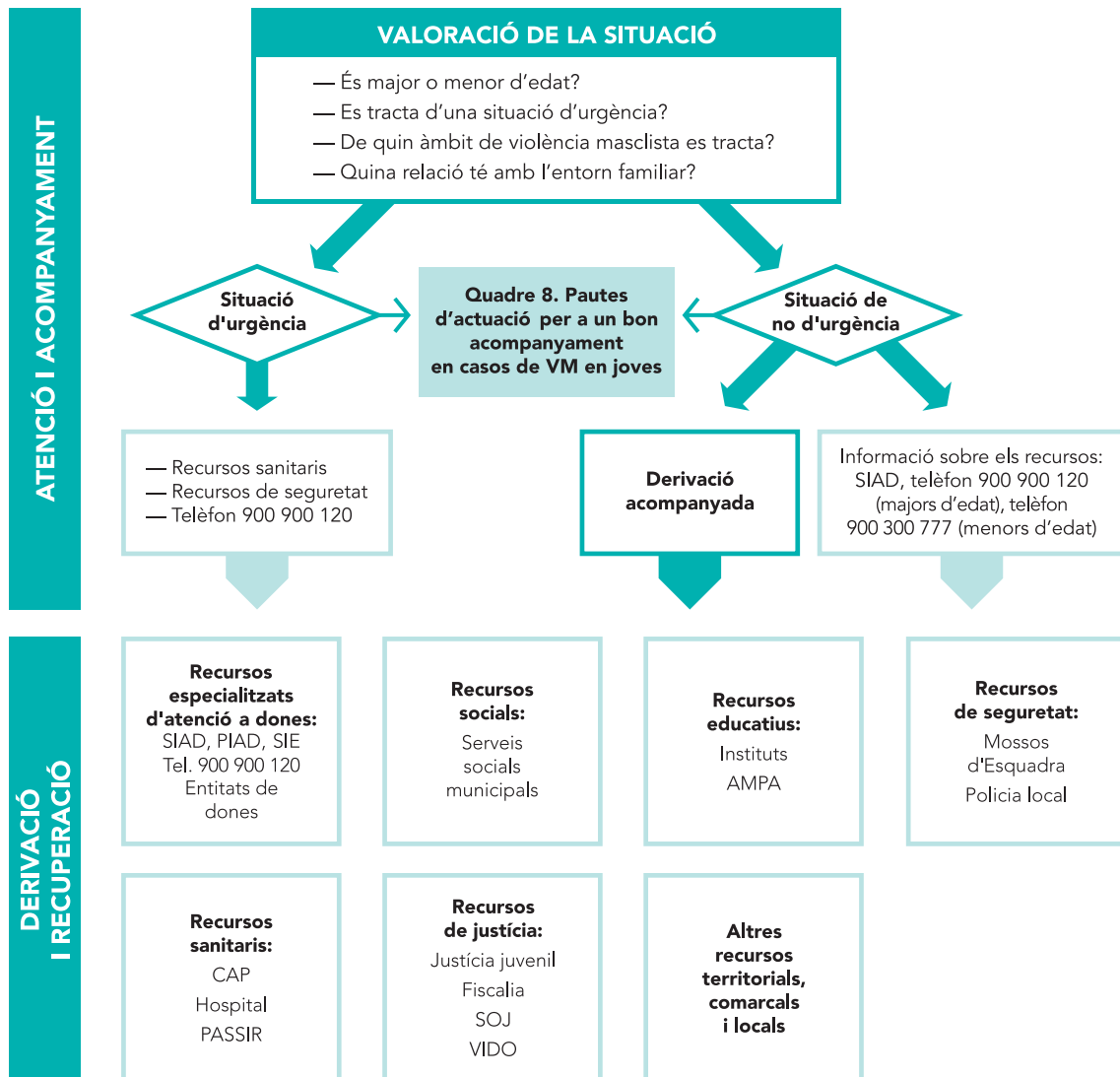
Així mateix, el *Protocol Marc per a una intervenció coordinada contra la violència masclista* estableix un conjunt d'estàndards relatius a les característiques que haurien de complir l'entorn i l'espai on porteu a terme la vostra intervenció com a professionals que s'exposen a continuació:

⁵⁹ Per a més informació: www20.gencat.cat/docs/icdones/temes/docs/protocol_estandards_servei.pdf

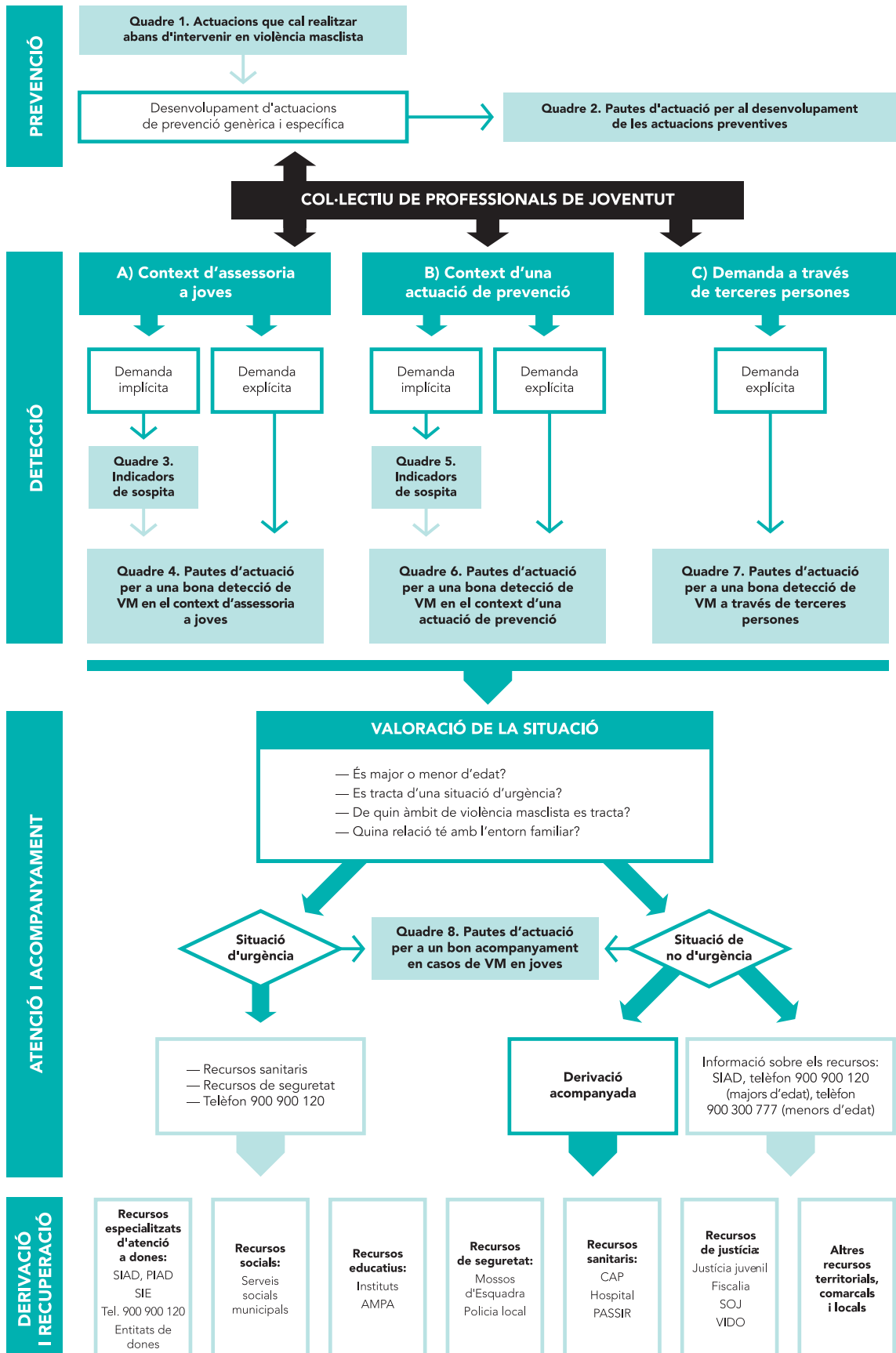
Recomanacions sobre l'entorn i l'espai on es proporciona l'atenció en violència masclista⁵⁹

- Facilitau un espai d'**atenció personalitzada** i la lliure expressió de sentiments de la persona jove en situació de violència, o de la persona que acudeix al vostre servei per una altra.
- Garantiu l'adequació, la confortabilitat, **la confidencialitat i la seguretat** dels espais en funció del tipus d'intervenció que s'hi estigui fent i de les necessitats de les persones amb les quals s'intervingui.
- Facilitau un **espai separat** adequat per a l'atenció a la persona jove.
- **Eviteu la coincidència** en el mateix espai físic del presumpte agressor o agressors amb la noia.
- Facilitau que **l'espai no reveli** per si mateix a terceres persones quin és el tipus d'atenció que s'hi duu a terme.
- **Eviteu les interrupcions** durant el temps que duri l'atenció a la persona.

El gràfic següent il·lustra el recorregut que cal seguir en l'atenció i l'acompanyament en les situacions detectades de violència masclista:

5. Resum del circuit del protocol: diagrama de flux

III. Materials de suport del protocol

Protocol de Joventut per a l'abordatge de la violència masclista

En aquest apartat trobareu sis fitxes que complementen les indicacions del protocol a través de recursos pràctics, bateries de preguntes, indicadors de sospita, recull de recursos web, materials, documents i bibliografia específica, que us facilitaran la vostra actuació com a professionals de joventut en la intervenció davant la violència masclista amb joves.

Cadascuna de les fitxes que trobareu a continuació està relacionada amb algun dels àmbits d'intervenció sobre violència masclista treballats: Prevenció i sensibilització, Detecció, Atenció i acompanyament, i Derivació i recuperació.

Per facilitar la seva utilització, cadascuna de les fitxes està vinculada amb la icona corresponent a l'àmbit de la intervenció:

Fitxa 1. Eixos temàtics per desenvolupar en les actuacions de prevenció

Fitxa 2. Exemples de situacions d'abús i violència masclista segons la forma

Fitxa 3. Exemples i indicadors de sospita de violència masclista segons l'àmbit

Fitxa 4. Preguntes d'ajuda a la detecció i escala VEC

Fitxa 5. Fes el teu propi circuit

Fitxa 6. Materials i recursos d'interès

A continuació se suggereixen un conjunt d'eixos temàtics al voltant de la violència masclista com a proposta per abordar actuacions preventives genèriques i específiques amb els i les joves del territori.

Trobareu un recull de bibliografia complementària, materials, recursos pedagògics i recursos web que us poden ser molt útils per ampliar aquests continguts i planificar les vostres actuacions de prevenció a la "Fitxa 6. Materials i recursos d'interès" d'aquest mateix apartat, pàgina 72.

CONTINGUTS TEMÀTICS PER A UNA PREVENCIÓ GENÈRICA:

- Desenvolupament d'**habilitats socials positives** que fan disminuir el risc de patir violència masclista o d'exercir-la, augmentant els factors de protecció de nois i noies joves.
- **Apoderament i capacitat personal.** Incidir en el treball sobre les habilitats i capacitats de cada persona per fomentar la seguretat en un mateix i desenvolupar una postura crítica i autònoma a l'hora de prendre decisions individualment.
- **La imatge personal i l'autoestima.** Treballar sobre la pròpia acceptació i estima facilita l'augment de la vàlua personal, la seguretat i el respecte en un mateix.
- **Educació emocional i valors socials positius.** Millorar la capacitat comunicativa de les persones joves, l'expressió dels sentiments i el foment de l'empatia, per facilitar l'estabilitat emocional i l'habilitat per resoldre els seus problemes.
- **Educar en la igualtat:** diversitat sí, discriminació no. Treballar sobre la diversitat de les persones joves quant a aspecte, origen, orientació sexual facilita el treball sobre la diferència sexual.
- **Relacions igualitàries i de respecte mutu** entre nois i noies en les relacions de parella, d'amistat, etc. Treballar per desnaturalitzar comportaments abusius i manifestacions violentes apreses i normalitzades entre el col·lectiu jove i en la societat en general.
- **Resiliència** com a estratègia per respondre als conflictes personals i les situacions socials adverses.
- **Resolució de conflictes i educació en la no-violència** per generar estratègies que facilitin a les persones joves reduir els nivells de reactivitat i augmentar la seva flexibilitat i tolerància, i millorar les seves habilitats per solucionar problemes.
- Ús de la **tecnologia i xarxes socials** en relació amb el control de la imatge, l'accés a la intimitat i la privacitat individuals. Generar mecanismes d'autoprotecció per reduir la vulnerabilitat dels i les joves davant riscos sobre la seva persona.

CONTINGUTS TEMÀTICS PER A UNA PREVENCIÓ ESPECÍFICA:

- **El gènere com a construcció social**, processos de socialització de gènere, identitats, estereotips i rols tradicionals associats al gènere. Poder i gènere.
- Diferents **models de masculinitat i feminitat**, amb perspectiva intercultural. Mostrar la diversitat de models de masculinitat i feminitat i les diferents formes en les diferents cultures, per donar compte de l'arrel social i cultural de la categoria gènere.
- Anàlisi dels **estereotips de gènere** en els mitjans de comunicació, el masclisme i la invisibilització dels models de feminitat no tradicionals.
- **Desigualtats i discriminacions** en el món del treball. Segregació horitzontal i vertical.
- **Usos del temps**. Treballar sobre la distribució del temps personal, comunitari, laboral i familiar dels i les joves. Reconeixement i valoració del treball domèstic i reproductiu.
- El concepte de l'amor a través de la història: **l'amor romàntic i els seus mites**.
- **Relacions de parella igualitàries**: fomentar l'autoestima, la confiança, l'empatia i el respecte. Facilitar models positius de relacions de parella i la diversitat d'unions afectives existents.
- **Relacions afectivosexuals i rols de gènere**. Treballar per la construcció de relacions lliures i satisfactòries per a nois i noies partint de les vivències i experiències diferents generades pels rols de gènere i la relació de poder existent.
- **Gènere i conductes de risc**. Certes temàtiques, com, per exemple, l'ús del preservatiu o el consum de drogues, poden donar peu a treballar les actituds, els comportaments i el posicionament de nois i noies davant de les seves relacions afectivosexuals.
- **Violència masclista**: formes, àmbits i mites al voltant de la violència masclista.
- Formes de violència masclista encobertes: els **micromasclismes**.
- **Cicle, procés i conseqüències** de la violència masclista.
- Eines per a la **prevenció i la detecció** com una responsabilitat social i individual. Oferir estratègies a les persones joves per detectar situacions abusives (tipus i formes diferents).
- Recomanacions sobre **com ha d'actuar un jove o una jove** quan observa indicis d'una relació abusiva en els seus companys o companyes.

A continuació s'exposen un seguit d'exemples de situacions de violència masclista que poden ajudar-vos a identificar i reconèixer les diverses formes en què es poden materialitzar els abusos i la violència masclista que rep la persona jove. Amb tot, aquestes situacions no poden entendre's com un conjunt d'ítems d'un qüestionari, sinó més aviat com una sèrie de pistes que us poden orientar en la detecció activa d'aquest tipus de situacions.

⁶⁰ CARMONA, LI. [et al.], 2000.

EXEMPLES DE VIOLÈNCIA FÍSICA

- Donar-li cops de puny i de peu.
- Estrènyer, retorçar o pessigar fort.
- Donar-li empentes o sacsejar-la.
- Arraconar-la contra la paret escridassant-la.
- Immobilitzar-la contra la paret, els mobles o el terra.
- Apropar-se de manera intimidadora, acusar-la amb el dit davant els ulls.
- Embrutar el cos de la noia.
- Fer-li la traveta amb el peu perquè caigui.
- Arrencar-li o estripar-li la roba.
- Perseguir-la o assetjar-la tota l'estona.
- Despertar-la a cada moment per no deixar-la dormir.
- Arrossegat-la per terra, llançar-la per les escales.
- Llançar-la des del cotxe.
- Abandonar-la en llocs desconeguts.
- Estirar-la o arrossegat-la dels cabells.
- Tancar-la al bany o al dormitori, deixant-la a les fosques.
- Fer-la fora de casa per força.
- Mantenir qualsevol contacte físic no desitjat per ella.
- Tancar-la a casa.
- Llançar-li substàncies tòxiques, menjar o líquids al cos o la cara.
- Provocar cremades amb combustibles o amb objectes calents.
- Intentar estrangular-la o asfixiar-la.
- Aixafar-li la cara contra el plat del menjar.
- Obligar-la a prendre medicaments, psicofàrmacs, alcohol, drogues, etc.
- Fer-li menjar o empassar-se per força aliments, escombraries, papers o altres elements.
- Tallar-la, ferir-la o punxar-la amb ganivets o altres objectes.
- Llançar-li objectes contra el cos o pegar-la amb aquests.
- Pegar o donar-hi cops de peu al ventre durant l'embaràs.
- Ferir-la als genitals o als pits.
- Colpejar-li el cap contra la paret o el terra.
- Terroritzar-la o amenaçar-la amb objectes o armes.
- Torturar-la físicament: lligar-la o encadenar-la, cremar-la amb cigarrets, submergir-li el cap a l'aigua, etc.

EXEMPLES DE VIOLÈNCIA PSICOLÒGICA

- Insultar-la, anomenar-la amb sobrenoms o adjectius degradants.
- Criticar i trobar defectes en tot el que fa o diu.
- Obligar-la a fer coses sota amenaces.
- Escridassar-la i donar-li ordres.
- Humiliar-la, fer-li burles o bromes feridores.
- Humiliar-la o avergonyir-la davant d'altres persones.
- Culpabilitzar-la de tot el que passa, i també per coses absurdes.
- Desconfiar de forma evident de tot el que fa o diu la noia.
- Ridiculitzar sempre els gustos, opinions o sentiments de la noia.
- Exigir que endevini el seu pensament, desitjos o necessitats.
- Mostrar-se cínic, prepotent i insolent.
- Obligar-la a escoltar-lo durant hores.
- Exhibir-se desendregat, mal vestit o brut per molestar-la.
- Fer-la sentir ximple, inútil, feble, ignorant i incompetent.
- Manifestar-li menyspreu per ser dona.
- Acusar-la de traïdora i deslleial si explica el que li passa o ho denuncia.
- Fer-la obeir amb gestos, mirades, senyals amb el cap o sorolls.
- Ignorar-la, no contestar-li, no parlar-li, fer com si no existís.
- Mirar-la amb menyspreu, amb sorna, amb burla.
- Buscar la seva ocupació contínua, no deixar-li temps per a ella mateixa.
- Confondre-la amb arguments contradictoris.
- Rebaixar-la recordant-li successos del passat.
- Manifestar gelosia i sospita contínuament.
- Tergiversar les paraules o fets en contra d'ella.
- Deixar-la amb la paraula a la boca quan ella li parla.
- Negar-se a discutir els problemes. No parlar mai amb ella.
- Voler tenir sempre la raó, voler tenir sempre l'última paraula.
- Negar-se a acompanyar-la a fer les coses que ella demana o necessita.
- No complir les promeses, els pactes o els acords.
- Fer comentaris sobre la seva aparença o característiques físiques.
- Demostrar-li odi i amor alternativament.
- Controlar, a través del mòbil, tots els seus moviments durant el dia.
- Accedir al seu correu personal, al seu mòbil, a les seves xarxes personals i no respectar la intimitat.
- No passar-li els missatges que són per a ella.
- Trucar-li per telèfon a cada moment durant la nit, un cop s'han separat.
- No donar mai explicacions sobre què farà i quan, i exigir que ella sempre hi sigui quan ell torni.
- Donar indicis que va amb altres dones, sabent que li fa mal a ella.
- Acusar-la d'infidelitat constantment.
- Exigir submissió i obediència.
- Exigir-li atenció constant i competir amb el temps que dedica a la resta de persones de la seva vida i família.
- Si viuen junts, exigir-li que mantingui un rol d'esposa i mare que ell li imposa.
- Amenaçar-la (de mort, emportar-se els nens, fer-la fora, etc.).
- Induir-la al suïcidi.
- Amenaçar-la de suïcidar-se per controlar-la.
- Torturar-la mostrant-li com castiga o maltracta els seus fills/es.
- Preparar un clima de terror que la immobilitza.

EXEMPLES DE VIOLÈNCIA SEXUAL

- Exigir tenir relacions sense importar-li els seus desitjos.
- Convèncer la noia de no posar-se el preservatiu.
- Forçar-la a fer coses que ella no vol, al·legant la seva confiança i estima.
- No acceptar les negatives.
- Tocar-la sense consentiment.
- No respectar ni satisfer els gustos sexuals d'ella.
- Violar-la.
- Ferir-la introduint-li objectes a la vagina o l'anus.
- Obligar-la al coit anal.
- Obligar-la a veure pornografia i a copiar-ne els models.
- Pretendre mantenir relacions quan està brut i pudent.
- Contagiar-li infeccions i malalties voluntàriament.
- Prendre represàlies si no tenen relacions sexuals.
- Tractar-la com si fos una cosa sense sensibilitat.
- Parlar-li de manera insultant durant el coit.
- Demanar-li relacions en llocs i moments inoportuns per ella.
- Utilitzar el sexe per denigrar-la o iniciar discussions.
- Comparar-la amb altres dones per fer-li mal.
- No seduir-la ni esperar que ella obtingui plaer.
- Obligar-la a tenir relacions sexuals davant d'altres persones.
- Fer-li fotos despullada sense el seu consentiment.
- Obligar-la a vestir-se de manera excitant per a ell.
- Obligar-la a fer gestos o adoptar actituds que la humilien o la incomoden.
- Acusar-la de frígida o de nimfòmana segons les circumstàncies.
- Obligar-la a tenir relacions quan està deprimida, cansada, malalta, immediatament després del part o d'un avortament, després de la mort d'un ésser estimat, després d'una agressió, després d'un èxit laboral o social d'ell, etc.
- Utilitzar-la com a descàrrega sexual hostil després d'un disgust laboral o familiar.
- Obligar-la, amb armes, a tenir relacions.

EXEMPLES DE VIOLÈNCIA ECONÒMICA (se sol donar més quan hi ha una situació de dependència econòmica, o bé quan es comparteixen els comptes).

- Revisar-li el moneder o la cartera contínuament.
- Declarar contínuament que tot és seu.
- Prendre-li la targeta de crèdit o els documents bancaris.
- Vendre pertinences personals d'ella sense el seu consentiment.
- Gastar-se els diners d'ella o de la unitat familiar en ell mateix.
- Obligar-la a endeutar-se per ell amb la família, els amics o els veïns.
- Obligar-la a sol·licitar préstecs o avals bancaris.
- Obligar-la a treballar més o en el que ell vol per quedar-se els diners.
- Deixar que ella es faci càrrec de les despeses mentre ell es guardi el que guanya.
- Obligar-la a donar-li els diners que ella guanya.
- Apoderar-se il·legalment dels béns heretats per ella.
- Obligar-la a vendre els seus béns i quedar-se amb els diners.
- Ocultar-li el patrimoni global de la unitat convivencial.
- Jugar-se els diners comuns.
- No destinar mai diners a sortides o vacances familiars.
- Utilitzar en el seu benefici estalvis prèviament destinats a vacances, tractaments mèdics, reformes de la llar, etc.
- Gastar-se grans quantitats de diners sense necessitat i negar-se a despeses petites per coses vitals.
- Amagar els guanys o les inversions si tenen comptes comuns.
- Mentir sobre les possibilitats econòmiques d'ell.
- Lliurar diners als fills i filles i no a la dona.
- Fer les compres ell perquè ella no disposi d'efectiu.
- Negar-li diners per a medicaments o consultes mèdiques.
- Protestar contínuament per l'ús que fa ella dels diners.
- Desqualificar-la com a administradora de la llar.
- No complir amb les pensions alimentàries en cas de separació o divorci.

EXEMPLES DE VIOLÈNCIA SOCIAL⁶¹

- Trencar coses o llançar objectes.
- Colpejar les portes o les coses quan discuteixen.
- Trencar o llençar la roba o els objectes personals d'ella.
- Trencar les portes i els vidres, estripar les cortines, estirar les estovalles tirant-ho tot per terra i moure els mobles.
- Trencar plantes, llibres, fotografies, cartes, documents, records o qualsevol propietat afectiva d'ella.
- Fer malbé el cotxe d'ella.
- Omplir la casa d'escombraries recollides del carrer.
- Embrutar i desordenar el que ella acaba d'endreçar, escampar les deixalles.
- Envair l'espai d'ella a casa amb materials o coses que a ella li desagraden o l'atmoreixen.
- Revisar els calaixos o pertinences d'ella.
- Amagar o trencar elements de treball o d'estudi d'ella i dels fills i filles.
- Obrir les cartes o escoltar els missatges telefònics d'ella.
- Parlar malament d'ella o difondre dades íntimes seves.
- Posar la ràdio o la televisió a un volum molt fort per molestar-la quan està malalta, estudiant, dormint o quan està adormint els fills i filles.
- No permetre que ella vegi els seus programes preferits.
- Tocar el timbre o aparèixer a cada moment sense motiu per fer-li sentir el seu control.
- Desconnectar el telèfon quan marxa perquè ella no pugui parlar.
- Desconnectar o trencar la ràdio o el televisor perquè ella no els pugui utilitzar quan ell no hi és.
- Ensenyar productes inflamables per indicar que pot cremar la casa en qualsevol moment.
- Matar els animals de companyia d'ella o fer-los mal.
- Córrer a gran velocitat amb el cotxe, amenaçant-la d'estimbar-se amb ella a dins.
- Menjar el que està destinat per a ella o per als fills o filles, si en tenen.
- Si estan separats, intentar entrar per la força a casa d'ella.

⁶¹ En l'apartat "1. Concepte, formes i àmbits de la violència masclista" s'inclou la definició de violència social dins el concepte de *violència psicològica* amb l'objectiu de seguir la classificació establerta per la Llei 5/2008. No obstant això, en la font original d'aquesta taula (CARMONA, 2000) es fa referència a aquestes dues formes de violència per separat.

EXEMPLES DE VIOLÈNCIA AMBIENTAL⁶²

- No permetre que la noia/dona l'acompanyi a activitats socials.
- Imposar la seva presència a la força en actes socials de la noia/dona.
- Humiliar-la en públic, criticant-la, rebaixant-la o actuant com si ella no hi fos.
- Boicotejar els aniversaris, festes, reunions nadalenques o les trobades familiars.
- Mostrar-se desconfiat, intolerant o desagradable amb les amistats o companys de feina d'ella.
- Mostrar-se interessat per altres dones de manera oberta davant d'ella per fer-li mal.
- No permetre que treballi o estudiï.
- Obligar-la a vestir-se com ell vol.
- Obligar-la a maquillar-se o no permetre-ho.
- Prohibir-li el contacte amb veïns, amics o familiars.
- Insultar les seves amigues i amics.
- Canviar la seva actitud quan estan a soles i quan estan acompanyats o en públic, mostrant-se sobtadament amable amb ella en públic.
- Muntar "espectacles" o deixar-la plantada davant els altres.
- Tractar malament els familiars o amics d'ella.
- Controlar les seves relacions a les xarxes socials, com ara prohibir-li parlar amb algunes persones, preguntar-li per noves amistats, a través de preguntes del tipus: "Qui és aquest/a amb qui parles tant?", "A Facebook he vist que et deien...?", "Qui és aquest/a de la foto?", "Per què no em fas cas al xat?".
- Tenir accés a les contrasenyes del seu perfil personal a les xarxes socials o insistir perquè ella les hi doni.
- Trucar-li constantment al mòbil per saber on està, què fa, amb qui està.
- Enfadar-se si no li agafa el telèfon mòbil, o si no li respon els missatges.
- No deixar-li practicar la seva religió.
- Provocar que l'acomiadin de la feina.
- Obligar-la a votar el partit polític que ell vol.
- Desqualificar-la o burlar-se de les seves opinions.
- Impedir que gaudeixi de qualsevol situació.
- No deixar-la participar de les festes familiars.
- Tractar-la com una minyona o no compartir les tasques quan hi ha convidats.
- Fer-se la víctima en públic, declarant que ella el maltracta.
- Denunciar-la a la policia o buscar aliats en contra seva.
- Si estan separats, esperar-la a la sortida de la feina, trucar-li per telèfon, seguir-la pel carrer, vigilar on va i amb qui.
- Aparèixer de sobte als llocs on ella va normalment (cases d'amistats, de família, o la feina) per molestar-la.
- No fer-se responsable dels fills o filles.
- No complir el règim de visites amb els infants.

⁶² En l'apartat "1. Concepte, formes i àmbits de la violència masclista" s'inclou la definició de *violència ambiental* dins el concepte de *violència psicològica* amb l'objectiu de seguir la classificació establerta per la Llei 5/2008. No obstant això, en la font original d'aquesta taula (CARMONA, 2000) es fa referència a aquestes dues formes de violència per separat.

A continuació s'exposen un seguit d'exemples de situacions de violència masclista en els diferents àmbits que poden ajudar-vos a identificar i reconèixer aquest tipus de situacions.

3.1. Violència masclista en l'àmbit laboral

La violència masclista en l'àmbit laboral es manifesta a través de l'**assetjament sexual** i l'**assetjament per raó de sexe**. Aquests comportaments al lloc de treball atempten contra la dignitat de la jove i creen un entorn intimidatori, hostil, degradant i ofensiu.

Són especialment freqüents i greus les situacions d'assetjament que es produeixen en dones joves per raó de l'embaràs, la maternitat, la pròpia joventut o la inexperiència. Per això us facilitem una bateria d'exemples de conductes d'assetjament per raó de sexe i d'assetjament sexual a la feina, perquè pugueu identificar-les si la jove us les manifesta.

En el cas de l'assetjament per raó de sexe és necessari que la conducta sigui repetitiva i insistent.

EXEMPLES DE CONDUCTES I SITUACIONS D'ASSETJAMENT PER RAÓ DE SEXE A LA FEINA

- Fer ús de conductes discriminatòries pel fet de ser una dona.
- Adreçar-se a la persona amb formes ofensives.
- Ridiculitzar, menystenir les capacitats, habilitats i el potencial intel·lectual de les dones.
- Utilitzar humor sexista.
- Menystenir la feina feta per les dones.
- Ridiculitzar les persones que assumeixen tasques que tradicionalment ha assumit l'altre sexe (per exemple, infermers homes).
- Ignorar aportacions, comentaris o accions de la persona (excloure, no prendre seriosament).
- Assignar a una dona un lloc de treball de responsabilitat inferior a la seva capacitat o categoria professional.
- Assignar a una dona tasques sense sentit o impossibles d'assolir (terminis irracionals).
- Sabotejar la seva feina o impedir –deliberadament– l'accés als mitjans adequats per realitzar-la (informació, documents, equipament).
- Denegar a una dona arbitràriament permisos als quals té dret.

EXEMPLES DE CONDUCTES I SITUACIONS D'ASSETJAMENT SEXUAL A LA FEINA⁶³

Verbals

- Fer comentaris sexuals obscens.
- Fer bromes sexuals ofensives.
- Adreçar-se a la jove de forma denigrant o obscena.
- Difondre rumors sobre la vida sexual d'una persona.
- Preguntar o explicar fantasies, preferències sexuals.
- Fer comentaris grollers sobre el cos o l'aparença física.
- Parlar sobre les pròpies habilitats/capacitats sexuals.
- Convidar de manera persistent a participar en activitats socials lúdiques, tot i que la jove hagi deixat clar que li resulten no desitjades i inoportunes.
- Fer pressió per concretar cites compromeses o trobades sexuals.
- Demanar favors sexuals.

No verbal

- Fer-li mirades lascives al cos.
- Fer-li gestos obscens.
- Enviar-li gràfics, vinyetes, dibuixos, fotografies o imatges d'Internet de contingut sexualment explícit.
- Enviar-li cartes, notes o missatges de correu electrònic de contingut sexual de caràcter ofensiu.

Físic

- Apropar-se físicament de manera excessiva.
- Arraconar; buscar deliberadament quedar-se a soles amb la persona de forma innecessària.
- Establir un contacte físic deliberat i no sol·licitat (pessigar, tocar, fer-li massatges indesitjats).
- Tocar intencionadament o "accidentalment" les parts sexuals del cos.

3.2. Violència masclista en l'àmbit familiar

A continuació s'exposen una llista d'indicadors de sospita de violència masclista en l'àmbit familiar, tant en nois com en noies. La identificació d'alguna d'aquestes situacions us ha de fer despertar l'alerta i analitzar si la persona es troba enmig d'un entorn on es viuen abusos.

⁶³ DEPARTAMENT DE TREBALL, 2011.

⁶⁴ ORJUELA, L. i HORNO, P. (Coord.), 2008.

INDICADORS DE SOSPITA DE VIOLÈNCIA MASCLISTA EN L'ÀMBIT FAMILIAR DE PERSONES JOVES⁶⁴

- Tenir problemes per socialitzar-se, aïllament, inseguretats, agressivitat i escasses habilitats socials.
- Mostrar tristesa, baixa autoestima, ansietat, canvis d'humor sobtats, dificultats en l'expressió o la gestió de les emocions.
- Generar por inespecífiques, por a la mort, por a perdre el pare o la mare.
- Tenir problemes d'aprenentatge, de concentració i atenció.
- Mostrar conductes violentes, fugues, delinqüència.
- Patir depressió, idees suïcides, trastorn d'estrès posttraumàtic, insomni.
- Abusar de substàncies.
- Tenir actituds a favor de la violència.
- Relacionar-se amb la parella amb conductes violentes.

3.3. Violència masclista en l'àmbit comunitari: mutilació genital femenina

⁶⁵ SECRETARIA PER A LA IMMI-GRACIÓ, 2007.

A continuació s'exposa una llista d'indicadors de sospita que poden explicar un episodi o situació de mutilació genital femenina. La identificació d'alguna d'aquestes característiques us ha de fer despertar l'alerta i explorar la situació. Per a més informació, vegeu el *Protocol d'actuacions per prevenir la mutilació genital femenina*

INDICADORS DE SOSPITA D'HAVER-SE PRODUÏT UNA MUTILACIÓ GENITAL FEMENINA (MGF)⁶⁵

Després d'haver-se produït recentment un viatge o unes vacances al país d'origen, les situacions següents poden despertar la sospita que s'hagi produït una MGF:

- Tristesa i manca d'interès.
- Canvis de caràcter.
- Caminar amb les cames juntes o molt separades.
- Neguit a l'hora d'asseure's.
- Pal·lidesa cutaneomucosa.
- Síntomes d'anèmia subaguda.
- No fer exercicis físics o no voler participar en jocs que impliquen activitat.
- Fer certs comentaris a les companyes de l'escola.

Els quadres següents inclouen un seguit de preguntes que podeu utilitzar com a referència per saber si hi ha una situació de violència masclista en l'àmbit de la parella, en cas que en tingueu alguna sospita.

⁶⁶ GARCIA, M., 2005.

4.1. Bateria de preguntes per explorar la situació de violència masclista en l'àmbit de la parella

Atès que la violència en l'àmbit de la parella es tracta d'un dels àmbits més freqüents, i que en joves acostuma a manifestar-se de manera subtil i a través de violència psicològica, sovint en forma de conductes de control i aïllament difícils d'identificar, a continuació s'ofereixen algunes eines que poden facilitar la detecció d'aquest tipus de situacions. Les preguntes que s'exposen a continuació poden plantejar-se com a preguntes directes vers la persona que se sospita que pateix violència o bé com a respostes o comentaris que aquesta pot manifestar i que us poden fer sospitar d'una possible situació de violència.

Aquesta bateria de preguntes pot ser susceptible de ser amplificada o utilitzada de manera parcial, depenent de cada cas concret, però no ha de ser utilitzada com un test. És a dir, no és recomanable que formuleu tot el conjunt de preguntes ni que les formuleu de manera seguida, a tall d'interrogatori. La finalitat és que pugueu tenir presents exemples i recursos que us facilitin la identificació de situacions de violència masclista en joves.

BATERIA DE PREGUNTES PER EXPLORAR LA SITUACIÓ DE VIOLÈNCIA EN QUÈ ES TROBA LA NOIA (VIOLÈNCIA EN L'ÀMBIT DE LA PARELLA)⁶⁶

La teva parella...

- Et fa comentaris sobre com et vesteixes, com et pentines o com et pintes?
- Et fa comentaris sobre les altres noies, o sobre les dones en general, qualificant-les despectivament segons el seu aspecte extern o sobre les seves actituds?
- Et suggereix que deixis de sortir amb les teves amigues perquè amb ell ja en tens prou?
- Et critica les teves amistats com si no fossin bones companyies?
- Et diu que t'estima tant que només et vol per a ell?
- Posa pegues perquè coneguis la seva família o ell la teva i evita participar en reunions familiars o altres?
- Et diu que quan visqueu junts no farà falta que treballis, que ell s'encarregarà de tot?
- No vol ni que treballis ni que estudiïs?
- Et diu que tu ets l'únic amor de la seva vida i que serà per sempre?
- Et diu que l'amor és patiment i plaer alhora?
- Tens la sensació d'haver d'anar amb molt de compte per evitar que la teva parella s'enfadi?
- Tens la sensació d'haver fet alguna cosa malament però no saps ben bé quina?
- Et tracta molt bé generalment, fins i tot de manera exagerada, quan esteu en públic o acompanyats d'altres persones?
- La teva parella, sense saber per què, és cruel i pervers amb tu?

- Et fa culpable de posar-lo nerviós o d'obstaculitzar els seus desitjos?
- Es disgusta si quan arriba a casa les coses no estan com a ell li agraden?
- Trenca o llença objectes significatius per tu?
- Et diu que ets insuportable, pesada, que no hi ha qui t'aguanti?
- Et diu que de tant en tant et mereixeries una bufetada?
- Et dóna empentes?
- Alguna vegada t'ha pegat i algun cop has hagut d'anar al metge per culpa seva?
- Et culpa de totes les coses negatives, incloent-hi la seva feina, les seves relacions exteriors o els seus esports preferits?
- Davant de la gent en general i dels teus amics et tracta com a ximple i desacredita la teva opinió?
- Fa comentaris negatius sobre la teva intel·ligència, les teves habilitats personals i socials i la teva aparença física i atractiva?
- Després d'humiliar-te en públic, et demana disculpes, diu que no tornarà a passar?
- T'ha deixat plantada en algun lloc aïllat, o t'ha fet baixar del cotxe, o marxar d'algun lloc sense explicacions, i l'endemà t'ha dit que era una broma, o que no va ser tan greu, que ell és així?
- De vegades i sense saber per què és cruel i pervers amb tu o et tracta extremament bé sense raó aparent?
- T'ha bufetejat i t'ha insultat davant els amics i l'endemà et porta un ram de flors o un perfum?
- Després d'agredir-te físicament, et demana perdó, plora, diu que mai més no ho tornarà a fer, malgrat que no sigui la primera vegada?
- Després d'haver-te pressionat i/o manipulats psicològicament, diu que et convida al cinema o a sopar, per oblidar el que ha passat?
- Després d'haver-te agredit físicament i psíquicament, et demana que l'ajudis, et diu que et necessita, que tot depèn de tu perquè ell canviï?
- Després d'haver-te agredit, et demana tenir relacions sexuals per oblidar tot el que ha passat?
- És molt poc respectuós amb els teus sentiments i no té mai un moment per escoltar-te i parlar de les vostres coses?
- T'ignora sempre, no et parla ni comparteix les teves opinions amb tu?
- Et diu que per tu mateixa no ets ningú, que no saps fer res sola?
- Sovint et dóna ordres i t'exigeix que l'obeeixis al seu gust?
- Et va al darrere controlant tot el que fas?
- Controla tots els diners i no te'n deixa disposar?
- Manifesta molta gelosia, sempre sospita de les teves amistats?
- S'enfurisma si li dius que beu o menja massa?
- Et diu constantment que et necessita per canviar certes actituds o hàbits no saludables (drogues, alcohol...)?

Tan sols si teniu confiança amb la noia, o bé ha expressat prèviament indicis de violència sexual, podeu explorar de quina manera viu la noia les relacions sexuals amb la seva parella. Aquest és un indicador clau per determinar una situació de violència masclista, però si s'aborda en primera instància pot ser contraproductiu i provocar el rebuig de la noia. Si ho creieu convenient, podeu preguntar:

La teva parella...

- Vol que tingueu relacions sexuals només quan i com ell vol?
- Et fa fer actes sexuals que no t'agraden?
- No té en compte el teu desig sexual ni respon quan el tens?

4.2. Escala VEC: qüestionari per recollir la percepció femenina de la violència psicològica en les relacions de parella juvenil heterosexual⁶⁷

⁶⁷ VÁZQUEZ, N.; ESTÉBANEZ, I., i CANTERA, I., 2008.

Aquesta escala està plantejada com un autoinforme adreçat a noies (d'entre 15 i 25 anys) amb una relació de parella heterosexual. Té com a finalitat detectar la seva sensibilitat o tolerància cap a conductes de violència de tipus psicològic exercides per les seves parelles. L'objectiu, per tant, és situar-les en un continu bipolar que oscil·la entre "màxima sensibilitat" i "màxima tolerància" a partir dels judicis de gravetat que atribueixen a aquestes conductes.

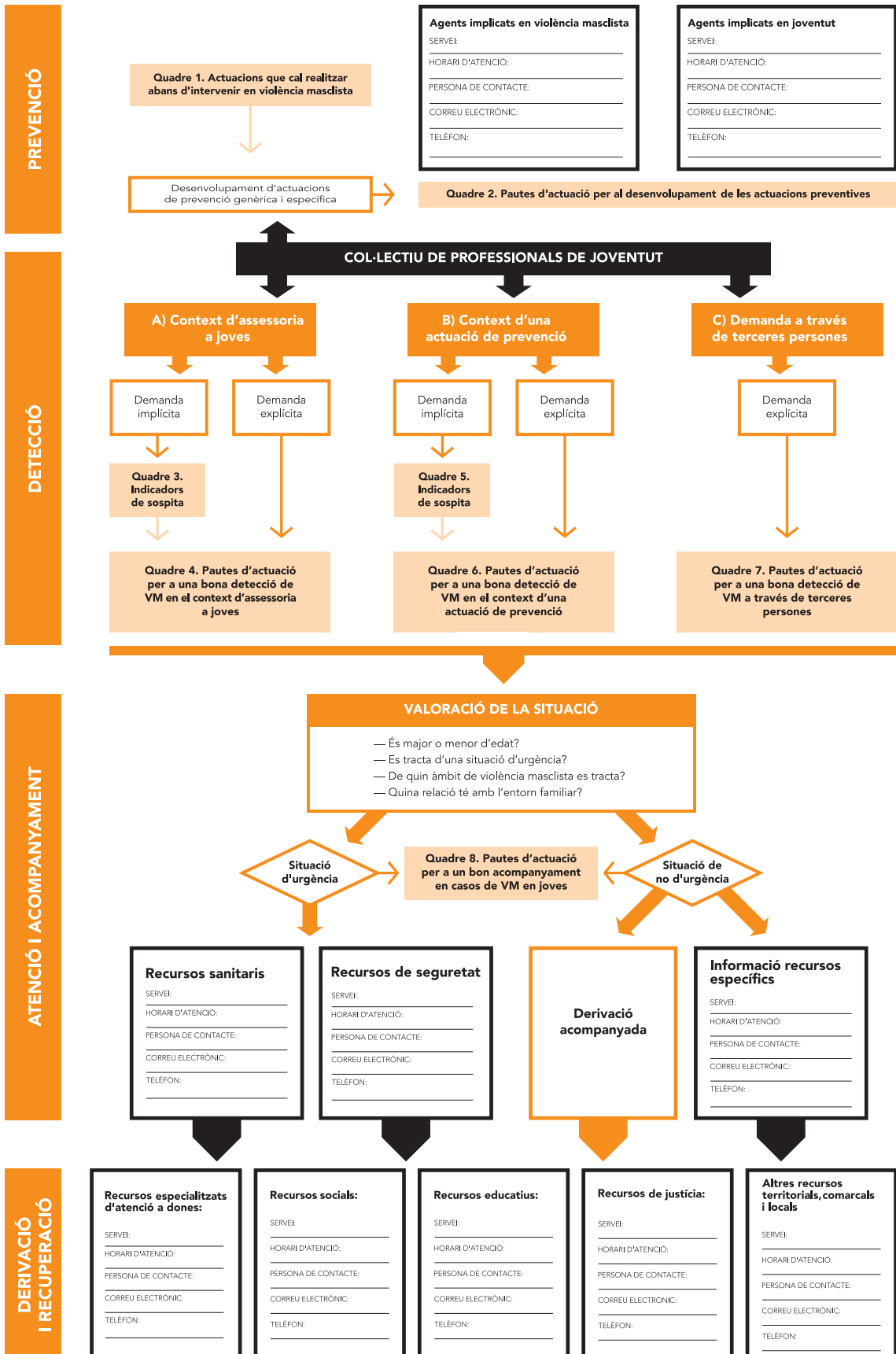
Es tracta d'un recurs per utilitzar amb noies joves i que pot ajudar-vos a identificar la seva percepció i el grau de tolerància respecte a la violència masclista en l'àmbit de la parella. Amb tot, no és recomanable passar el qüestionari si teniu sospites que aquella noia pot estar vivint o haver viscut abusos, atès que podria sentir-se intimidada, coaccionada i produiria un efecte contraproductiu. En canvi, sí que pot ser utilitzat per treballar de forma grupal, no com un qüestionari individual, sinó dins d'una activitat o dinàmica, com una estratègia de prevenció específica amb un grup de joves.

ESCALA VEC		
Conductes	És una conducta violenta?	
	Sí	No
Et diu amb qui has de sortir i amb qui no.	Sí	No
Et diu que canviïs la teva forma de vestir, pentinar-te o maquillar-te.	Sí	No
Vol saber tot el que fas, on estàs o amb qui estàs quan no estàs amb ell.	Sí	No
Vigila les teves trucades, els missatges del mòbil o del correu electrònic.	Sí	No
No vol que vegis les teves amistats.	Sí	No
T'acusa de coquetejar quan et veu parlant amb altres nois.	Sí	No
Últimament, es presenta sense avisar als llocs on vas habitualment.	Sí	No
Critica el teu aspecte, la teva manera de vestir o pensar.	Sí	No
Es burla de tu i et diu coses que et fan mal.	Sí	No
Nega els seus errors o no demana perdó.	Sí	No

Conductes	És una conducta violenta?	
	Sí	No
Et deixa plantada sense explicacions.	Sí	No
T'acusa d'antiquada, posa en dubte els teus sentiments o et critica si no vols tenir relacions sexuals amb ell.	Sí	No
No es responsabilitza del mètode anticonceptiu ni se'n preocupa.	Sí	No
Decideix pel seu compte sense consultar-te ni demanar-te l'opinió.	Sí	No
T'ha posat trampes per esbrinar fins a quin punt l'estimes.	Sí	No
Es burla o parla malament de les dones en general.	Sí	No
Revisa sense el teu permís els teus objectes personals (bossa, agenda, correus...).	Sí	No
T'amenaça amb deixar-te quan no fas el que ell vol.	Sí	No
Es posa gelós si et truquen per telèfon.	Sí	No
Imposa les regles de la relació (els dies en què sortiu, els horaris, el tipus de sortides, etc.).	Sí	No
Et fa més de deu trucades perdudes i missatges al dia.	Sí	No
Fa coses que sap que t'avergonyeixen.	Sí	No
Ignora quan t'enfades o ho considera una ximpleria.	Sí	No
Si heu deixat la relació en algun moment o durant algun període de crisi de la vostra relació:		
Et va amenaçar amb fer-te alguna cosa si no tornaves amb ell.	Sí	No
Repeteix les promeses de canviar per aconseguir que tornis amb ell.	Sí	No

FITXA 5. FES EL TEU PROPI CIRCUIT

Es recomana imprimir aquest document en format DIN A3.

En aquest apartat trobareu un recull bibliogràfic relacionat amb les situacions de violència masclista en joves, un recull de materials i recursos pedagògics i una llista de recursos web. Podeu utilitzar el conjunt d'aquests materials tant per conèixer el fenomen de la violència masclista en joves amb més profunditat com per desenvolupar activitats preventives i de sensibilització.

6.1. Bibliografia d'interès

BIBLIOGRAFIA SOBRE ROLS I ESTEREOTIPS DE GÈNERE. MITES SOBRE L'AMOR ROMÀNTIC I LA VIOLÈNCIA MASCLISTA

- CARO, C. (2008). **"Un amor a tu medida. Estereotipos y violencia en las relaciones amorosas"**. A: AGUINAGA, J. (coord.) *Mujeres jóvenes en el siglo XXI*. [En línia]. Madrid: Instituto de la Juventud. Revista de Estudios de Juventud, núm. 83, p. 213-229. Disponible a: <www.injuve.es/sites/default/files/RJ83-14.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].
- FUNDACIÓN MUJERES. (2011). **Coeducación y mitos del amor romántico**. [En línia]. Madrid: Fundación Mujeres. Monográfico Mujeres Info, núm. 93. Disponible a: <www.educareni-gualdad.org/media/pdf/uploaded/document/221_boletin-fm-93-pdf.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].
- FUNDACIÓN MUJERES PROGRESISTAS. (2011). **¿Igualmente? Alumnado y género, percepciones y actitudes**. [En línia]. Madrid: Fundación Mujeres Progresistas. Disponible a: <www.xurl.es/igualmente> [Data de consulta: febrer de 2013].
- GARCÍA, A. (2010). **"Exponiendo hombría. Los circuitos de la hipermasculinidad en la configuración de prácticas sexistas entre varones jóvenes"**. A: ROMERO, C. (coord.). (2010). *Discriminaciones diversas en las personas jóvenes*. [En línia]. Madrid: Instituto de la Juventud. Revista de Estudios de Juventud, núm. 89, p. 59-78. Disponible a: <www.issuu.com/injuve/docs/revista_junio89> [Data de consulta: febrer de 2013].

BIBLIOGRAFIA SOBRE RELACIONS SEXUALS I AFECTIVES. DIVERSITAT, CONVIVÈNCIA I PREJUDICIS

- BECERRIL, D. (coord.). (2004). **Parejas y formas de convivencia de la juventud**. [En línia]. Madrid: Instituto de la Juventud. Revista Estudios de Juventud, núm. 67. Disponible a: <www.xurl.es/parejas> [Data de consulta: febrer de 2013].
- CIMOP. (2010). **El respeto a la diversidad sexual entre jóvenes y adolescentes. Una investigación cualitativa**. [En línia]. Madrid: Instituto de la Juventud. Disponible a: <www.xurl.es/diversidadsexual> [Data de consulta: febrer de 2013].
- MEGÍAS, E. i MÉNDEZ, S. (2003). **Juventud y sexualidad**. [En línia]. Madrid: Instituto de la Juventud. Revista Estudios de Juventud, núm. 63. Disponible a: <www.issuu.com/injuve/docs/completa_63_issuu> [Data de consulta: febrer de 2013].

BIBLIOGRAFIA SOBRE VIOLÈNCIA MASCLISTA

- ALBERDI, I. i MATAS, N. (2002). **La violència domèstica. Informe sobre els maltractaments a dones a Espanya.** [En línia]. Barcelona: Fundació "La Caixa". Col·lecció Estudis Socials, núm. 10. Disponible a: <www.xurl.es/violenciadomestica> [Data de consulta: febrer de 2013].
- BONINO, L. (2004). **Micromachismos.** [En línia]. Madrid: Ayuntamiento de Madrid. Revista Cibeles, núm. 2. Disponible a: <www.luisbonino.com/pdf/Los%20Micromachismos%202004.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].
- COLECTIVO IOÉ. (2011). **Actitudes de la población ante la violencia de género en España.** [En línia]. Madrid: Ministerio de Sanidad, Política Social e Igualdad. Colección Contra la violencia de género. Documentos, núm. 10. Disponible a: <www.colectivoioe.org/uploads/eb118749ce9e3b51252b7ac47e3eb9eeef68343c.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].
- TAMAIA. (2007). **Ni príncipes ni perdicés. Set històries de dones que diuen prou.** Barcelona: Ed. Icària.

BIBLIOGRAFIA SOBRE VIOLÈNCIA MASCLISTA I JOVES

- ADAVAS. (2010). **Adolescentes y Violencia Machista. II Estudio de investigación sobre la actitud de adolescentes de León y provincia ante la violencia machista. Ideas y prejuicios, y posibles cambios de actitud. Curso 2009/2010.** [En línia]. León: Asociación de Ayuda a Víctimas de Agresiones Sexuales y Violencia Doméstica (ADAVAS). Disponible a: <www.adavas.org/Documents/ADAVAS_2E_AVM.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].
- DE LA PEÑA, A. M. [et al.]. (2011). **Andalucía detecta. Sexismo y violencia de género en la juventud.** [En línia]. Instituto Andaluz de la Mujer. Consejería para la Igualdad y Bienestar Social, Junta de Andalucía. Disponible a: <www.xurl.es/andaluciadetecta> [Data de consulta: febrer de 2013].
- DÍAZ-AGUADO, M. J. i CARVAJA, M. I. (dir.). (2011). **Igualdad y prevención de la violencia de género en la adolescencia.** [En línia]. Madrid: Ministerio de Sanidad, Política Social e Igualdad. Colección Contra la violencia de género. Documentos, núm. 8. Disponible a: <www.xurl.es/igualdadadolescentes> [Data de consulta: febrer de 2013].
- DÍAZ-AGUADO, M. J. (dir.). (2013). **La juventud universitaria ante la igualdad y la violencia de género.** [En línia]. Madrid: Unidad de Psicología Preventiva de la Universidad Complutense de Madrid y la Delegación del Gobierno para la Violencia de Género del Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad. Disponible a: <www.xurl.es/juventuduniversidad> [Data de consulta: febrer de 2013].
- GÁLLIGO, F. (2009). **SOS: Mi chico me pega pero yo le quiero: Cómo ayudar a una chica que sufre los malos tratos en su pareja.** Madrid: Ed. Piràmide.
- RODRÍGUEZ, V. (2010). **Adolescentes y jóvenes de Castilla-La Mancha ante la violencia de género en las relaciones de pareja.** [En línia]. Talavera de la Reina: Instituto de la Mujer de Castilla-La Mancha. Disponible a: <www.xurl.es/adolescentes> [Data de consulta: febrer de 2013].
- VALDEMORO, J. i PEYRÓ, M. J. (coord.). (2009). **Juventud y violencia de género.** [En línia]. Madrid: Instituto de la Juventud. Revista Estudios de Juventud, núm. 86. Disponible a: <www.xurl.es/juventud> [Data de consulta: febrer de 2013].

BIBLIOGRAFIA SOBRE PREVENCIÓ DE LA VIOLÈNCIA MASCLISTA

- BULDIOSKI, G. i SCHNEIDER, A. (2007). **Las cuestiones de género son importantes. Manual sobre cómo abordar la violencia de género que afecta a los jóvenes.** [En línia]. Madrid: Ministerio de Sanidad, Política Social e Igualdad. Colección Contra la violencia de género. Documentos, núm. 9. Disponible a: <www.xurl.es/abordarviolencia> [Data de consulta: febrer de 2013].
- DE LA PEÑA, A. M. [et al.]. (2011). **Andalucía detecta- Andalucía Previene. Sexismo y violencia de género en la juventud.** [En línia]. Instituto Andaluz de la Mujer. Consejería para la Igualdad y Bienestar Social, Junta de Andalucía. Disponible a: <www.xurl.es/andaluciadetecta> [Data de consulta: febrer de 2013].
- DÍAZ, M. J. (2006). **"Sexismo, violencia de género y acoso escolar. Propuesta para una prevención integral de la violencia"**. A: SILVA, I. *Adolescencia y comportamiento de género.* [En línia]. Madrid: Instituto de la Juventud. Revista Estudios de Juventud, núm. 73, p. 38-58. Disponible a: <www.injuve.es/sites/default/files/revista73_3.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].
- FEDERACIÓN ESPAÑOLA DE MUNICIPIOS Y PROVINCIAS. (2007). **Guía para sensibilizar y prevenir desde las entidades locales la violencia contra las mujeres.** [En línia]. Madrid: Federación Española de Municipios y Provincias. Disponible a: <www.xurl.es/federacionmunicipios> [Data de consulta: febrer de 2013].
- FUNDACIÓN MUJERES. (2007). **Información y educación para prevenir la violencia de género.** [En línia]. Madrid: Fundación Mujeres. Monográfico Mujeres Info, núm. 86. Disponible a: <www.educarenigualdad.org/media/pdf/uploaded/old/Doc_203_BOLETIN_definitivo.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].
- FUNDACIÓN MUJERES. (2009). **Coeducación y educación afectivo-sexual.** [En línia]. Madrid: Fundación Mujeres. Monográfico Mujeres Info, núm. 92. Disponible a: <www.fundacionmujeres.es/img/Document/15290/documento.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].
- KVINNOFORUM/FOUNDATION OF WOMEN'S FORUM. (2005). **Honour Related Violence. Manual Prevention of violence against women and girls in patriarchal families.** [En línia]. Stockholm: Kvinnoforum. Disponible a: <www.hsrc.ac.za/Document-2350.phtml> [Data de consulta: febrer de 2013].
- MATEOS, A. (2013). **Programa GENER@T. Programa socioeducativo para la prevención de la violencia de género en parejas adolescentes.** Madrid: ed. Pirámide. Colección Ojos Solares.

6.2. Materials i recursos pedagògics

MATERIALS I RECURSOS PEDAGÒGICS

- **"Assegura't"**. (DEPARTAMENT D'INTERIOR, 2010). Còmic editat pel Programa de seguretat contra la violència masclista, amb l'objectiu de prevenir les violències masclistes entre la joventut. <www.gencat.cat/interior/violenciamasclista/comic-vm/index.html> [Data de consulta: febrer de 2013].
- **"Dones del nord, dones del sud"**. (INSTITUT CATALÀ DE LES DONES). Material audiovisual adreçat a professionals que treballen amb col·lectius de migrades. Es tracta d'un DVD i una guia complementària que tenen per objectiu ajudar a identificar i prevenir la violència masclista. <www.ekrea.org/violencia_masclista>
- **"El semàfor de la violència de gènere"**. (UNITAT D'IGUALTAT DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA). Test per a frenar, detectar i prevenir la violència de gènere. <www.uv.es/igualtat/semaforoval.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].

- **“Guía de sensibilización para jóvenes contra la trata de mujeres con fines de explotación sexual”.** (FEDERACIÓN MUJERES PROGRESISTAS, 2008). Cinc històries en forma de còmic per a la sensibilització sobre el tràfic de dones amb finalitat d'explotació sexual. <www.educarenigualdad.org/media/pdf/uploaded/old/Mat_184_Guia_sensi_trata_2.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].
- **“La Cenicienta que no quería comer perdices”.** (LÓPEZ, N. i CAMEROS, M., 2009). <www.lacenicientaquenoqueriacomerperdices.com> [Data de consulta: febrer de 2013].
- **“Materiales didácticos para la prevención de la violencia de género. Educación secundaria”.** (GORROTXATEGI, M. i DE HARO, I. M., 1999). Materials i dinàmiques per realitzar amb adolescents i joves amb orientacions metodològiques i propostes d'activitats. <www.bvsde.paho.org/bvsacd/cd59/materiales.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].
- **“Materials Talla amb els mals rotllos”.** (DIRECCIÓ GENERAL DE JOVENTUT I INSTITUT CATALÀ DE LES DONES). Dinàmiques per portar a terme actuacions de prevenció de relacions abusives amb persones joves d'entre 14 a 17 anys. <www.xurl.es/tmr> [Data de consulta: febrer de 2013].
- **“No te lies con los chicos malos”. Guía no sexista dirigida a chicas.** (URRUZOLA, M. J., 2005). Guia adreçada a les noies joves que comencen les seves primeres relacions. <www.educacionenvalores.org/IMG/pdf/Mat_8_Doc_5_Notelies.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].
- **Opuscle sobre mesures d'autoprotecció per a dones.** (DEPARTAMENT D'INTERIOR). Recull d'estratègies perquè les víctimes potencials de violència masclista en l'àmbit de la parella puguin minimitzar el risc. Està disponible en cinc idiomes: català, castellà, anglès, francès i àrab. <www.xurl.es/opuscleautoproteccion> [Data de consulta: febrer de 2013].
- **“Pillada por ti”.** (DURAN, C. i GINER, M. A., 2011). Còmic per a la prevenció de la violència masclista en l'àmbit de la parella, adreçat principalment a estudiants d'ESO, editat per la Delegación del Gobierno para la Violencia de Género, Ministerio de Sanidad, Política Social e Igualdad. <www.xurl.es/pilladaporti> [Data de consulta: febrer de 2013].
- **Recursos i materials sobre prevenció de violència masclista.** (DIRECCIÓ GENERAL DE JOVENTUT). Recull de recursos i materials sobre prevenció de violència masclista. <www.xurl.es/recursosviolencia> [Data de consulta: febrer de 2013].
- **“Salut i escola”.** (DEPARTAMENTS D'ENSENYAMENT I DE SALUT). Programa adreçat a la població adolescent de segon cicle d'ESO dels centres públics i concertats. sobre promoció i prevenció de la salut. <www.gencat.cat/educacio/butlleti/professors/noticies/salutiescola.htm>
- **“Violència masclista en la parella: desmuntem mites?”** (INSTITUT CATALÀ DE LES DONES). Exposició itinerant que proposa una revisió d'alguns mites associats a l'amor romàntic i a la violència masclista. <www20.gencat.cat/docs/icdones/serveis/docs/exposicio_violencia_masclista.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].

6.3. Recursos web

RECURSOS WEB INSTITUCIONALS:

- **Direcció General de Joventut - Igualtat entre homes i dones / Polítiques de gènere** (Generalitat de Catalunya) www.xurl.es/joventutgenere
- **Institut Català de les Dones** (Generalitat de Catalunya) www20.gencat.cat/portal/site/icdones
- **Oficina de Promoció de Polítiques d'Igualtat Dona-Home** (Diputació de Barcelona) www.diba.es/dones/default
- **Regidoria de la Dona** (Ajuntament de Barcelona) www.w3.bcn.cat/dones/0,4022,170957416_170962259_1,00.html
- **Instituto de la Mujer** (Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad) www.inmujer.es
- **Emakunde** (Institut Basc de la Dona) www.emakunde.euskadi.net
- **Women Watch** (Nacions Unides) www.un.org/womenwatch

RECURSOS WEB SOBRE PREVENCIÓ DE LA VIOLÈNCIA MASCLISTA:

- **EduAlter.** Es tracta d'una xarxa de recursos sobre educació per a la pau, el desenvolupament i la interculturalitat. Inclou una llista temàtica de materials sobre la perspectiva de gènere.
www.edualter.org/material.ca.htm
- **Educació en valors.** Portal web de FETE-UGT que recull eines didàctiques, informació i orientació per al professorat en relació amb l'educació en valors i l'educació per al desenvolupament.
www.educacionenvalores.org/spip.php?page=catala&lang=ca
- **Educagénero.** Portal web amb l'objectiu de socialitzar i difondre recursos educatius en matèria d'educació sexual, coeducació i convivència per a professionals i persones interessades en la temàtica.
www.educagenero.org/index.html
- **Educant en la igualtat.** Programa de FETE-UTG en col·laboració amb l'Institut de la Mujer i el Ministerio de Igualdad, amb l'objectiu de crear un punt de referència i confluència del món educatiu en relació amb les polítiques d'igualtat per aconseguir una societat més justa.
www.educandoenigualdad.com/spip.php?page=catala&lang=ca
- **Educar en la igualdad.** Es tracta d'una plataforma web que recull recursos educatius per a la igualtat i la prevenció de la violència vers les dones.
www.educarenigualdad.org
- **Igualmente.** Plataforma web per a la prevenció de la violència vers les dones a partir del foment de relacions igualitàries entre els adolescents i joves, amb un èmfasi especial als que són d'origen estranger.
www.igualmente.org
- **Ni bella ni bestia.** Espai jove en el qual tant nois i noies joves com pares i mares, professors, etc., poden explicar els seus dubtes en relació amb les relacions de parella, afectives i sexuals, i on s'ofereix escolta i ajuda per solucionar-los.
www.nibellanibestia.org
- **Por los buenos tratos.** Campaña impulsada per l'ONG Acción en red, adreçada a noies i nois joves per a la millora de les relacions interpersonals i la prevenció de la violència interpersonal, especialment en l'àmbit de la parella.
www.porlosbuenostratos.org/presentacion
- **Portal Paula.** És una plataforma web adreçada al professorat i els mestres per facilitar la incorporació de l'educació per a la pau en el treball quotidià a les aules, des de qualsevol nivell educatiu i àrea curricular. Entre els àmbits temàtics que aborda, inclou un eix específic sobre gènere.
www.portalpaula.org/esfera/continguts/continguts.php?esfera=3&lng=cat
- **Projecte de coeducació de l'institut Maremar.** Recull de recursos i materials didàctics en el marc del projecte de coeducació impulsat per l'institut Maremar, amb l'objectiu d'educar per a la igualtat i la no-violència.
www.xtec.cat/iesmaremar/cincoedu.htm
- **That'snotcool.** Suport digital de la campanya nacional d'educació pública dels EUA que utilitza exemples del control, la pressió i l'amenaça a través de les noves tecnologies per prevenir les situacions d'abús en parelles joves.
www.thatsnotcool.com
- **ToleranceSpinning.** Plataforma web resultant del projecte subvencionat pel programa "Daphne" 2003 de la Comissió Europea, que recull recursos per a la prevenció de la violència i la promoció de la tolerància en nens/es i joves.
www.tolerance-spinning.org
- **Yo ligo yo decido.** Portal que promou relacions afectives i sexuals sense pressions i de bon tracte.
www.yoligoyodecido.wordpress.com/descarga-la-miniguia-yo-ligo-yo-decido/

RECURSOS WEB SOBRE VIOLÈNCIA VERS LES DONES:

- **Directori de recursos per a l'abordatge de la violència masclista a Catalunya.** Eina que aglutina tots els serveis i recursos que intervenen en l'abordatge de la violència masclista, tant adreçats a les dones com a llurs filles i fills, arreu de l'àmbit nacional de Catalunya. Aquesta eina és d'accés exclusiu per a persones professionals. Per això se'ls facilitarà una paraula de pas per poder accedir-hi.
www.recursosviolenciamasclista.cat
- **Protocol de valoració del risc de violència de parella contra la dona per part de la seva parella o exparella (RVD-BCN).** Eina que proporciona als professionals un instrument de valoració del risc d'actes violents que a curt termini pot patir una dona per part de la seva parella o exparella.
www.gencat.cat/salut/botss/html/ca/dir3612/doc35791.html
- **Observatorio de la Violencia de Género.** Observatori de la violència de gènere impulsat per la Fundación Mujeres, ONG que treballa per a la posada en pràctica de projectes d'intervenció en els diferents àmbits de la participació social, política, econòmica i cultural, amb l'objectiu d'aconseguir que la igualtat d'oportunitats sigui real i efectiva.
www.observatorioviolencia.org
- **Mujeres en Red - Violencia.** Portal web d'informació i lluita contra la violència vers les dones.
www.nodo50.org/mujeresred/violencia.htm
- **Associació E-mujeres.** Organització feminista que pretén contribuir a la construcció de vies alternatives de pensament i gestió del coneixement, mitjançant les xarxes socials, digitals i estructures i plataformes de lideratge per impulsar la incorporació de les dones a la societat de la informació. Conté un eix específic sobre violència de gènere.
www.e-mujeres.net/violenciagenero
- **Red Feminista.** Xarxa estatal d'organitzacions feministes contra la violència de gènere.
www.redfeminista.org
- **Mujeres jóvenes.** Espai web format per noies joves feministes que lluiten, reivindiquen i treballen per aconseguir la igualtat real d'oportunitats.
www.mujeresjovenes.org
- **Federación de Mujeres Progresistas.** Portal web de la Federación de Mujeres Progresistas, ONG que proporciona formació, sensibilització i atenció en relació amb la violència vers les dones, el treball, la immigració, la salut, el voluntariat, la cooperació, les noves tecnologies i la comunicació.
www.fmujeresprogresistas.org

RECURSOS WEB SOBRE MASCULINITATS:

- **Associació d'Hommes per la Igualtat de Gènere (AHIGE).** Portal web de l'AHIGE, associació d'hommes que té l'objectiu de treballar contra la discriminació estructural que la nostra societat masclista genera i afavorir el canvi dels homes cap a posicions igualitàries.
www.ahige.org
- **AHIGE Catalunya - Homes Igualitaris.** Portal web de la delegació d'AHIGE a Catalunya.
www.homesigualitaris.wordpress.com
- **EME – Masculinidades y Equidad de Género.** Portal web de l'EME, àrea dedicada a la recerca social i el desenvolupament de programes i xarxes en matèria de masculinitats i equitat de gènere a Xile.
www.eme.cl

IV. Recursos específics

Protocol de Joventut per a l'abordatge de la violència masclista

En aquest apartat trobareu un recull dels principals recursos públics o de l'Administració implicats en la intervenció en situacions de violència masclista (recursos juvenils, recursos especialitzats en l'atenció a dones, recursos sanitaris, recursos socials, recursos de seguretat i recursos judicials), juntament amb una breu descripció i un enllaç per poder consultar la ubicació dels diferents serveis, amb l'objectiu de facilitar i agilitzar la coordinació amb els diferents agents.

1. RECURSOS JUVENILS

- **Xarxa Catalana de Serveis d'Informació Juvenil.** Els serveis d'informació juvenil (SIJ) ofereixen a les persones joves informació relativa a tots els àmbits del seu interès: estudis, treball, participació, habitatge, cultura, salut, lleure, turisme, etc. Podeu consultar el directori de SIJ de Catalunya aquí: www6.gencat.cat/joventut/scripts/pijs/index.asp
- **Oficines joves.** Equipaments de la Xarxa Nacional d'Emanipació Juvenil (XNEJ) on s'intenten integrar i coordinar les diferents administracions, departaments, institucions, entitats i agents que disposen de serveis destinats a la gent jove. Podeu consultar la ubicació de les oficines joves de Catalunya aquí: www.xurl.es/oficinesjoves
- **Cens d'Entitats Juvenils.** Cens públic i actualitzat de les associacions juvenils o entitats que treballen prioritàriament per a les persones joves. Podeu consultar el cens aquí: www.xurl.es/censentitatsjuvenils

2. RECURSOS ESPECIALITZATS D'ATENCIÓ A LES DONES

- **Línia 900 900 120 contra la violència masclista.** Servei d'atenció permanent contra la violència masclista. És gratuït i confidencial, i funciona tots els dies de l'any, durant les 24 hores del dia. S'hi pot accedir també per correu electrònic (900900120@gencat.cat), i atén les demandes relacionades amb qualsevol situació de violència contra les dones: peticions d'informació de dones que viuen situacions de violència, peticions d'informació sobre els recursos existents a Catalunya en matèria de violència contra les dones, assessorament a particulars i professionals sobre possibles actuacions que es poden dur a terme en una situació de violència, activació del servei d'intervenció en crisis greus.
- **Serveis d'informació i atenció a les dones (SIAD).** Serveis de titularitat municipal o comarcal que ofereixen informació, orientació i assessorament en tots aquells aspectes relacionats amb la vida de les dones: àmbit laboral, social, personal, familiar i altres. En les seus territorials de l'ICD s'ofereixen serveis d'atenció psicològica i assessorament jurídic; les cites es concerten prèviament i per accedir al servei s'ha de trucar a l'oficina d'informació corresponent. Podeu consultar la llista de recursos aquí: www.xurl.es/siad

- **Servei d'Intervenció Especialitzada (SIE).** Servei que ofereix atenció integral i recursos per al procés de recuperació i reparació a les dones que han estat o estan en situació de violència masclista i les seves filles i fills a càrrec. Abasta l'atenció a les demandes (psicològiques, jurídiques, socials, laborals, etc.) de les dones, l'acompanyament en la presa de decisions, la tramitació d'ajuts específics, el disseny i l'aplicació de programes de recuperació biopsicosocial de llarga durada, un espai terapèutic per als fills i filles de les dones que es troben en processos de recuperació, i un seguiment individualitzat dels casos que requereixen derivacions específiques. Podeu consultar la llista de SIE aquí: www.xurl.es/servei

3. RECURSOS SANITARIS

- **Centres d'atenció primària (CAP).** Són el primer nivell d'accés dels ciutadans i ciutadanes a l'assistència sanitària i estan dotats d'equips d'atenció primària (EAP) per a l'atenció i l'orientació de les necessitats d'assistència sanitària i social de la ciutadania. Podeu consultar la guia de centres aquí: www10.gencat.net/catsalut/cat/servcat_primaria.htm
- **Atenció a la Salut Sexual i Reproductiva (ASSIR).** Servei especialitzat en la salut sexual i reproductiva dins l'atenció primària. Abasta l'activitat educativa, preventiva i assistencial sobre orientació i planificació familiar i l'atenció específica i confidencial a persones joves. Podeu consultar la seva ubicació aquí: www10.gencat.net/catsalut/archivos/centres-assir-info-clients.pdf
- **Hospital de referència.** És l'hospital destinat a resoldre pràcticament la totalitat dels problemes de salut susceptibles de curació i millora, llevat d'aquells que requereixen recursos tecnològics d'alt nivell o una pràctica altament especialitzada. Podeu consultar la guia de centres aquí: www10.gencat.net/catsalut/cat/servcat_primaria.htm
- **Xarxa de salut mental.** Les persones que requereixen atenció psiquiàtrica i salut mental són ateses en els diferents recursos que componen la Xarxa de salut mental. Dins la Xarxa de salut mental trobem els centres de salut mental d'adults (CSMA), que atenen persones majors d'edat, i els centres de salut mental infantils i juvenils (CSMIJ), que atenen menors d'edat. Podeu consultar la guia de centres aquí: www10.gencat.net/catsalut/cat/servcat_primaria.htm
- **Xarxa d'atenció a les drogodependències.** Centres d'atenció i seguiment (CAS) que ofereixen tractament ambulatori especialitzat. Podeu consultar la guia de centres aquí: www.xurl.es/atenciodrogues

4. RECURSOS SOCIALS

- **Serveis bàsics d'atenció social.** Punt d'accés immediat al primer nivell del Sistema català de serveis socials. Abasten la detecció i prevenció de situacions de risc o d'exclusió, la recepció i l'anàlisi de les necessitats socials, la informació, l'orientació i l'assessorament, el suport a persones, famílies o grups, la tramitació i el seguiment de programes i prestacions i el treball social comunitari. Podeu consultar la guia de serveis socials aquí: www.xurl.es/serveissocials
- **Servei especialitzat d'atenció a la infància i l'adolescència (SEAIA).** L'objectiu d'aquest servei és la valoració, l'actuació i l'atenció d'infants i joves de zero a divuit anys que es troben en situació de risc de desemparament, així com el seguiment i el tractament de les seves famílies. El servei es presta des dels equips d'atenció a la infància i l'adolescència (EAIA), distribuïts territorialment. Podeu consultar la llista d'EAIA aquí: www.xurl.es/seaia
- **Telèfon Infància Respon (900 300 777).** Servei públic d'atenció telefònica gratuïta i permanent per a la prevenció, la detecció i l'atenció de situacions de maltractament en infants i adolescents. Funciona les 24 hores del dia, els 365 dies de l'any. Aquest servei telefònic ofereix informació, assessorament i detecció de situacions problemàtiques, així com orientació a professionals i persones particulars o bé un espai d'escolta en situacions familiars difícils o conflictives.

5. RECURSOS DE SEGURETAT

- **Telèfon 112.** Centralitza totes les trucades d'urgència. És únic a tot l'àmbit europeu i dona resposta immediata les 24 hores del dia davant qualsevol situació d'emergència per als ciutadans i ciutadanes.
- **Polícia de Catalunya (Mossos d'Esquadra i Policia Local).** Agents encarregats de vetllar pel compliment de la llei i del servei públic de seguretat, de garantir els drets i les llibertats de la ciutadania, així com els drets específics de les dones. Podeu consultar la llista d'equipaments de la Policia Local aquí: www.xurl.es/mossosesquadra
- **Grups d'atenció a la víctima (GAV).** Unitats dels Mossos d'Esquadra, instal·lades a les comissaries, que tenen la funció d'atendre i tramitar els casos de violència masclista. Abasten l'atenció, la informació i l'escolta de les dones i l'assessorament sobre els seus drets i les accions que poden emprendre, la coordinació amb els agents del territori, la valoració del risc de la situació i la protecció de la dona, així com la participació en accions de prevenció adreçades a la comunitat, a la població jove, o en col·laboració amb organitzacions i entitats. Podeu consultar la llista d'àrees bàsiques policials aquí: www10.gencat.net/sac/AppJava/organigrama.jsp?codi=13760&jq=200047

6. RECURSOS JUDICIALS

- **Servei d'orientació jurídica dels col·legis d'advocats (SOJ).** Servei públic i gratuït d'atenció personalitzada i presencial (no atén consultes per telèfon ni per escrit) que ofereixen els col·legis de l'advocacia de Catalunya, amb la col·laboració del Departament de Justícia, per assessorar i orientar sobre temes jurídics. www.xurl.es/soj
- **Torns d'ofici dels col·legis d'advocats i dels col·legis de procuradors.** En el sistema de prestació de l'assistència jurídica gratuïta s'han creat torns específics per a les víctimes als diferents col·legis d'advocats, segons les directrius recollides a la normativa reguladora de la violència masclista. www.xurl.es/assistenciajuridica
- **Jutjats de violència sobre la dona (VIDO).** Tramiten els procediments civils (divorci) i els penals (lesions i agressions) en els casos en què es denuncia violència sobre les dones en l'àmbit domèstic. Tenen competència, en l'àmbit penal, per instruir les causes per determinats delictes i faltes, sempre que hagin estat comesos per l'autor contra la seva cònjuge o excònjuge, o contra la dona amb qui estigui o hagi estat lligat per una relació d'afectivitat, fins i tot sense convivència. www.xurl.es/jutjatsvido
- **Justícia juvenil.** Responsable del compliment d'aquelles actuacions previstes en l'ordenament jurídic que regula les reaccions socials adreçades als i les joves majors de 14 anys i menors de 18 anys. www.xurl.es/justiciajuvenil
- **Ministeri Fiscal.** En els supòsits de violència masclista està legitimat per demanar les mesures judicials de protecció quan constati la comissió d'un delictes o falta contra la vida, la integritat física o moral, la llibertat sexual, la llibertat o seguretat contra alguna de les persones a les quals es refereix l'article 173.2 del Codi penal i l'existència d'una situació objectiva de risc per a la víctima. www.xurl.es/ministerifiscal

Bibliografia

- AMAT, E. [et al.]. (2011). **Els menors i la violència contra la parella**. [En línia]. Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada. Departament de Justícia, Generalitat de Catalunya. Disponible a: <www20.gencat.cat/docs/Justicia/Documents/ARXIUS/SC_3_173_11_cat.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].
- BARRAGAN, F. (2006). **"Educación, adolescencia y violencia de género: les amours finissent un jour"**. [En línia]. Venezuela: Universidad de Los Andes. *Revista Otras Miradas*, vol. 6, núm. 1, p. 31-35. Disponible a: <www.redalyc.uaemex.mx/redalyc/pdf/183/18360104.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].
- BOSCH, E. (dir.). (2007). **Del mito del amor romántico a la violencia contra las mujeres en la pareja**. [En línia]. Madrid: Ministerio de Igualdad. Disponible a: <www.centreatigona.uab.cat/izquierda/amor%20romantico%20Esperanza%20Bosch.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].
- CARMONA, LI. [et al.]. (2000). **Vincula't. Materials per treballar amb dones maltractades**. [En línia]. Barcelona: Oficina Tècnica del Pla d'Igualtat, Diputació de Barcelona. Col·lecció Guies Metodològiques, núm. 2, p. 31. Disponible a: <www.diba.cat/documents/233376/233762/dones-descarrega-publicacions-vinculat-pdf.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].
- CARO, C. (2008). **"Un amor a tu medida. Estereotipos y violencia en las relaciones amorosas"**. A: AGUINAGA, J. (coord.) *Mujeres jóvenes en el siglo XXI*. [En línia]. Madrid: Instituto de la Juventud. *Revista de Estudios de Juventud*, núm. 83, p. 213-229. Disponible a: <www.injuve.es/sites/default/files/RJ83-14.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].
- CONSELL D'EUROPA. (1997). **"Informe del grupo de especialistas para combatir la violencia contra las mujeres"**. A: SIGMA DOS, (2006). *III Macroencuesta sobre la violencia contra las mujeres. Informe de resultados*. [En línia]. Madrid: Instituto de la Mujer. Disponible a: <www.unece.org/fileadmin/DAM/stats/gender/vaw/surveys/Spain/publication.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].
- CONSELL D'EUROPA. (2006). **"Stocktaking study on the measures and actions taken in Council of Europe member states to combat violence against women"**. Estrasburg. A: MINISTERIO DE IGUALDAD, (2008). *El Consejo de Europa y la violencia de género. Documentos elaborados en el marco de la campaña paneuropea para combatir la violencia contra las mujeres (2006-2008)*. [En línia]. Madrid: Ministerio de Igualdad. Colección Contra la violencia de género. Documentos, núm. 4. Disponible a: <www.xurl.es/conselleuropa> [Data de consulta: febrer de 2013].
- DE LA PEÑA, A. M. [et al.]. (2011). **Andalucía detecta. Sexismo y violencia de género en la juventud**. [En línia]. Instituto Andaluz de la Mujer. Consejería para la Igualdad y Bienestar Social, Junta de Andalucía. Disponible a: <www.xurl.es/sexismo> [Data de consulta: febrer de 2013].

- DEPARTAMENT D'INTERIOR, RELACIONS INSTITUCIONALS I PARTICIPACIÓ. (2010). **Enquesta de violència masclista a Catalunya. Resultats destacats.** [En línia]. Barcelona: Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació, Generalitat de Catalunya. Disponible a: <www.xurl.es/enquesta-vmcat> [Data de consulta: febrer de 2013].
- DEPARTAMENT DE TREBALL. (2011). **La prevenció i abordatge de l'assetjament sexual i l'assetjament per raó de sexe a l'empresa. Un instrument per definir, implementar i comunicar un protocol contra l'assetjament en el si de l'empresa.** [En línia]. Barcelona: Direcció General d'Igualtat d'Oportunitats en el Treball. Departament de Treball, Generalitat de Catalunya. Disponible a: <www.xurl.es/deptreball> [Data de consulta: febrer de 2013].
- DEPARTMENT OF STATE. (2011). **Trafficking in persons report.** [En línia]. Department of State, United States of America. Disponible a: <www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2011/index.htm> [Data de consulta: febrer de 2013].
- DÍAZ-AGUADO, M. J. i CARVAJA, M. I. (dir.). (2011). **Igualdad y prevención de la violencia de genero en la adolescencia.** [En línia]. Madrid: Ministerio de Sanidad, Política Social e Igualdad. Colección Contra la violencia de género. Documentos, núm. 8. Disponible a: <www.xurl.es/igualdadyprevencion> [Data de consulta: febrer de 2013].
- DIRECTORATE-GENERAL FOR EMPLOYMENT, INDUSTRIAL RELATIONS AND SOCIAL AFFAIRS. (1998). **Sexual harassment in the workplace in the European Union.** [En línia]. European Commission. Disponible a: <www.un.org/womenwatch/osagi/pdf/shworkpl.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].
- EMAKUNDE. (2006). **Guía de actuación ante el maltrato doméstico y la violencia sexual contra las mujeres para profesionales de los servicios sociales.** [En línia]. Vitoria-Gasteiz: Emakunde. Disponible a: <www.xurl.es/emakunde> [Data de consulta: febrer de 2013].
- GARCÍA, M. (2006). **Els paranyes de l'amor. Materials per treballar la prevenció de relacions abusives amb adolescents i joves.** Barcelona: Ed. Octaedro.
- GENERALITAT DE CATALUNYA. (2009). **Talla amb els mals rotllos. Programa de sensibilització i prevenció de la violència masclista, en l'àmbit de la parella, dirigit a adolescents i joves.** Barcelona: Direcció General de Joventut i Institut Català de les Dones, Generalitat de Catalunya.
- GONZÁLEZ-ORTEGA, I.; ECHEBURÚA, E. i CORRAL, P. (2008). **"Variables significativas en las relaciones violentas en parejas jóvenes: Una revisión".** [En línia]. *Behavioral Psychology/Psicología Conductual*, vol. 16, núm. 2, p. 207-225. Disponible a: <www.uv.mx/cendhiu/educacion/documentos/Variablenesspic.manoella.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].

- GONZÁLEZ, Y. i SAIZ, M. (coord.). (2010). **Prevenió de relacions abusives de parella: recomanacions i experiències.** [En línia]. Barcelona: Circuit Barcelona contra la violència vers les dones. Disponible a: <www.gencat.cat/salut/botss/html/ca/dir193/recomanacions_per_la_prevenicio.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].
- HERNANDO, A. (2007). **"La prevención de la violencia de género en adolescentes. Una experiencia en el ámbito educativo"**. [En línia]. Sevilla: Colegio Oficial de Psicología de Andalucía Occidental i Universidad de Sevilla. *Apuntes de psicología*, vol. 25, núm. 3, p. 325-340. Disponible a: <www.uhu.es/angel.hernando/documentos/2007_Apuntes_de_Psicologia.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].
- HORNO, P. (coord.). (2006). **Atención a los niños y niñas víctimas de la violencia de género. Análisis de la atención a los hijos e hijas de mujeres víctimas de violencia de género en el sistema de protección a la mujer.** [En línia]. Madrid: Save the Children. Disponible a: <www.savethechildren.es/docs/Ficheros/63/7%20INFORME%20MADRID.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].
- INSTITUT CATALÀ DE LES DONES. (2008). **Pla de polítiques de dones del Govern de la Generalitat de Catalunya (2008-2011).** [En línia]. Barcelona: Institut Català de les Dones, Generalitat de Catalunya. Disponible a: <www20.gencat.cat/docs/icdones/serveis/docs/publicacions_eines12.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].
- INSTITUT CATALÀ DE LES DONES. (2009). **Protocol Marc per a una intervenció coordinada contra la violència masclista.** [En línia]. Barcelona: Institut Català de les Dones, Generalitat de Catalunya. Disponible a: <www20.gencat.cat/docs/icdones/temes/docs/protocol_marc.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].
- INSTITUT CATALÀ DE LES DONES. (2011). **Línia d'atenció a les dones en situacions de violències. 900 900 120. Evolució de les trucades rebudes.** [En línia]. Barcelona: Institut Català de les Dones, Generalitat de Catalunya. Disponible a: <www20.gencat.cat/docs/icdones/temes/docs/estadistica_dades900_2011.pdf>
- KITZMANN, K. (2010). **La violencia doméstica y su impacto en el desarrollo social y emocional de los niños pequeños.** [En línia]. Memphis: Centre of Excellence for Early Childhood Development. Enciclopedia sobre el Desarrollo de la Primera Infancia. Disponible a: <www.encyclopedia-infantes.com/Pages/PDF/KitzmannESPxp.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].
- **Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista.** [En línia]. Disponible a: <www20.gencat.cat/docs/icdones/temes/docs/llei_violencia.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].

- MERAS, A. (2003). **"Prevención de la violencia de género en adolescentes"**. [En línea]. A: SILVA, I. (coord.). *Aspectos psicosociales de la violencia juvenil*. Madrid: Instituto de la Juventud. Revista Estudios de Juventud, núm. 62, p. 143-150. Disponible a: <www.issuu.com/injuve/docs/completa_62> [Data de consulta: febrer de 2013].
- MINISTERIO DE IGUALDAD. (2008). **El Consejo de Europa y la violencia de género. Documentos elaborados en el marco de la campaña paneuropea para combatir la violencia contra las mujeres (2006-2008)**. [En línea]. Madrid: Ministerio de Igualdad. Colección Contra la violencia de género. Documentos, núm. 4. Disponible a: <www.xurl.es/consejoeuropa> [Data de consulta: febrer de 2013].
- MINISTERIO DE IGUALDAD. (2012). **Macroencuesta de violencia de género 2011. Principales resultados**. [En línea]. Madrid: Delegación del Gobierno para la violencia de género. Secretaría de Estado de Servicios Sociales e Igualdad, Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad. Disponible a: <www.xurl.es/macroenquestavg> [Data de consulta: febrer de 2013].
- NACIONES UNIDAS. (2006). **Poner fin a la violencia contra la mujer. De las palabras a los hechos. Estudio del Secretario General de las Naciones Unidas**. [En línea]. Naciones Unidas. Disponible a: <www.un.org/womenwatch/daw/vaw/publications/Spanish%20study.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].
- OLIVA, G. [et al.] (coord.). (2012). **Intervenció amb infants i adolescents en situació de violència masclista des del Sistema públic de serveis socials de la ciutat de Barcelona**. Barcelona: Consorci de Serveis Socials de Barcelona, Ajuntament de Barcelona.
- OMS. (2003). **Informe mundial sobre la violencia y la salud**. [En línea]. Ginebra: Organización Mundial de la Salud. Disponible a: <www.paho.org/spanish/am/pub/violencia_2003.htm> [Data de consulta: febrer de 2013].
- OMS. (2005). **Estudio multipaís de la OMS sobre salud de la mujer y violencia doméstica contra la mujer. Primeros resultados**. [En línea]. Ginebra: Organización Mundial de la Salud. Disponible a: <www.who.int/publications/2005/924359351X_spa.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].
- ORJUELA, L. i HORNO, P. (coord.). (2008). **Manual de atención a niños y niñas víctimas de violencia de género en el ámbito familiar**. [En línea]. Save the Children. Disponible a: <www.savethechildren.es/ver_doc.php?id=76> [Data de consulta: febrer de 2013].
- PÉREZ, A. M. (2009). **"Las jóvenes frente a la violencia de género"**. [En línea]. A: VALDEMORO, J. i PEYRÓ, M.J. (coord.). *Juventud y violencia de género*. Madrid: Instituto de la Juventud. Revista de estudios de juventud, núm. 86, p. 83-99. Disponible a: <www.injuve.es/sites/default/files/RJ86-07.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].

- RODRÍGUEZ-FRANCO, L. [et al.]. (2012). **"Labeling dating abuse: Undetected abuse among Spanish adolescents and young adults"**. [En línia]. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, vol. 12, núm. 1, p. 55-67. Disponible a: <www.aepc.es/ijchp/articulos_pdf/ijchp-399.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].
- SECRETARIA PER A LA IMMIGRACIÓ. (2007). **Protocol d'actuacions per prevenir la mutilació genital femenina**. [En línia]. Barcelona: Secretaria per a la Immigració. Departament d'Acció Social i Ciutadania, Generalitat de Catalunya. Disponible a: <www.xurl.es/protocolmgf> [Data de consulta: febrer de 2013].
- SIGMA DOS. (2006). **Macroencuesta sobre la violencia contra las mujeres. Informe de resultados**. [En línia]. Madrid: Instituto de la Mujer. Secretaría General de Políticas de Igualdad, Ministerio de Igualdad. Disponible a: <www.unece.org/fileadmin/DAM/stats/gender/vaw/surveys/Spain/publication.pdf> [Data de consulta: febrer de 2013].
- UNIFEM. (2007). **Violencia Contra las Mujeres - Datos y Cifras**. [En línia]. Fondo de Desarrollo de las Naciones Unidas para la Mujer (UNIFEM). Disponible a: <www.xurl.es/unifem> [Data de consulta: febrer de 2013].
- UNITAT DE SUPORT A L'ATENCIÓ DE VÍCTIMES. (2012). **Dades sobre violència masclista**. [En línia]. Departament d'Interior, Generalitat de Catalunya. Disponible a: <www.xurl.es/dades2012> [Data de consulta: febrer de 2013].
- VÁZQUEZ, N.; ESTÉBANEZ, I. i CANTERA, I. (2008). **Violencia psicológica en las relaciones de noviazgo. ¿Qué dicen ellas?, ¿Lo perciben?, ¿Lo naturalizan?** [En línia]. Emakunde, Gobierno del País Vasco. Disponible a: <www.xurl.es/violenciapsicologica> [Data de consulta: febrer de 2013].

PERSONES QUE HAN FORMAT PART DEL GRUP DE TREBALL:

Albert Giner i Cadena

Tècnic de joventut de l'Ajuntament de Vilanova del Vallès

Anna Lloret i Rovira

Tècnica de joventut de l'Oficina de Serveis a la Joventut del Consell Comarcal del Pla d'Urgell

Dolors Casadó i Papiol

Tècnica de joventut de l'Ajuntament de Santa Bàrbara

Elena Serrat i Vilamajó

Tècnica de serveis personals i joventut de l'Ajuntament d'Alcarràs

Eva Ontoso i Talavera

Tècnica de joventut de l'Ajuntament de Banyoles

Jordi Matamala i Camós

Tècnic de joventut del Consell Comarcal del Pla de l'Estany

Meritxell Domingo i Esquerré

Auxiliar tècnica de joventut i dinamitzadora juvenil al Punt d'Atenció i Dinamització Jove de l'Ajuntament d'Esparreguera

Núria Guasch i Corominas

Informadora juvenil del Centre d'Informació i Assessorament per a Joves (CIAJ) de l'Ajuntament de Barcelona

Rakel Escurriol i Martínez

Psicòloga especialitzada en violència. Sòcia treballadora de TAMAIA, Viure sense violència

Rosa Bargalló i Boronat

Educadora social del Servei d'Intervenció Especialitzada de Tarragona

Sandra Castiñeira i Esclusa

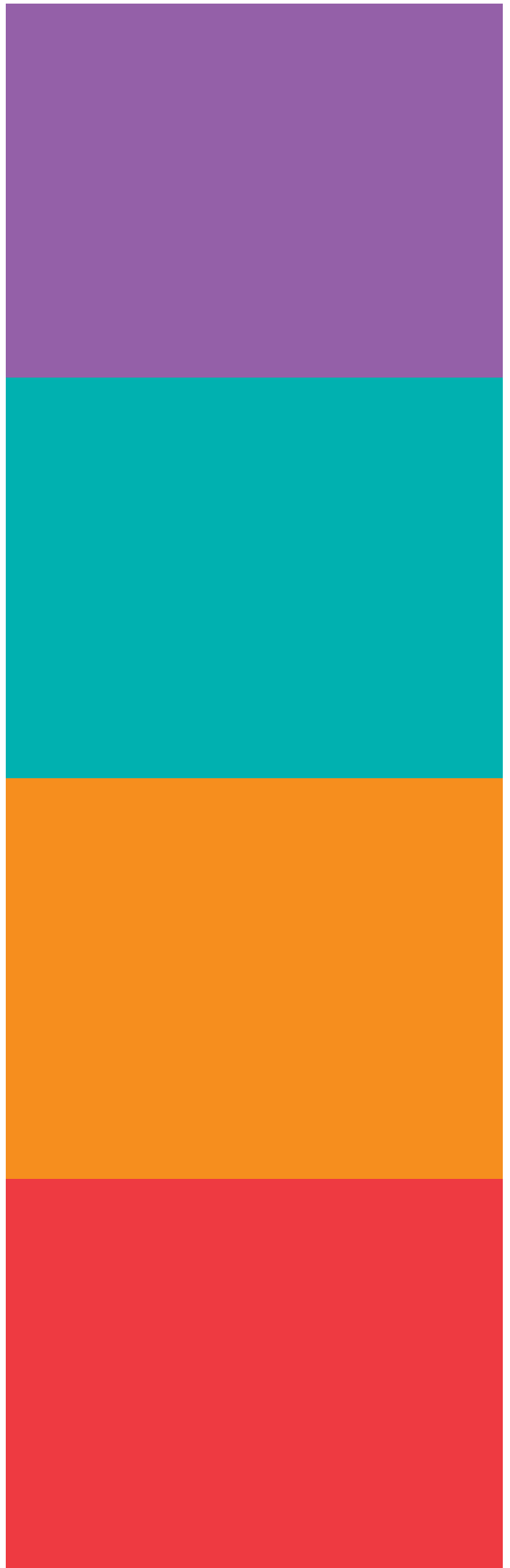
Tècnica compartida de joventut de l'Oficina Jove de l'Alt Urgell

Sílvia Migueiz i Castosa

Tècnica del Programa d'Inclusió i Gènere de l'Agència Catalana de la Joventut

Yolanda Molina i López

Cap de la Unitat de Joventut de l'Ajuntament de Sant Boi de Llobregat

Oficina de Dones i LGTBI
Sant Pere Més Baix, 7. Espai Francesca Bonnemaison
08003 Barcelona
Tel. 934 049 095 · Fax 934 049 086
o.igualtatdcivils@diba.cat · <http://www.diba.cat/dones>

